

Ang Ikaduha nga Libro sang Cronica

*Nagpangayo si Solomon sang Kaalam
(1 Har. 3:1-15)*

¹ Nangin mabakod ang paghari ni Solomon nga anak ni David sa iya ginharian kay kaupod niya ang GINOO nga iya Dios, kag ginhimo niya siya nga gamhanan gid.

² Karon, nagpakighambal si Solomon sa tanan nga Israelinhon, sa mga kumander sang mga linibo kag ginatos nga soldado, sa mga manughukom, sa tanan nga pangulo sang Israel, kag sa tanan nga pangulo sang mga pamilya.

³ Dayon naglakat si Solomon kag ang bilog nga komunidad pakadto sa simbahan sa mataas nga lugar sa Gibeon, kay didto ang Tolda nga Ginapakigkitaan sang Dios. Ini nga Tolda ginpahimo ni Moises nga alagad sang GINOO sa kamingawan.

⁴ Sadto nga tion nasaylo na ni David ang Kahon sang Dios halin sa Kiriath Jearim pakadto sa tolda nga iya ginpreparar para sa sini didto sa Jerusalem.

⁵ Pero ang saway nga halaran nga ginhimo ni Bezalel nga anak ni Uri kag apo ni Hur ara sa *Gibeon* sa atubangan sang Tolda sang GINOO. Gani didto nagtipon si Solomon kag ang komunidad sa pagpamangkot sa GINOO.

⁶ Dayon nagsaka si Solomon sa saway nga halaran sa presensya sang GINOO didto sa Tolda

nga Ginapakigkitaan, kag naghalad siya sang 1,000 ka halad nga ginasunog.

⁷ Sadto nga gab-i nagpakita ang Dios kay Solomon kag nagsiling sa iya, “Pangayo sang bisan ano nga gusto mo nga ihatag ko sa imo.”

⁸ Nagsabat si Solomon, “Ginpakitaan mo sang dako nga kaayo ang akon amay nga si David, kag karon ginbulos mo ako sa iya bilang hari.

⁹ Karon, GINOONG Dios, tumana ang imo ginpromisa sa akon amay nga si David, kay ginhimo mo ako nga hari sa katawhan nga daw pareho kadamo sa balas.

¹⁰ Hatagi ako sang kaalam kag ihibalo para madumalahan ko ini nga katawhan. Kay sin-o bala ang makasarang sa pagdumala sining imo katawhan nga puwerte kadamo?”

¹¹ Nagsiling ang Dios kay Solomon, “Tungod nagpangayo ka sang kaalam kag ihibalo sa pagdumala sa akon katawhan nga ginapaharian ko sa imo kag wala ka nagpangayo sang manggad ukon dungog ukon kamatayon sang imo mga kaaway ukon malawig nga kabuhi,

¹² ihatag ko sa imo ang imo ginapangayo. Kag indi lang ina kundi hatagan ko pa ikaw sang madamo gid nga manggad kag dungog nga wala pa maangkon ni bisan sin-o nga hari nga una sa imo kag indi man maangkon sang masunod pa nga hari.”

¹³ Dayon naghalin si Solomon sa Tolda nga Ginapakigkitaan didto sa simbahan sa mataas nga lugar sa Gibeon, kag nagbalik sa Jerusalem. Kag naghari siya sa Israel.

*Ang Manggad ni Solomon
(1 Har. 10:26-29)*

¹⁴ Nakatipon si Solomon sang 1,400 ka karwahe kag 12,000 ka kabayo.* Ginbutang niya ang iban sini sa mga banwa nga bulutangan sang iya mga karwahe, kag ang iban didto sa iya sa Jerusalem.

¹⁵ Sang panahon nga siya ang hari, ang pilak kag bulawan sa Jerusalem daw pareho *lang ka ordinaryo* sa mga bato, kag ang kahoy nga sedro daw pareho kabugana sa *ordinaryo nga mga* kahoy nga sikomoro sa mga bulobukid sa west.†

¹⁶ Ang mga kabayo ni Solomon naghalin pa sa Egypt‡ kag sa Cilicia.§ Ginbakal ini sa Cilicia sang iya mga manugbakal sa husto nga bili.

¹⁷ Sadto nga tion ang bili sang karwahe nga halin sa Egypt 600 ka bilog nga pilak, kag ang kabayo 150 ka bilog nga pilak. Ginbaligya man ini sang mga tinawo ni Solomon sa tanan nga hari sang mga Hithanon kag sang mga Arameanhon.*

2

*Ang Pagpreparar sa Pagpatindog sang Templo
(1 Har. 5:1-18)*

¹ Karon, nagmando si Solomon sa pagpatindog sang templo para sa kadungganang sang GINOO kag sa pagpatindog sang palasyo para sa iya kaugalingon.

* **1:14** *kabayo*: ukon, *manugkabayo* † **1:15** *mga bulobukid sa west*: sa Hebreo, *Shefela* ‡ **1:16** *Egypt*: ukon, *Muzur*; nga isa ka lugar malapit sa Cilicia § **1:16** *Cilicia*: sa Hebreo, *Kue*. Posible isa ka ngalan sang Cilicia. * **1:17** *Arameanhon*: ukon, *Syrianhon*

² Nagpatipon siya sang 70,000 ka manughakot, 80,000 ka manugbasbas sang mga bato sa kabukiran, kag 3,600 ka porman.

³ Nagpadala si Solomon sang sini nga mensahi kay Haring Hiram* sang Tyre: “Padal-i ako sang mga kahoy nga sedro pareho sadto sang ginhimo mo sa akon amay nga si David sang nagpatindog siya sang iya palasyo.

⁴ Mapatindog ako sang templo para sa kadunganan sang GINOO nga akon Dios. Mangin balaan ini nga lugar nga sulunugan sang mahamot nga mga insenso kag halaran permi sang balaan nga tinapay. Diri man magahalad sang mga halad nga ginasunog kada aga kag gab-i, kag sa mga Adlaw nga Inugpahuway, sa Piesta sang Pag-umpisa sang Bulan kag sa iban pa nga natalana nga mga piesta sa pagpadungog sa GINOO nga amon Dios. Ini nga pagsulundan dapat tumanon sang mga Israelinhon hasta san-o.

⁵ “Dako gid nga templo ang patindugon ko, tungod kay gamhanan ang amon Dios sang sa iban nga mga dios.

⁶ Pero sin-o gid bala ang makasarang sa pagpatindog sang templo para sa iya? Kay indi siya gani makaigo sa langit, bisan sa pinakamataas nga parte sang langit. Gani sin-o gid ako nga makapatindog sang templo para sa iya? Ang mapatindog ko lang amo ang lugar nga sulunugan sang mga halad sa iya presensya.

⁷ Gani karon, padal-i ako sang tawo nga maayo mag-obra sa bulawan, pilak, saway, salsalon, kag

* **2:3** *Hiram: ukon, Hiram*

maayo sa paghimo sang tela[†] nga granate,[‡] pula kag asul, kag eksperiensyado sa pag-inggrebar. Magaobra siya upod sa akon maayo nga mga manug-obra nga taga-Juda kag taga-Jerusalem, nga ginpili sang akon amay nga si David.

⁸ Padal-i man ako sang mga kahoy nga setro, sipres, kag algum halin sa Lebanon, kay nahibaluan ko nga maayo ang imo mga tinawo sa pagpang-utod sang kahoy. Magabulig ang akon mga tinawo sa imo mga tinawo

⁹ sa pagpreparar sang madamo gid nga mga kahoy, tungod kay dako kag matahom ang templo nga akon patindugon.

¹⁰ Bayaran ko ang imo mga manug-utod sang kahoy sing mga 60,000 ka sako nga trigo, 60,000 ka sako nga barley, 110,000 ka galon nga bino, kag 110,000 ka galon nga lana sang olibo.”

¹¹ Amo ini ang sabat ni Haring Hiram sang Tyre kay Solomon sa sulat:

“Tungod ginahigugma sang GINOO ang iya katawhan ginhimo niya ikaw nga ila hari.

¹² Dalayawon ang GINOO, ang Dios sang Israel nga naghimo sang kalangitan kag kalibutan! Ginhatagan niya si Haring David sang maalamon nga anak, nga puno sang ihibalo kag pag-intiendi, nga magapatindog sang templo para sa GINOO kag sang palasyo para sa iya kaugalingon.

¹³ “Ipadala ko sa imo si Hiram Abi, nga isa ka maayo gid nga manug-obra.

¹⁴ Ang iya iloy halin sa Dan kag ang iya amay taga-Tyre. Eksperto siya sa pag-obra sa bulawan,

[†] 2:7 tela: ukon, hilo [‡] 2:7 granate: sa English, purple

pilak, saway, salsalon, bato, kag kahoy, kag sa paghimo sang tela nga granate, asul kag pula, kag maayo nga klase nga linen. Eksperiensyado siya sa bisan ano nga klase sang pag-inggrebar, kag makahimo siya sang bisan ano nga klase sang desinyo nga ipahimo mo sa iya. Magaobra siya upod sa imo mga manug-obra kag sa mga manug-obra nga ginpili sang talahuron nga si David, nga imo amay.

¹⁵ “Karon, talahuron *nga Solomon*, ipadala sa amon ang trigo, barley, bino, kag lana sang olibo nga imo ginpromisa

¹⁶ kag utdon namon ang bisan ano nga kahoy sa Lebanon nga imo kinahanglan. Dayon pangtab-iron namon ini nga daw sa balsa kag palutawon sa dagat pakadto sa Jopa. Kag kamo na ang magdala sini sa Jerusalem.”

¹⁷ Gin-census ni Solomon ang tanan nga pangayaw sa Israel pareho sang ginhimo ni David nga iya amay, kag ang kadamuon 153,600.

¹⁸ Ginhimo niya ang 70,000 sa ila nga mga manughakot, ang 80,000 mga manugbasbas sang mga bato sa kabukiran, kag ang 3,600 mga por-man sa pagdumala sa mga trabahador.

3

Nagpatindog si Solomon sang Templo sa Jerusalem

¹ Karon gin-umpisahan na ni Solomon ang pagpatindog sang templo sang GINOO sa Jerusalem didto sa Bukid sang Moria, nga sa diin nagpakita ang GINOO sa iya amay nga si David. Didto niya ini

ginpatindog sa linasan ni Arauna nga Jebusnon, ang lugar nga ginpreparar ni David.

² Gin-umpisahan niya ini patindog sang ikaduha nga adlaw sang ikaduha nga bulan, sang ikaapat nga tuig sang iya paghari.

³ Ang pundasyon sang templo sang Dios may kalabaon nga 90 feet kag kasangkaron nga 30 feet.

⁴ Ang kalabaon sang balkon sa atubangan sang templo 30 feet, pareho mismo sa kasangkaron sang templo, kag ang kataason 30 feet man. Ginpahaklapan ni Solomon ang sulod sini sang puro nga bulawan.

⁵ Ginpaddingdingan niya ang mayor sang templo sang kahoy nga sipres kag ginpahaklapan sang puro nga bulawan, kag ginpadekorasyon sang mga desinyo nga palma kag mga kadena.

⁶ Ginpadekorasyon man niya ang templo sang malahalon nga mga bato kag bulawan nga naghalin pa sa Parvaim.

⁷ Ginpahaklapan niya sang bulawan ang mga balayan, mga puwertahan kag mga hamba sini, kag mga dingding. Kag ginpainggreban niya sang kerubin ang mga dingding.

⁸ Ang Labing Balaan nga Lugar may kasangkaron nga 30 feet kag may kalabaon nga 30 feet man, nga pareho mismo sa kasangkaron sang templo. Ang sulod sini ginhaklapan sing mga 21 ka tonelada nga bulawan.

⁹ Ang mga lansang nga gin-gamit *ginhaklapan man sang bulawan nga mga tunga sa kilo*. Ang mga dingding sang mga kuwarto sa ibabaw ginhaklapan man sang bulawan.

¹⁰ Nagpahimo si Solomon sa sulod sang Labing Balaan nga Lugar sang duha ka kerubin kag ginpahaklapan niya ini sang bulawan.

¹¹⁻¹³ Ang kada kerubin may duha ka pakpak, kag ang kada pakpak may kalabaon nga 7 feet kag 6 inches. Gani ang bilog nga kalabaon sang nagahumlad nga mga pakpak sang duha ka kerubin 30 feet. Ang pihak nila nga pakpak nagatanduganay kag ang pihak pa gid nila nga pakpak nagatandog sa dingding.

¹⁴ Ang kurtina nga nagatabon sa Labing Balaan nga Lugar hinimo halin sa maayo nga klase nga linen nga ginbordahan sang delana nga asul, granate kag pula, kag may borda nga kerubin.

Ang Duha ka Haligi nga Saway

(1 Har. 7:15-22)

¹⁵ Naghimo man si Solomon sang duha ka haligi sa atubangan sang templo nga ang kataason sang kada isa 52 feet. Ang kada haligi may ulo-ulo nga ang kataason 7 feet kag 6 inches.

¹⁶ Ang kada ulo-ulo nadekorasyon sang mga kulokadena nga nagatinabid nga may nagakabit nga mga *puloprutas nga pomegranata*. Ini nga mga dekorasyon 100 ka bilog.

¹⁷ Ginpatindog niya ang mga haligi sa atubangan sang templo. Ang haligi sa south gin-ngalanan niya nga Jakin, kag ang haligi sa north gin-ngalanan niya nga Boaz.

4

Ang mga Kagamitan sang Templo

(1 Har. 7:23-51)

¹ Nagpahimo man si Solomon sang saway nga halaran nga 30 feet kuwadrado kag 15 feet ang kataason.

² Nagpahimo man siya sang *dako nga suludlan sang tubig nga* daw kawa, nga *ginatawag* Dagat. Ang kadalumon sini 7 feet kag 6 inches, ang kasangkaron 15 feet, kag ang takos palibot 45 feet.

³ Napalibutan ini sang duha ka raya sang dekorasyon sa ubos lang sang baba sini. Ini nga mga dekorasyon daw mga turo nga baka kag may ara sang anom sini sa kada 1 foot palibot, kag naporma na ini nga daan upod sa suludlan sang pagkahimo sini.

⁴ Nagatungtong ang suludlan sa likod sang dose ka turo nga baka *nga saway* nga nagatalikdanay. Ang tatlo ka baka nagaatubang sa north, ang tatlo sa west, ang tatlo sa south, kag ang tatlo sa east.

⁵ Ang kadamulon sang suludlan 3 inches, kag ang baba sini daw pareho sa baba sang tasa nga *nagakurba paguwa* pareho sa nagabuskad nga lily. Kag puwede ini masudlan sang mga 17,500 ka galon nga tubig.

⁶ Nagpahimo man siya sang napulo ka labador para hulugasan sang mga halad nga ginasunog. Ginbutang ang lima sa south kag ang lima sa north. Ang *tubig sa suludlan nga ginatawag* Dagat amo ang ginagamit sang mga pari para magpanghugas sang ila kaugalingon.

⁷ Nagpahimo man siya sang napulo ka bulutangan sang suga nga bulawan suno sa plano, kag ginbutang ini sa templo, lima sa south kag lima sa north.

⁸ Nagpahimo man siya sang napulo ka lamisa

kag ginbutang ini sa templo, lima sa south kag lima sa north. Nagpahimo man siya sang 100 ka yahong nga bulawan *nga ginagamit sa pagpangwisik*.

⁹ Nagpahimo man siya sang ugsaran sang mga pari kag malapad nga ugsaran sa guwa. Ginpahimuan niya sang mga puwertahan ang mga alagyan pasulod sa ugsaran kag ginpahaklapan sang saway.

¹⁰ Ginbutang niya ang *suludlan sang tubig nga ginatawag* Dagat sa southeast nga corner sang templo.

¹¹ Nagpahimo man siya sang mga kolon, mga pala, kag mga yahong *nga ginagamit sa pagpangwisik*.

Natapos gid man ang tanan nga ginpahimo ni Solomon kay Hiram para sa templo sang Dios. *Amo ini ang iya mga ginpahimo:*

¹² ang duha ka haligi;

ang duha ka daw yahong nga ulo-ulo sa ibabaw sang mga haligi;

ang duha ka nagatinabid nga mga kulokadena nga dekorasyon sa mga ulo-ulo sang mga haligi;

¹³ ang 400 ka *puloprutas nga pomegranata* (nagakabit ang duha ka raya sini sa kada nagatinabid nga mga kulokadena nga nagapalibot sa ulo-ulo sang mga haligi);

¹⁴ ang mga karo kag mga labador sini;

¹⁵ ang *suludlan sang tubig nga ginatawag* Dagat kag ang tulungtungan sini nga dose ka turo nga baka;

- ¹⁶ ang mga kolon, mga pala, mga dalagko nga mga tinidor para sa karne, kag ang iban pa nga mga kagamitan.

Ini tanan nga butang nga para sa templo sang GINOO, nga ginhimo ni Hiram para kay Haring Solomon, puro saway nga ginpahining.

¹⁷ Ginpahimo ini ni Haring *Solomon* paagi sa hurmahan nga didto sa Kapatagan sang Jordan, sa tunga sang Sucot kag Zaretan.

¹⁸ Tama gid kadamo ang mga saway nga gin-gamit ni Solomon, gani wala mahibalui kon pila ini tanan ka kilo.

¹⁹ Nagpahimo man si Solomon sang sini nga mga kagamitan para sa templo sang Dios:

ang bulawan nga halaran;

ang mga lamisa nga ginabutangan sang tinapay nga ginahalad sa presensya sang Dios;

²⁰ ang mga tulungtungan sang suga nga puro bulawan kag ang mga suga sini nga ginapasiga sa atubangan sang Labing Balaan nga lugar suno sa pagsulundan parte sini;

²¹ ang dekorasyon nga mga bulak, ang mga suga kag ang mga kimpit, nga puro tanan bulawan;

²² ang mga pang-utod sa pabilo, mga yahong *nga ginagamit sa pagpangwisik*, mga suludlan sang insenso, kag mga bulutangan sang baga, nga puro man tanan bulawan;

ang mga puwertahan sang templo kag ang mga puwertahan pasulod sa Labing Balaan nga Lugar, nga nahaklapan sang bulawan.

5

¹ Sang matapos na ni Solomon ang tanan nga obra sa templo sang GINOO, gindala niya sa mga bodega sang templo ang mga butang nga gindedikar sang iya amay nga si David—ang mga pilak, mga bulawan, kag ang tanan nga kagamitan.

Gindala sa Templo ang Kahon sang Kasugtanan (1 Har. 8:1-9)

² Ginpatawag ni *Haring* Solomon sa Jerusalem ang mga manugdumala sang Israel kag ang tanan nga pangulo sang mga tribo kag mga pamilya sa Israel sa pagkuha sang Kahon sang Kasugtanan sang GINOO halin sa Zion, ang Banwa ni David.*

³ Nagkadto sila tanan kay *Haring Solomon* sang tion sang Piesta sang *Pagpatindog sang mga Payag*, sang ikapito nga bulan.

⁴⁻⁵ Sang makatipon na ang tanan nga manugdumala sang Israel, ginkuha sang mga pari kag sang mga Levita ang Kahon, pati ang Tolda nga Ginapakigkitaan kag ang mga balaan nga kagamitan sini, kag gindala nila ini tanan pataklad sa templo.

⁶ Naghalad si *Haring Solomon* kag ang bilog nga komunidad sang Israel sa atubangan sang Kahon sang *Kasugtanan*. Puwerte gid kadamo sang karnero kag baka nga ila ginhalad; indi ini maisip.

⁷ Dayon gindala sang mga pari ang Kahon sang Kasugtanan sang GINOO sa iya nga lugar didto sa pinakasulod sang templo, sa Labing Balaan nga

* **5:2** *Banwa ni David*: Ini isa ka lugar nga parte sang Jerusalem. Tan-awa man sa 2 Sam. 5:7 kag 1 Har. 9:24.

Lugar, *kag ginbutang* sa idalom sang mga pakpak sang mga kerubin.

⁸ Nagahumlad ang mga pakpak sang mga kerubin, gani natabunan ang Kahon kag ang iya sini nga mga tukon nga pangtuwang.

⁹ Ini nga mga tukon puwerte kalaba, nga ang iya mga punta nga lapaw sa Kahon makita sa Balaan nga Lugar, sa atubangan sang pinakasulod sang templo, pero indi ini makita sa guwa sang Balaan nga Lugar. Kag ari pa ini hasta subong.

¹⁰ Wala sing iban nga sulod ang Kahon luwas sa duha ka malapad nga mga bato nga ginbutang ni Moises sang didto siya sa Horeb, sa diin ang GINOO naghimo sang kasugtanan sa mga Israelin-hon sang nagguwa sila sa Egypt.

¹¹ Pagkatapos sadto, nagguwa ang mga pari sa Balaan nga Lugar. Ang tanan nga pari nga ara didto nagpakatinlo,[†] tion man nila sa pag-alagad ukon indi.

¹² Ang mga musikero nga mga Levita nga sila ni Asaf, Heman, Jedutun, kag ang ila mga anak nga lalaki kag mga paryente nagtindog sa east sang halaran. Nagabay sila sang maayo nga klase nga linen kag nagatukar sang mga cymbals, arpa, kag lira. Ginaupdan sila sang 120 ka pari nga nagatrumpeta.

¹³ Ang mga manugkanta nagadayaw kag nagapasalamat sa GINOO nga ginatukaran sang mga trumpeta, cymbals, kag sang iban pa nga mga instrumento. Amo ini ang ila ginakanta:
“Maayo ang GINOO;

[†] **5:11** *nagpakatinlo: buot silingon, naghimo sila sang seremonya nga para mangin takos sila sa Dios*

ang iya gugma wala sing katapusan.”

Dayon may panganod nga naglikop sa templo sang GINOO.

¹⁴ Indi na makahimo ang mga pari sang ila bu-luhaton *sa templo* tungod sang panganod, kay ang gamhanan nga presensya sang GINOO naglikop sa iya templo.

6

¹ Dayon nagpangamuyo si Solomon, “GINOO nagsiling ka nga mapuyo ka sa gal-om.

² Karon nakapahimo na ako sang matahom gid nga templo para sa imo, nga sa diin makapuyo ka hasta san-o.”

Ang Mensahi ni Solomon sa Katawhan sang Israel

(1 Har. 8:14-21)

³ Dayon nag-atubang si Haring *Solomon* sa bilog nga komunidad sang Israel nga nagatindog didto, kag ginbendisyonan niya sila.

⁴ Nagsiling siya, “Dalayawon ang GINOO, ang Dios sang Israel. Gintuman niya ang iya gin-promisa sa akon amay nga si David. Nagsiling siya sadto,

⁵ ‘Halin sang tion nga ginpaguwa ko ang akon katawhan sa Egypt, wala ako nagpili sang siyudad sa bisan ano nga tribo sang Israel agod patindugan sang templo para sa akon kadunggan, kag wala man ako nagpili sang hari nga magdumala sa akon katawhan nga mga Israelinhon.

⁶ Pero karon ginpili ko ang Jerusalem bilang lugar nga sa diin padunggan ako, kag ginpili ko si

David nga magdumala sa akon katawhan nga mga Israelinhon.'

⁷ "Gusto gid sang akon amay nga si David nga magpatindog sang templo para sa kadungganang sang GINOO, ang Dios sang Israel.

⁸ Pero nagsiling ang GINOO sa iya, 'Maayo man ina nga nagahandom ka gid sa pagpatindog sang templo para sa akon kadungganang.

⁹ Pero indi ikaw ang magapatindog sini kundi ang imo mismo anak. Siya ang magapatindog sang templo para sa akon kadungganang.'

¹⁰ "Gintuman sang GINOO ang iya ginpromisa. Ako ang nagbulos sa akon amay nga si David bilang hari sang Israel, suno sa ginpromisa sang GINOO. Kag ginpatindog ko ang templo para sa kadungganang sang GINOO, ang Dios sang Israel.

¹¹ Didto ko ginbutang ang Kahon nga sa diin nabutang ang Kasugtanan sang GINOO nga iya ginhimo sa katawhan sang Israel."

Ang Pangamuyo ni Solomon para sa Katawhan sang Israel

(1 Har. 8:22-53)

¹² Sa presensya sang bilog nga komunidad sang Israel, nagtindog si Solomon sa atubangan sang halaran sang GINOO kag ginbayaw niya ang iya mga kamot.

¹³ Nagtindog siya sa saway nga entablado nga iya ginpahimo. Ini nga entablado may kalabaon kag kasangkaron nga 7 feet kag 6 inches, kag may kataason nga 4 feet kag 6 inches. Pagkatapos

nagluhod si Solomon sa atubangan sang komunidad sang Israel nga nagabayaw sang iya mga kamot.

¹⁴ Kag nagpangamuyo siya:

“O GINOO, Dios sang Israel, wala sing Dios nga pareho sa imo sa langit ukon sa duta. Ginatuman mo ang imo kasugtanan kag ginapakita mo ang imo gugma sa imo mga alagad nga nagasunod sa imo sa bug-os nila nga tagipusuon.

¹⁵ Gintuman mo ang imo ginpromisa sa imo alagad nga si David nga akon amay. Ikaw mismo ang nagpromisa sina, kag ikaw man mismo ang nagtuman sina subong nga adlaw.

¹⁶ Kag karon, GINOO, Dios sang Israel, tumana pa gid ang imo ginpromisa sa imo alagad nga si David nga akon amay sang nagsiling ka sa iya, ‘Indi ka madulaan sang kaliwat nga magabulos sa imo bilang hari sa Israel kon maayo lang ang pagsunod sang imo mga kaliwat sa akon kasuguan pareho sang imo ginhimo.’

¹⁷ Gani karon, O GINOO, Dios sang Israel, tumana ang imo ginpromisa sa imo alagad nga si David *nga akon amay*.

¹⁸ “Pero makaestar gid bala ikaw, O Dios, diri sa kalibutan upod sa mga tawo? Indi gani ikaw makaigo sa langit bisan sa pinakamataas nga parte sang langit, ano pa ayhan sa templo nga ginpatindog ko?

¹⁹ Pero pamatii ako nga imo alagad sa akon pagpangamuyo kag pagpakitluoy. O GINOO nga akon Dios, pamatii ang akon pagpanawag kag pagpangamuyo sa imo presensya.

²⁰ Kabay pa nga bantayan mo ining templo adlaw-gab-i, ining lugar nga nagsiling ka nga diri ikaw padunggan. Kabay pa nga pamatian mo ako nga imo alagad sa akon pagpangamuyo nga nagaatubang sa sini nga lugar.

²¹ Pamatii ang akon mga pangabay kag ang mga pangabay sang imo katawhan nga mga Israelinhon samtang nagapangamuyo kami nga nagaatubang sa sini nga lugar. Pamatii kami dira sa imo puluy-an sa langit. Kag kon mabatian mo kami, patawara *kami*.

²² “Kon ang isa ka tawo gin-akusar nga nakasala sa iya isigkatawo, kag ginpakadto siya sa imo halaran sa sini nga templo sa pagsumpa *nga inosente siya*,

²³ pamatii *ini nga kaso* dira sa langit kag hukmi ang imo mga alagad. Siluti ang nakasala suno sa iya binuhatan, kag hilwaya ang wala sing sala para magaguwa nga inosente siya.

²⁴ “Kon ang imo katawhan nga mga Israelinhon mapierdi sang ila mga kaaway tungod kay nakasala sila sa imo, kag kon magbalik sila sa imo kag magdayaw sa imo kag magpangamuyo sa sini nga templo,

²⁵ pamatii sila dira sa langit. Patawara sila sa ila sala kag dal-a sila pabalik sa duta nga ginhatag mo sa ila mga katigulangan.

²⁶ “Kon indi mo pagpaulanon tungod kay nakasala sa imo ang imo katawhan, kag kon magpangamuyo sila nga nagaatubang sa sini nga lugar kag magdayaw sa imo, kag maghinulsol sa ila mga sala tungod kay ginsilutan mo sila,

²⁷ pamatii sila dira sa langit. Patawara sila nga imo mga alagad, ang imo katawhan nga mga Israelinhon. Tudlui sila sang matarong nga pagkabuhi, kag padal-i sang ulan ang duta nga imo ginhatag sa ila nga ila panag-iyahan.

²⁸ “Kon may mag-abot nga gutom sa duta *sang imo katawhan*, ukon kahalitan, ukon mainit nga hangin, ukon peste sa mga tanom pati na mga apan kag mga ulod, ukon kibunon sila sang mga kaaway sa bisan diin sa ila mga banwa, ukon mag-abot sa ila ang bisan ano nga balatian,

²⁹ kag kon may ara sa ila nga magpangamuyo ukon magpangabay sa imo, *pamatii sila*. Kon ginakilala nila nga tungod sa ila mga sala nag-abot ining mga pag-antos kag kasakit sa ila, kag magpangamuyo sila nga nagabayaw sang ila mga kamot, nga nagaatubang sa sini nga templo,

³⁰ pamatii sila dira sa imo puluy-an sa langit. Patawara sila, kag himua sa kada isa sa ila ang nagakabagay sa ila mga binuhatan, kay nahibaluan mo ang tagsa nila ka tagipusuon. Matuod nga ikaw gid lang ang nakahibalo sang tagipusuon sang tanan nga tawo.

³¹ *Himua ina* para magtahod sila sa imo kag magsunod sa imo mga pamaagi samtang nagaestar sila sa duta nga ginhatag mo sa amon mga katigulangan.

³² “Kon ang *mga* indi Israelinhon nga nagaestar sa malayo nga lugar makabati sang imo pagkabantog kag pagkagamhanan, kag magkadto sila diri kag magpangamuyo sila nga nagaatubang sa sini nga templo,

³³ pamatii sila dira sa imo puluy-an sa langit. Kag himua ang bisan ano nga ila ginapangabay, para ang tanan nga tawo sa kalibutan makakilala sa imo kag magtahod sa imo pareho sang imo katawhan nga mga Israelinhon, kag para mahibaluan nila nga ginpatindog ko ini nga templo para sa imo kadungganan.

³⁴ “Kon ang imo katawhan magalakat sa pagpakig-away suno sa imo mando, kag kon magpangamuyo sila sa imo nga nagaatubang sa sini nga siyudad nga imo ginpili kag sa *templo nga* akon ginpatindog para sa imo kadungganan,

³⁵ pamatii ang ila mga pangamuyo kag mga pangabay dira sa langit, kag hatagi sila sang kadalag-an.*

³⁶ “Kon makasala sila sa imo—kay wala man sing bisan sin-o nga wala nagakasala—kag sa imo kaakig ginpapierdi mo sila sa ila mga kaaway kag ginbihag nila sila sa malayo ukon sa malapit nga lugar,

³⁷ kag kon sa ulihi magbag-o ang ila mga tagipusuon didto, kag maghinulsol sila kag magpakitluoy sa imo nga nagasiling, ‘Nakasala kami, kag malain ang amon mga ginhimo,’

³⁸ *pamatii ang ila pangamuyo.* Kon magbalik sila sa imo sa bug-os nila nga tagipusuon kag hunahuna didto sa lugar nga sa diin ginbihag sila, kag magpangamuyo sila nga nagaatubang sa sini nga duta nga ginhatag mo sa ila mga katigulangan, sa sini nga siyudad nga imo ginpili,

* **6:35** *hatagi...kadalag-an:* ukon, *himua ang husto para sa ila.* Amo man sa bersikulo 39.

kag sa templo nga akon ginpatindog para sa imo kadungganan,

³⁹ pamatii ang ila mga pangamuyo kag mga pangabay dira sa imo puluy-an sa langit, kag hatagi sila sang kadalag-an. Patawara sila sa ila mga sala kontra sa imo.

⁴⁰ “O Dios ko, kabay pa nga talupangdon mo ang mga pangamuyo nga ginahimo sa sini nga lugar.

⁴¹ “Kag karon, GINOONG Dios, kadto ka na *sa templo*, sa lugar nga imo palahuwayan, nga sa diin nabutang ang Kahon *sang Kasugtanan nga simbolo* sang imo gahom. Kabay pa nga maekspe-riensyahan sang imo mga pari ang imo pagluwas sa ila, kag magkalipay ang imo matutom nga katawhan sa imo kaayo.

⁴² O GINOONG Dios, indi pag-isikway ang imo pinili nga hari. Dumduma ang imo gugma kay David nga imo alagad.”

7

Ang Pagdedikar sang Templo (1 Har. 8:62-66)

¹ Pagkatapos pangamuyo ni Solomon, may kalayo nga nagpanaog halin sa langit nga nagla-mon sang halad nga ginasunog kag sang iban pa nga mga halad, kag ang gamhanan nga presensya sang GINOO naglikop sa templo.

² Indi makasulod ang mga pari sa templo sang GINOO tungod kay ang gamhanan nga presensya sang GINOO naglikop sa templo.

³ Sang makita sang tanan nga Israelinhon ang kalayo nga nagpanaog kag ang gamhanan nga

presensya sang GINOO sa ibabaw sang templo, nagluhod sila kag nagsimba sa GINOO nga may pagpasalamat. Siling nila,

“Maayo ang GINOO;

ang iya gugma wala sing katapusan.”

⁴Dayon naghalad sa GINOO si Haring *Solomon* kag ang tanan nga katawhan.

⁵Naghalad sila sing 22,000 ka baka kag 120,000 ka karnero kag kanding. Sa sini nga paagi, gindedikar sang hari kag sang tanan nga katawhan ang templo sang Dios.

⁶Nagpuwesto ang mga pari *sa templo*, kag amo man ang mga Levita nga nagakanta, “Ang iya gugma wala sing katapusan.” Ginatukaran nila ang kanta sang mga instrumento nga ginpahimo ni Haring David sa pagdayaw sa GINOO. Sa atubangan sang mga Levita, ang mga pari nagapatunog man sang ila mga trumpeta samtang nagatindog ang tanan nga Israelinhon.

⁷Gindedikar ni Solomon ang ugsaran nga ara sa atubangan sang templo sang GINOO. Naghalad sila ni Solomon didto sang mga halad nga ginatsunog, mga halad nga regalo, kag mga tambok nga bilang halad para sa maayo nga relasyon. Kay ang saway nga halaran nga iya ginpahimo tama kagamay para sa sini nga mga halad.

⁸Nagsaulog pa gid si Solomon kag ang tanan nga Israelinhon sang Piesta *sang Pagpatindog sang mga Payag* sing pito ka adlaw. Madamo gid nga mga katawhan ang nagtilipon halin sa Lebo Hamat *sa north* hasta sa ililigan sang tubig sang Egypt *sa south*.

⁹ Sang ikawalo nga adlaw, naghiwat sila sang katapusan nga pagtilipon, kay ginselebrar nila ang pagdedikar sang halaran *kag sang bilog nga templo* sa sulod sang pito ka adlaw, kag ang Piesta *sang Pagpatindog sang mga Payag* sa sulod man sang pito ka adlaw.

¹⁰ Pagkasunod nga adlaw, nga amo ang ika-23 nga adlaw sang ikapito nga bulan, ginpapuli ni Solomon ang mga tawo. Nagpalauli sila nga malipayon gid tungod sa *tanang* nga kaayo nga ginhimo sang GINOO kay David kag kay Solomon, kag sa iya katawhan nga mga Israelinhon.

Nagpakita ang Dios kay Solomon

(1 Har. 9:1-9)

¹¹ Gani natapos ni Solomon ang pagpatindog sang templo sang GINOO kag sang iya palasyo. Nahuman niya ang tanan niya nga ginplano para sa sini.

¹² Dayon isa ka gab-i, nagpakita ang GINOO sa iya kag nagsiling, “Nabatian ko ang imo pangamuyo kag ginpili ko ini nga templo bilang lugar nga halaran sang mga halad.

¹³ “Halimbawa indi ko pagpaulanon, ukon padal-an ko sang mga apan ang duta sa pagkaon sang mga tanom sini, ukon padal-an ko ang akon katawhan sang kahalitan,

¹⁴ kag kon ang akon katawhan nga akon gintawag* magpaubos sang ila kaugalingon, magpangamuyo, magdangop sa akon, kag magbiya sa ila malain nga mga ginahimo, pamatian ko sila sa langit kag patawaron ang

* **7:14** *gintawag*: ukon, *ginpili*; ukon, *ginpanag-iyahan*

ila mga sala, kag dayon pakamaayuhon ko *liwat* ang ila duta.

¹⁵ Talupangdon ko sila kag pamatian ang ila mga pangamuyo sa sini nga lugar,

¹⁶ kay ang ini nga templo ginpili ko kag ginseparar para sa akon agod mangin lugar nga sa diin padunggan ako hasta san-o. Bantayan ko ini kag atipanon permi.

¹⁷ “Kag ikaw, kon magsunod ka sa akon pareho sang imo amay nga si David, kag kon himuon mo ang tanan nga ginapahimo ko sa imo kag tumanon ang akon mga pagsulundan kag mga sugo,

¹⁸ paharion ko ang imo mga kaliwat *hasta san-o*. Amo man ini ang akon ginpromisa sa imo amay nga si David sang ginsilingan ko siya, ‘Indi ka madulaan sang kaliwat nga magahari sa Israel.’

¹⁹ Pero kon magtalikod kamo kag indi magtuman sang akon mga sugo kag mga pagsulundan nga ginhatag ko sa inyo, kag kon mag-alagad kamo kag magsimba sa iban nga mga dios,

²⁰ pahalinon ko kamo sa akon duta nga ginhatag sa inyo, kag sikwayon ko ining templo nga ginpili ko nga lugar nga sa diin padunggan ako. Dayon yagutaon kag kadlawan ini sang tanan nga tawo.

²¹ Kag bisan matahom kag bantog ining templo, *gub-on ko ini*. Makibot kag matingala gid ang tanan nga magaagi diri kag magasiling, ‘Ngaa ginhimo ini sang GINOO sa sini nga duta kag sa sini nga templo?’

²² Magasabat ang iban, ‘Tungod kay ginsikway nila ang GINOO, ang Dios sang ila mga katigulangan, nga nagpaguwa sa ila sa Egypt, kag nag-alagad sila kag nagsimba sa iban nga mga dios.

Amo ina nga ginpadal-an sila sang GINOO sang sina nga mga kalaglagan.’”

8

Ang Iban pa nga Nahuman ni Solomon

(1 Har. 9:10-28)

¹ Pagkatapos sang 20 ka tuig nga pagpatindog ni Solomon sang templo sang GINOO kag sang iya palasyo,

² ginpatindog niya liwat ang mga banwa nga ginhatag sa iya ni Hiram* kag ginpaestaran sa mga Israelinhon.

³ Amo man ini ang tion nga ginsalakay ni Solomon kag gin-agaw ang Hamat Zoba.

⁴ Ginpatindog man niya liwat ang Tadmor nga ara sa kamingawan kag ang mga banwa sa Hamat nga bulutangan sang mga bodega.

⁵ Ginpabakod niya ang ibabaw kag idalom nga parte sang Bet Horon. Ginpalibutan niya ini sang mga pader kag ginpabutangan sang mga puwertahan nga may mga trangka.

⁶ Amo man ang ginhimo niya sa Baalat kag sa iban pa nga mga banwa nga bulutangan sang iya mga bodega, mga karwahe kag mga kabayo. Ginpatindog niya ang tanan nga luyag niya patindugon sa Jerusalem, sa Lebanon, kag sa tanan nga duta nga sakop niya.

⁷⁻⁸ May mga katawhan pa nga indi Israelinhon nga nabilin sa Israel. Sila amo ang mga kaliwat sang mga Hithanon, Amornon, Periznon, Hivhanon, kag mga Jebusnon, nga wala maubos

* **8:2** *Hiram*: ukon, *Huram*

pamatay sang mga Israelinhon *sang pag-agaw nila sang duta sang Canaan*. Ginhimo sila ni Solomon nga mga ulipon kag ginpilit nga magobra, kag nagpabilin sila nga ulipon hasta subong.

⁹ Pero wala paghimua ni Solomon nga ulipon ang bisan sin-o nga Israelinhon. Sa baylo, ginhimo niya sila nga iya mga soldado, mga opisyal, mga pangulo sang mga soldado, mga kumander sang iya mga karwahe, kag mga manugkabayo.

¹⁰ Ang 250 sa ila ginhimo ni Haring Solomon nga mga opisyal nga nagadumala sang mga nagaobra sa iya mga proyekto.

¹¹ Sang matapos na ang palasyo nga ginpahimo ni Solomon para sa iya asawa nga anak sang hari sang Egypt,[†] ginsaylo niya ang iya asawa didto halin sa Banwa ni David.[‡] Kay siling niya, “Indi puwede nga mag-estar ang akon asawa sa palasyo ni *Haring David*, kay balaan ini nga lugar tungod didto anay ang Kahon sang GINOO.”

¹² Dayon naghalad si Solomon sa GINOO sang mga halad nga ginasunog didto sa halaran nga iya ginpatindog sa atubangan sang balkon sang templo.

¹³ Gintuman niya ang sugo ni Moises nga maghalad suno sa kinahanglan nga ihalad kada adlaw kag sa mga Adlaw nga Inugpahuway, sa Piesta sang Pag-umpisa sang Bulan, kag sa sining tatlo ka natalana nga mga piesta kada tuig: ang Piesta sang Tinapay nga Wala sing Inugpahabok,

[†] **8:11** *harisang Egypt*: sa Hebreo, *Faraon* [‡] **8:11** *Banwa ni David*: Ini isa ka lugar nga parte sang Jerusalem. Tan-awa man sa 2 Sam. 5:7 kag 1 Har. 8:1.

ang Piesta sang Pag-ani, kag ang Piesta sang Pag-patindog sang mga Payag.

¹⁴ Kag suno sa pagsulundan sang iya amay nga si David, gin-grupo niya ang mga pari kag mga Levita para sa ila mga buluhaton. Ang mga Levita amo ang nagapanguna sa mga tawo sa pagdayaw *sa Dios* kag sila ang nagabulig sa mga pari sa ila buluhaton *sa templo* kada adlaw. Gin-grupo man niya ang mga guwardya sang taga ka puwertahan *sang templo*, kay amo ini ang sugo ni David nga alagad sang Dios.

¹⁵ Gintuman gid nila ni Solomon ang tanan nga sugo ni Haring *David* parte sa mga pari kag mga Levita kag sa mga bodega.

¹⁶ Natapos ang tanan nga ginpahimo ni Solomon sa templo halin sang pagbutang sang pundasyon hasta sang pagkahuman sini.

¹⁷ Dayon nagkadto si Solomon sa Ezion Geber kag sa Elat, sa baybayon sang *Mapula nga Dagat*, *sa duta sang Edom*.

¹⁸ Ginpadal-an siya ni Hiram sang mga barko nga ginadumalahan sang iya mismo mga opisyal nga mga eksperiensyado nga mga marinero. Ini sila nagbiyahe upod sa mga tinawo ni Solomon pakadto sa Ofir. Kag sang pagbalik nila may dala sila nga mga 16 ka tonelada nga bulawan, kag gindala nila ini kay Haring Solomon.

9

Nagbisita ang Rayna sang Sheba kay Haring Solomon
(1 Har. 10:1-13)

¹ Sang mabatian sang rayna sang Sheba ang pagkabantog ni Solomon, nagkadto siya sa Jerusalem para testingan ang kaalam ni Solomon paagi sa mabudlay nga mga pamangkot. Nag-abot siya sa Jerusalem nga may upod nga madamo nga tinawo, kag may dala siya nga mga camel nga kargado sang mga *regalo nga* panakot, bulawan nga puwerte kadamo, kag malahalón nga mga bato. Pagkitaay nila ni Solomon, ginpamangkot niya siya sang tanan nga gusto niya nga ipamangkot.

² Ginsabat ni Solomon ang tanan niya nga pamangkot kag wala gid sing bisan ano nga butang nga indi niya mapaathag sa iya.

³ Sang mapamatud-an sang rayna sang Sheba ang kaalam ni Solomon, kag sang makita niya ang katahom sang palasyo nga iya ginpatindog,

⁴ daw indi siya makapati. Amo man sang makita niya ang pagkaon sa lamisa sang hari, ang pagdumala sang iya mga opisyal, ang pag-alagad sang iya mga suluguon kag mga manugserbi sang iya ilimnon nga may matahom nga mga uniporme, kag ang mga halad nga ginasunog nga iya ginhalad sa templo sang GINOO.

⁵ Nagsiling siya sa hari, “Matuod gid man ang nabatian ko sa akon nasyon parte sa imo mga hinimuan kag kaalam.

⁶ Wala ako nagpati sini hasta nga nagkadto ako diri kag nakita ko ini mismo. Ang matuod, wala gani sa katunga sang akon nabatian parte sa imo ang akon nakita. Ang imo kaalam labaw pa sang sa akon nabatian.

⁷ Daw ano ka suwerte sang imo mga tinawo!

Daw ano ka suwerte sang imo mga opisyal nga nagaalagad sa imo kay permi nila mabatian ang imo kaalam.

⁸ Dalayawon ang GINOO nga imo Dios, nga nali-pay sa imo kag nagbutang sa imo sa trono para maghari para sa iya. Tungod sa gugma sang imo Dios sa Israel kag sa iya handom nga padayunon niya ini nga nasyon hasta san-o, ginhimo niya ikaw nga hari sini, para himuon mo ang husto kag matarong.”

⁹ Dayon ginhatagan niya si Haring *Solomon* sing mga lima ka tonelada nga bulawan, madamo nga panakot kag malahalón nga mga bato. Wala na gid sing may makatupong sa kadamuon sang panakot nga ginhatag sang rayna sang Sheba kay Haring Solomon.

¹⁰ May dala man ang mga tinawo ni *Haring Solomon* kag ang mga tinawo ni Hiram sang mga bulawan, mga kahoy nga almug, kag malahalón nga mga bato halin sa Ofir.

¹¹ Gin-gamit ni Haring *Solomon* ang mga kahoy nga almug nga mga hagdanan sa templo sang GINOO kag sa palasyo, kag ang iban ginhimo nga mga arpa kag mga lira para sa mga musikero. Wala gid sing pareho sina* nga nakita sang una sa Juda.

¹² Ginhatag ni Haring Solomon sa rayna sang Sheba ang bisan ano nga ginpangayo niya. Mas sobra pa ang ginhatag ni Solomon sa iya sang sa gindala niya. Dayon nagpuli ang rayna sa iya lugar upod sang iya mga tinawo.

* **9:11** *sina*: Posible ang ginatumod amo ang almug, ukon ang mga instrumento, ukon ang mga hagdanan.

*Ang Manggad ni Solomon**(1 Har. 10:14-29)*

¹³ Kada tuig nagabaton si Solomon sing mga 23 ka tonelada nga bulawan,

¹⁴ wala labot sa mga buhis nga halin sa mga negosyante. Nagahatag man sa iya sang mga bulawan kag pilak ang tanan nga hari sang Arabia kag ang mga gobernador sang Israel.

¹⁵ Nagpahimo si Haring Solomon sang 200 ka dalagko nga mga taming nga ang kada taming nahaklapan sing mga pito[†] ka kilo nga bulawan.

¹⁶ Nagpahimo man siya sang 300 ka magagmay nga mga taming nga ang kada taming nahaklapan sing mga tatlo kag tunga[‡] ka kilo nga bulawan. Ginpabutang niya ini tanan didto sa parte sang palasyo nga ginatawag Kagulangan sang Lebanon.

¹⁷ Nagpahimo man ang hari sang isa ka dako nga trono nga halin sa mga bangkil sang mga elepante, kag ginhaklapan ini sang puro nga bulawan.

¹⁸ May anom ka halintang ang trono, kag may bulawan ini nga tulungtungan sang tiil. Sa kada kilid sang halambuyan sini may ara nga estatwa sang leon nga nagatindog.

¹⁹ Kag may ara man nga estatwa sang leon sa kada kilid sang halintang. Dose tanan ka estatwa sa anom ka halintang. Wala sing may makapareho sini nga trono sa bisan diin nga ginharian.

²⁰ Ang tanan nga ilimnan ni Haring Solomon puro bulawan, kag ang tanan nga kagamitan sa

[†] **9:15** pito: ukon, tatlo kag tunga [‡] **9:16** tatlo kag tunga: ukon, lapit duha

parte sang palasyo nga ginatawag Kagulangan sang Lebanon puro man bulawan. *Wala ini gin-himo sa pilak kay gamay lang ang bili sang pilak sang panahon ni Solomon.*

²¹ May mga barko man si Solomon nga pangnegosyo,[§] nga ginadala sang mga tinawo ni Hiram. Ini nga mga barko nagapuli isa ka bes sa kada tatlo ka tuig, nga may dala nga mga bulawan, pilak, bangkil sang elepante, kag dalagko kag magagmay nga klase sang mga amo.

²² Wala sing bisan sin-o nga hari sa kalibutan nga makatupong sa kaalam kag sa manggad ni Haring Solomon.

²³ Ang tanan nga hari sa kalibutan nagatinguha nga makita si Solomon para makapamati sila sa kaalam nga ginhatag sang Dios sa iya.

²⁴ Kada tuig, ang kada isa nga nagabisita sa iya may dala nga mga regalo—mga butang nga hinimo halin sa pilak kag bulawan, mga bayo, mga armas, mga panakot, mga kabayo, kag mga mula.*

²⁵ May 4,000 ka kuwadra si Solomon para sa iya mga kabayo kag mga karwahe. May 12,000 siya ka kabayo[†] nga ginbutang niya sa mga banwa nga bulutangan sang iya mga karwahe, kag ang iban didto sa iya sa Jerusalem.

²⁶ Ginsakop niya ang tanan nga hari halin sa Suba sang *Euphrates* hasta sa duta sang mga Fil-istinhon kag sa border sang Egypt.

[§] **9:21** pangnegosyo: sa Hebreo, *pa-Tarshish* * **9:24** mula: sa English, *mule*. Ini nga sapat kaanggid sa kabayo. [†] **9:25** kabayo: ukon, *manugkabayo*

²⁷ Sang panahon nga siya ang hari, ang pilak sa Jerusalem daw pareho *lang ka ordinaryo* sa mga bato, kag ang kahoy nga sedro daw pareho kabugana sa *ordinaryo nga mga* kahoy nga siko-moro sa mga bulobukid sa west.

²⁸ Ang mga kabayo ni Solomon naghalin pa sa Egypt kag sa iban pa nga mga nasyon.

Ang Katapusan sang Paghari ni Solomon
(1 Har. 11:41-43)

²⁹ Ang iban pa nga estorya parte sa paghari ni Solomon halin sa umpisa hasta sa katapusan n-sulat sa Sinulatan ni Propeta Natan, sa Mensahi ni Ahia nga Taga-Shilo, kag sa Mga Palanan-awon ni Propeta Ido, nga nagasugid man parte sa paghari ni Jeroboam nga anak ni Nebat.

³⁰ Sa Jerusalem nag-estar si Solomon samtang nagahari siya sa bilog nga Israel sa sulod sang 40 ka tuig.

³¹ Sang napatay siya, ginlubong siya sa banwa sang iya amay nga si David. Kag si Rehoboam nga iya anak ang nagbulos sa iya bilang hari.

10

Nagrebeld ang Israel kay Rehoboam
(1 Har. 12:1-20)

¹ Nagkadto si Rehoboam sa Shekem, nga sa diin nagtipon ang mga Israelinhon sa pagproklamar sa iya nga hari.

² Pagkabati sini ni Jeroboam nga anak ni Nebat, nagbalik siya sa Israel. (Kay sadto nga panahon didto siya nagaestar sa Egypt, nga sa diin nagpalagyo siya kay Haring Solomon.)

³ Ginpatawag sang mga Israelinhon si Jeroboam, kag tanan sila nagkadto kay Rehoboam kag nagsiling,

⁴ “Mabug-at ang mga ginpatuman sang imo amay sa amon. Pero kon pamag-anon mo, alagaran ka namon.”

⁵ Nagsabat si Rehoboam, “*Hatagi ninyo ako anay sang tatlo ka adlaw sa paghunahuna sini, pagkatapos balik kamo sa akon.*” Gani nagpuli ang mga tawo.

⁶ Nagpakigkita dayon si Haring Rehoboam sa mga manugdumala nga nakaalagad sa iya amay nga si Solomon sang buhi pa siya. Nagpamangkot si Rehoboam sa ila, “Ano bala ang inyo malaygay nga isabat ko sa ginapangabay sang sadto nga mga tawo?”

⁷ Nagsabat sila, “Kon ipakita mo ang imo kaayo sa ila, kag ihatag mo sa ila ang ila ginapangabay, magaalagad sila sa imo hasta san-o.”

⁸ Pero wala pagtumana ni Rehoboam ang ila laygay, sa baylo nagpakigkita siya sa iya katubotubo nga mga pamatan-on nga nagaalagad sa iya.

⁹ Nagpamangkot siya sa ila, “Ano bala ang inyo malaygay nga isabat ko sa ginapangabay sang sadto nga mga tawo? Nagapangabay sila sa akon nga pamag-anan ko ang mabug-at nga mga ginpatuman sang akon amay sa ila.”

¹⁰ Nagsabat ang mga pamatan-on, “Amo ini ang isabat mo sa sadto nga mga tawo nga naga-pangabay sa imo: ‘Ang akon kamalingking mas dako pa sa hawak sang akon amay.

¹¹ *Ang buot ko silingon nga mas mabug-at pa ang ipatuman ko sa inyo sang sa ginpatuman sang*

akon amay. Kon ginhanot kamo sang akon amay sang latigo, hanuton ko kamo sang putik nga may matalom nga mga metal.*,”

¹² Pagkaligad sang tatlo ka adlaw, nagbalik si Jeroboam kag ang mga tawo kay Haring Rehoboam, suno sa ginsiling sang hari sa ila.

¹³ Pero wala pagtumana ni Rehoboam ang ginlaygay sa iya sang mga manugdumala. Sa baylo, ginhambalan niya sing masakit ang mga tawo

¹⁴ suno sa ginlaygay sang mga pamatan-on. Nagsiling siya sa ila, “Mabug-at ang ginpatuman sang akon amay sa inyo, pero mas mabug-at pa gid ang ipatuman ko sa inyo. Kon ginhanot kamo sang akon amay sang latigo, hanuton ko kamo sang putik nga may matalom nga mga metal.”

¹⁵ Gani wala magpamati ang hari sa *pangabay sang* mga tawo, kay ini pagbuot sang Dios para matuman ang iya ginsiling kay Jeroboam nga anak ni Nebat paagi kay Ahia nga taga-Shilo.

¹⁶ Sang mareyalisar sang mga Israelinhon nga wala sila pagpamatii sang hari, nagsiling sila sa hari, “Wala kami labot sa *imo nga kaliwat ni* David! Bahala ka na sa imo ginharian! Dali kamo mga Israelinhon, mapuli kita!” Gani nagpalauli ang mga Israelinhon.

¹⁷ Ang mga Israelinhon lang nga nagaestar sa mga banwa sang Juda amo ang padayon nga gindumalahan ni Rehoboam.

¹⁸ Karon, ginpakadto ni Haring Rehoboam sa *mga Israelinhon* si Adoniram,[†] ang manugdu-

* **10:11** *putik nga may matalom nga mga metal*: sa literal, *mga iwi-iwi*. Amo man sa bersikulo 14. † **10:18** *Adoniram*: ukon, *Hadoram*

mala sang mga tawo nga ginapilit nga mag-obra. Pero ginbato siya sang mga Israelinhon hasta nga napatay. Dayon nagdali-dali sakay si Haring Rehoboam sa iya karwahe kag nagpalagyo sa Jerusalem.

¹⁹ Bisan hasta subong nagarebelde ang mga Israelinhon sa mga kaliwat ni David.

11

Ginpaandaman ni Shemaya si Rehoboam

(1 Har. 12:21-24)

¹ Pag-abot ni Rehoboam sa Jerusalem, gintipon niya ang maayo gid nga mga soldado sang mga tribo sang Juda kag Benjamin. Nakatipon siya sang 180,000 ka soldado sa pagpakig-away kontra sa katawhan sang Israel kag sa pagbawi sang iya ginharian.

² Pero nagsiling ang GINOO kay Shemaya nga iya alagad,

³ “Hambala si Haring Rehoboam sang Juda, nga anak ni Solomon, kag ang tanan nga Israelinhon sa Juda kag Benjamin

⁴ nga *ako*, ang GINOO, nagsiling: ‘Indi kamo magpakig-away sa inyo kadugo. Magpuli kamo, kay pagbuot ko ini tanan.’” Gintuman nila ang GINOO kag wala nila ginsalakay si Jeroboam.

⁵ Nagpabilin si Rehoboam sa Jerusalem kag ginpabakod niya ang ini nga mga banwa sa pagprotektar sang Juda:

⁶ Betlehem, Etam, Tekoa,

⁷ Bet Zur, Soco, Adulam,

⁸ Gat, Maresha, Zif,

⁹ Adoraim, Lakish, Azeka,

¹⁰ Zora, Ayalon, kag Hebron. Amo ini ang naderan nga mga banwa sa Juda kag Benjamin.

¹¹ Ginpapag-on niya ang mga pader sini kag nagbutang siya sang mga kumander sa sini nga mga banwa. Ini sila ginhatagan niya sang mga pagkaon, lana sang olibo kag bino.

¹² Ginpabutangan niya ini nga mga banwa sang mga taming kag mga bangkaw bilang dugang nga depensa. Gani ang Juda kag ang Benjamin padayon nga nangin sakop niya.

¹³ Ang mga pari kag mga Levita nga nagaestar sa iban nga mga tribo sang Israel nagdampig kay Rehoboam.

¹⁴ Ini nga mga kaliwat ni Levi naghalin sa ila balay kag duta kag nagsaylo sa Juda kag Jerusalem tungod kay ginsikway sila ni Jeroboam kag sang iya mga anak bilang mga pari sang GINOO.

¹⁵ Nagbutang si Jeroboam sang iya kaugalingon nga mga pari sa mga simbahan sa mataas nga mga lugar, nga sa diin nagasimba sila sa ila mga dios-dios nga kanding kag baka nga ginpahimo ni Jeroboam.

¹⁶ Ang mga Israelinhon sa iban nga mga tribo sang Israel nga gusto gid magdangop sa GINOO, ang Dios sang Israel, nagsunod sa mga kaliwat ni Levi sa Jerusalem, para makahalad sila sang mga halad sa GINOO, ang Dios sang ila mga katigulangan.

¹⁷ Ginpabakod nila ang ginharian sang Juda, kag sa sulod sang tatlo ka tuig ginsuportaran nila si Rehoboam nga anak ni Solomon. Nagsunod sila sa GINOO pareho sang ila ginhimo sang paghari ni David kag ni Solomon.

Ang Pamilya ni Rehoboam

¹⁸ Ginpangasawa ni Rehoboam si Mahalat, nga ang iya amay si Jerimot nga anak ni David kag ang iya iloy si Abihail nga anak ni Eliab kag apo ni Jesse.

¹⁹ Si Rehoboam kag si Mahalat may tatlo ka anak nga lalaki nga sila ni Jeush, Shemaria, kag Zaham.

²⁰ Ginpangasawa man ni Rehoboam si Maaca nga anak ni Absalom. Ang ila mga anak nga lalaki amo sila ni Abia, Atai, Ziza, kag Shelomit.

²¹ Mas palangga ni Rehoboam si Maaca sang sa iban niya nga mga asawa. May 18 ka asawa si Rehoboam kag may 60 pa gid siya ka asawa nga suluguon. Kag ang iya mga anak 28 ka lalaki kag 60 ka babayi.

²² Ang anak niya kay Maaca nga si Abia amo ang ginpili niya nga pangulo sang iya mga anak nga prinsipe, nga nagakahulugan nga siya ang magabulos sa iya bilang hari.

²³ Mainalamon nga ginhatagan ni Rehoboam sang katungdanan ang iban pa niya nga mga anak. Ginpadumala niya sila sa tanan nga napaderan nga mga banwa sang Juda kag Benjamin. Ginhatagan niya sila sang ila mga kinahanglanon kag sang madamo nga asawa.

12

Ginsalakay ni Haring Shishak sang Egypt ang Jerusalem

(1 Har. 14:25-28)

¹ Sang mabakod na ang paghari ni Rehoboam kag gamhanan na siya, ginsikway niya kag sang bilog nga Israel ang kasuguan sang GINOO.

² Tungod nga indi sila matutom sa GINOO, ginsalakay ni Haring Shishak sang Egypt ang Jerusalem sang ikalima nga tuig sang paghari ni Rehoboam.

³ May dala si Shishak nga 1,200 ka karwahe, 60,000 ka manugkabayo, kag puwerte kadamo nga mga soldado, nga ang iban sa ila halin pa sa Libya, Sukot, kag Ethiopia.*

⁴ Ginsakop ni Shishak ang napaderan nga mga banwa sang Juda kag nagpadayon sila sa pagsalakay pakadto sa Jerusalem.

⁵ Dayon nagkadto si Propeta Shemaya kay Rehoboam kag sa mga pangulo sang Juda, nga nagpalalagyo sa Jerusalem tungod sa kahadlok kay Shishak. Nagsiling si Shemaya sa ila, “Amo ini ang ginasiling sang GINOO: Ginsikway ninyo ako, gani karon pabay-an ko kamo kay Shishak.”

⁶ Nagpaubos sang ila kaugalingon ang hari kag ang mga pangulo sang Israel. Nagsiling sila, “Matarong ang GINOO!”

⁷ Sang makita sang GINOO nga nagpaubos sila sang ila kaugalingon, nagsiling ang GINOO paagi kay Shemaya, “Tungod nga nagpaubos sila sang ila kaugalingon, indi ko sila paglaglagon kundi hilwayon ko sila sa indi madugay. Indi ko pagipaagom ang akon kaakig sa Jerusalem paagi kay Shishak.

* **12:3** *Ethiopia*: sa Hebreo, *Cush*

⁸ Pero ipasakop ko sila sa iya para makatuon sila nga mas maayo ang mag-alagad sa akon sang sa mag-alagad sa mga dutan-on nga mga hari.”

⁹ Sang ginsalakay ni Haring Shishak sang Egypt ang Jerusalem, ginpanguha niya ang mga manggad sa templo sang GINOO kag sa palasyo. Ginkuha niya ang tanan, pati na ang mga taming nga bulawan nga ginpahimo ni Solomon.

¹⁰ Gani nagpahimo si Haring Rehoboam sang mga taming nga saway sa pag-ilis sadto nga mga taming, kag gin-intrigar niya ini sa mga opisyal sang mga guwardya nga nagabantay sa puwertahan sang palasyo.

¹¹ Kag kon magkadto ang hari sa templo sang GINOO, nagaupod sa iya ang mga guwardya nga nagadala sang sini nga mga taming, kag pagkatapos ginabalik man nila ini sa ila kuwarto.

¹² Tungod nga nagpaubos si Rehoboam sang iya kaugalingon, nadula ang kaakig sang GINOO sa iya, kag wala siya malaglag sing bug-os. Sa matuod lang, may ara pa gid man nga kaayuhan sa Juda.

¹³ Nagbakod ang pagdumala ni Haring Rehoboam kag nagpadayon siya sa paghari didto sa Jerusalem. Nagaedad siya sing 41 sang nangin hari siya, kag naghari siya sing 17 ka tuig sa Jerusalem, ang siyudad nga ginpili sang GINOO sa tanan nga tribo sang Israel nga sa diin padunggan siya. Ang ngalan sang iloy ni Rehoboam amo si Naama, nga isa ka Ammonhon.

¹⁴ Naghimo sing malain si Rehoboam tungod nga wala siya naghandom sa pagdangop sa GINOO.

¹⁵ Ang estorya parte sa paghari ni Rehoboam halin sa umpisa hasta sa katapusan nasulat sa Libro ni Propeta Shemaya kag Libro ni Propeta Iddo, nga listahan sang mga kaliwat. Permi lang sadto nagainaway si Rehoboam kag si Jeroboam.

¹⁶ Sang napatay si Rehoboam, ginlubong siya sa Banwa ni David. Kag si Abia nga iya anak amo ang nagbulos sa iya bilang hari.

13

Ang Paghari ni Abia sa Juda

(1 Har. 15:1-8)

¹ Nangin hari sang Juda si Abia sang ika-18 nga tuig sang paghari ni Jeroboam *sa Israel*.

² Sa Jerusalem *nag-estar si Abia, kag* naghari siya sa sulod sang tatlo ka tuig. Ang iya iloy amo si Maaca* nga anak ni Uriel nga taga-Gibeah.

Nag-inaway si Abia kag si Jeroboam.

³ Nagsalakay si Abia upod ang 400,000 ka maisog nga mga soldado, kag nagpreparar si Jeroboam sang 800,000 ka maisog nga mga soldado sa pagpakig-away.

⁴ Pag-abot nila ni Abia sa kabukiran sang Efraim, nagtindog si Abia sa Bukid sang Zemaraim kag nagsinggit kay Jeroboam kag sa mga taga-Israel, “Pamati kamo sa akon.

⁵ Wala bala kamo kahibalo nga ang GINOO, ang Dios sang Israel, naghimo sang wala sing katapusan nga kasugtanan kay David nga siya kag ang iya mga kaliwat amo ang maghari sa Israel hasta san-o?

* **13:2** *Maaca: ukon, Micaya*

⁶ Pero ikaw Jeroboam nga anak ni Nebat nagrebelde sa imo agalon nga si Solomon nga anak ni David.

⁷ Nag-upod sa imo ang dungol kag wala sing pulos nga mga tawo, kag nagkontra kay Rehoboam nga anak ni Solomon sang bata pa sadto si Rehoboam kag wala pa sing eksperiensya kag wala sing ikasarang sa pagbato sa inyo.

⁸ Kag karon gusto ninyo nga kontrahon ang ginharian sang GINOO nga gintugyan sa kaliwat ni David. *Nagapabugal* kamo nga madamo ang inyo mga soldado kag dala ninyo ang bulawan nga mga baka nga ginpahimo ni Jeroboam bilang inyo mga dios.

⁹ Ginpalayas ninyo ang mga pari sang GINOO, nga mga kaliwat ni Aaron, kag ang mga Levita. Kag nagpili kamo sang inyo kaugalingon nga mga pari pareho sang ginahimo sang iban nga mga nasyon. Ang bisan sin-o nga may turo nga baka kag pito ka karnero puwede na idedikar bilang pari sang inyo indi matuod nga mga dios.

¹⁰ “Pero kami ya, ang GINOO amo ang amon Dios, kag wala namon siya ginsikway. Ang *amon* mga pari nga nagaalagad sa GINOO mga kaliwat ni Aaron, kag ginabuligan sila sang mga Levita.

¹¹ Kada aga kag gab-i nagahalad sila sa GINOO sang mga halad nga ginasunog kag sang mahamot nga insenso. Nagabutang sila sang tinapay sa lamisa nga ginakabig nga matinlo. Kag kada gab-i ginasindiha nila ang mga suga nga ara sa bulawan nga mga tulungtungan. Ginatuman namon ang mga sugo sang GINOO nga amon Dios. Pero kamo ya ginsikway ninyo siya.

¹² Ang Dios kaupod namon; siya ang amon pangulo. Magapatunog ang iya mga pari sang mga trumpeta sa pagpanguna sa amon sa pagpakig-away sa inyo. Mga katawhan sang Israel, indi kamo magkontra kontra sa GINOO, ang Dios sang inyo mga katigulangan, kay indi gid kamo magmadinalag-on.”

¹³ *Samtang nagahambal si Abia*, sekreto nga nagpadala si Jeroboam sang mga soldado sa likod sang mga taga-Juda sa pag-ambus sa ila.

¹⁴ Sang makita sang mga taga-Juda nga ginasalakay sila sa likod kag sa atubang, nagpangayo sila sang bulig sa GINOO. Ginpatunog dayon sang mga pari ang mga trumpeta,

¹⁵ kag nagsinggit sing tudo ang mga taga-Juda sa pagsalakay. Sa ila pagsinggit, ginpierdi sang Dios si Jeroboam kag ang mga soldado sang Israel. Ginlagas sila ni Abia kag sang *mga soldado sang* Juda.

¹⁶ Nagpalagyo sila, kag gintugyan sila sang Dios sa mga taga-Juda.

¹⁷ Madamo gid ang napatay ni Abia kag sang iya mga tinawo—500,000 ka maayo nga mga soldado sang Israel.

¹⁸ Gani napierdi sang mga taga-Juda ang mga taga-Israel sa sina nga inaway, tungod kay nagsalig sila sa GINOO, ang Dios sang ila mga katigulangan.

¹⁹ Ginlagas ni Abia si Jeroboam kag naagaw niya sa iya ang mga banwa sang Betel, Jeshana, kag Efron, kag pati ang mga baryo sa ila palibot.

²⁰ Wala na gid mabawi ni Jeroboam ang iya

gahom sang panahon ni Abia, kag sang ulihi gin-silutan siya sang GINOO kag napatay siya.

²¹ Si Abia ya naggamhanan pa gid. May 14 siya ka asawa kag 22 ka anak nga lalaki kag 16 ka anak nga babayi.

²² Ang iban pa nga estorya parte sa paghari ni Abia, ang iya mga ginsiling kag mga ginhimo, nasulat sa Estorya ni Propeta Iddo.

14

¹ Sang ulihi napatay si Abia kag ginlubong sa Banwa ni David. Si Asa nga iya anak amo ang nagbulos sa iya bilang hari. Kag sang si Asa ang hari, may kalinong sa Juda sa sulod sang napulo ka tuig.

Ang Paghari ni Asa sa Juda

² Matarong ang ginhimo ni Asa sa panulok sang GINOO nga iya Dios.

³ Ginpaguba niya ang mga halaran para sa mga dios-dios kag ang mga simbahan sa mataas nga mga lugar. Ginpaguba man niya ang handumanan nga mga bato kag ginpautod ang mga *hulohaligi nga simbolo sang diosa nga si Ashera*.

⁴ Ginsugo niya ang katawhan sang Juda sa pagdangop sa GINOO, ang Dios sang ila mga katigulangan, kag sa pagtuman sang iya mga kasuguan.

⁵ Ginpaguba niya ang mga simbahan sa mataas nga mga lugar kag ang mga halaran nga ginangunagan sang mga insenso sa tanan nga banwa sang Juda. Gani may kalinong ang ginharian sang Juda sang tion sang paghari ni Asa.

⁶ Kag samtang malinong, ginpabutangan ni Asa sang mga pader ang mga banwa sang Juda. Wala sing may nagpakig-away sa iya sa sina nga tion, kay ginhatagan siya sang GINOO sang kalinong.

⁷ Nagsiling si Asa sa mga taga-Juda, “Pabakuron ta ini nga mga banwa paagi sa pagbutang sang mga pader sa palibot sini nga may mga tore, mga puwertahan kag mga trangka. Kita gihapon ang nagapanag-iya sang sini nga duta, tungod kay nagdangop kita sa GINOO nga aton Dios. Kag ginhatagan niya kita sang kalinong sa *aton mga kaaway sa palibot*.” Gani ginpabakod nila ang mga banwa kag nagmainuswagon sila.

⁸ May 300,000 ka soldado si Asa nga mga taga-Juda, nga armado sang dalagko nga mga taming kag mga bangkaw. Kag may ara man siya sang 280,000 ka soldado nga taga-Benjamin, nga armado sang magagmay nga mga taming kag mga pana. Ini sila tanan nga maayo nga mga soldado.

⁹ Naglakat si Zera nga taga-Ethiopia* upod ang madamo gid nga mga soldado kag 300 ka karwahe sa pagsalakay sa Juda. Nakaabot sila sa Maresha.

¹⁰ Naglakat man sila ni Asa sa pagpakig-away kay Zera. Nagplastar sila sa pulopatag sang Zefata malapit sa Maresha.

¹¹ Dayon nagpangamuyo si Asa sa GINOO nga iya Dios, “O GINOO, wala na sing iban pa nga makabulig sa mga tawo nga wala sing ikasarang kontra sa mga gamhanan kundi ikaw lang. Buligi kami, O GINOO nga amon Dios, kay nagasalig kami sa imo, kag sa imo ngalan nagkadto kami diri

* **14:9** *taga-Ethiopia*: sa Hebreo, *taga-Cush*

kontra sa sining madamo gid nga mga soldado. O GINOO, ikaw ang amon Dios; indi pag-itugot nga magdaog ang tawo kontra sa imo.”

¹² Gani ginpierdi sang GINOO ang mga taga-Ethiopia sa atubangan ni Asa kag sang mga taga-Juda. Nagpalalagyo ang mga taga-Ethiopia,

¹³ kag ginlagas sila ni Asa kag sang iya mga soldado hasta sa Gerar. Madamo gid ang nagkalamatay sa mga taga-Ethiopia sa bagay nga indi na sila makapakig-away pa. Ginpierdi sila sang GINOO kag sang iya mga soldado. Madamo gid nga pagkabutang ang nakuha sang mga soldado sang Juda.

¹⁴ Nalaglag nila ang mga baryo sa palibot sang Gerar, tungod nga ang mga pumuluyo sini ginpahadlok sa GINOO. Ginpanguha nila ang mga pagkabutang sang sini nga mga baryo tungod kay madamo gid ang ila mga pagkabutang.

¹⁵ Ginsalakay man nila ang mga kampo sang mga manugbantay sang mga kasapatan, kag ginpanguha ang madamo nga karnero, kanding, kag camel. Dayon nagbalik sila sa Jerusalem.

15

Ang Mga Pagbag-o nga Ginhimo ni Asa

¹ Karon, gin-gamhan sang Espiritu sang Dios si Azaria nga anak ni Oded.

² Nagpakigkita siya kay Asa kag nagsiling sa iya, “Pamatii ninyo ako *Haring* Asa, kag tanan kamo nga taga-Juda kag taga-Benjamin. Magapabilin ang GINOO sa inyo samtang nagapabilin kamo sa iya. Kon magdangop kamo sa iya, makita ninyo

ang iya kaayo. Pero kon talikdan ninyo siya, talikdan man niya kamo.

³ Sa malawig nga panahon nagkabuhi ang mga Israelinhon nga wala sing matuod nga Dios, wala sing mga pari nga nagatudlo sa ila, kag wala sing kasuguan.

⁴ Pero sa ila kalisod, nagdangop sila sa GINOO, ang Dios sang Israel, kag ginbuligan niya sila.

⁵ Sadto nga tion, delikado ang pagbiyahe tungod kay nagaginamo ang mga tawo.

⁶ Nagailinaway ang mga nasyon kag ang mga siyudad, tungod ginpagamo sila sang Dios paagi sa nagkalain-lain nga kalisod.

⁷ Pero kamo ya, magpakaisog kamo kag indi magkaluya, kay ang inyo mga binuhatan pagabalusan.”

⁸ Pagkabati ni Asa sa mensahi ni Azaria nga anak ni Oded, nagpakaisog siya. Ginpakuha niya ang makangilil-ad nga mga dios-dios sa bilog nga Juda kag Benjamin, kag sa mga banwa nga iya naagaw sa kabukiran sang Efraim. Ginpakay-o niya ang halaran sang GINOO nga ara sa atubangan sang balkon *sang templo* sang GINOO.

⁹ Dayon ginpatipon niya ang tanan nga *katawhan* sang Juda kag Benjamin, kag ang mga katawhan halin sa Efraim, Manase, kag Simeon nga nag-estar upod sa ila. Madamo ang nagsaylo sa Juda halin sa Israel sang makita nila nga si Asa ginaupdan sang GINOO nga iya Dios.

¹⁰ Nagtipon sila sa Jerusalem sang ikatatlo nga bulan sang ika-15 nga tuig sang paghari ni Asa.

¹¹ Kag sa sina nga tion naghalaad sila sa GINOO sang mga sapat halin sa ila naagaw sa inaway—700 ka baka kag 7,000 ka karnero kag kanding.

¹² Naghimo sila sang kasugtanan nga magdangop sa GINOO, ang Dios sang ila mga katigulangan, sa bug-os nila nga tagipusuon kag kalag.

¹³ Ang bisan sin-o nga indi magdangop sa GINOO, ang Dios sang Israel, pagapatyon, bata man ukon tigulang, lalaki man ukon babayi.

¹⁴ Nagsumpa sila sa GINOO sa mabaskog nga tingog, nga may paghinugyaw kag pagpatunog sang mga trumpeta kag mga budyong.

¹⁵ Nagkalipay gid ang tanan nga taga-Juda tungod kay nagsumpa sila sing tinagipusuon. Nagdangop sila sa Dios nga hugot gid sa ila tagipusuon, kag nakita nila ang iya kaayo. Kag ginhatagan sila sang GINOO sang kalinong sa *ila mga kaaway sa palibot*.

¹⁶ Ginpahalin man ni Haring Asa ang iya lola nga si Maaca sa iya pagkarayna tungod kay naghimo siya sang makangilil-ad nga *hulohaligi nga simbolo sang diosa nga si Ashera*. Ginpautod ni Asa ini nga *hulohaligi* kag ginpabis-ak, kag ginpasunog sa Kidron nga ililigan sang tubig.

¹⁷ Bisan wala madula ang tanan nga simbahan sa mataas nga mga lugar sa Israel, nagpabilin nga matutom si Asa sa GINOO sa bug-os niya nga kabuhi.

¹⁸ Gindala niya sa templo sang Dios ang mga pilak, mga bulawan, kag ang iban pa nga mga butang nga gindedikar niya kag sang iya amay sa *Dios*.

¹⁹ Wala gid sing inaway hasta sa ika-35 nga tuig sang paghari ni Asa.

16

Ang Katapusan nga Tuig ni Asa

(1 Har. 15:17-24)

¹ Sang ika-36 nga tuig sang paghari ni Asa, ginsalakay ni Haring Baasha sang Israel ang Juda. Kag ginsuguran ni Haring Baasha ang pagpabakod sang *banwa sang Rama* para wala sing may makaguwa ukon makasulod sa teritoryo ni Haring Asa sang Juda.

² Ginpanguha ni Asa ang mga pilak kag mga bulawan sa mga bodega sang templo sang GINOO kag sang iya palasyo. Dayon ginhatag niya ini kay Haring Ben Hadad sang Aram* didto sa Damascus nga sa diin siya nagaestar. Amo ini ang mensahi ni Asa kay Ben Hadad:

³ “Maghimo kita sang kasugtanan *nga magdampiganay kita*, pareho sang ginhimo sang aton mga amay. Batuna ang ginahatag ko sa imo nga pilak kag bulawan, kag ginapangabay ko ikaw nga untaton mo na ang imo pagpakigdampig kay Haring Baasha sang Israel para pabay-an na niya ako.”

⁴ Nagsugot si Ben Hadad sa ginpangabay ni Haring Asa, kag ginsugo niya ang mga kumander sang iya mga soldado nga salakayon ang mga banwa sang Israel. Naagaw nila ang Ion, Dan, Abel Maim, kag ang tanan nga banwa sang Naftali nga bulutangan sang mga bodega.

* **16:2** *Aram*: ukon, *Syria*

⁵ Sang mabatian ini ni Baasha, ginpauntat niya ang pagpabakod sang Rama.

⁶ Dayon nagmando si Haring Asa sa tanan *nga lalaki* sang Juda nga kuhaon nila ang mga bato kag mga troso nga gin-gamit ni Baasha sa pagpabakod sang Rama. Kag gin-gamit ini ni Haring Asa sa pagpabakod sang Geba kag sang Mizpa.

⁷ Sadto nga tion, nagkadto si Propeta Hanani kay Haring Asa sang Juda kag nagsiling sa iya, “Tungod nagsalig ka sa hari sang Aram kag indi sa GINOO nga imo Dios, nadula ang inyo tsansa sa paglaglag sa mga soldado sang hari sang Aram.

⁸ Nadumduman mo bala kon ano ang natabo sa mga taga-Ethiopia[†] kag taga-Libya, nga ang ila mga soldado, mga karwahe, kag mga manugkabayo puwerte kadamo? Sadto nga tion nagsalig ka sa GINOO, kag ginpapierdi niya sila sa inyo.

⁹ Kay nagatan-aw gid ang GINOO sa bilog nga kalibutan para pabaskugon ang mga tawo nga matutom gid sa iya. Binuang ang imo ginhimo! Gani sugod subong permi ka na magapakig-away.”

¹⁰ Tungod sini, nangakig gid si Asa sa propeta, gani ginpaprismo niya siya. Kag sa sina man nga tion, nagsugod sa pagpamigos si Asa sa iban niya nga mga katawhan.

¹¹ Ang estorya parte sa paghari ni Asa halin sa umpisa hasta sa katapusan nasulat sa Libro sang Kasaysayan sang mga Hari sang Juda kag sang Israel.

[†] **16:8** taga-Ethiopia: sa Hebreo, taga-Cush

¹² Sang ika-39 nga tuig sang paghari ni Asa, nag-antos siya sang balatian sa tiil. Bisan grabe na ang iya balatian, wala siya nagpangayo sang bulig sa GINOO kundi sa mga doktor.

¹³ Kag sang ika-41 nga tuig sang iya paghari, napatay siya.

¹⁴ Ginlubong siya sa lulubngan nga iya ginpahimo para sa iya kaugalingon didto sa Banwa ni David. Ginhamyang nila siya sa isa ka hiligdaan nga may nagkalain-lain nga pahamot, kag nagdabok ang mga tawo sang dako gid nga kalayo *sa pagpadungog* sa iya.

17

Si Jehoshafat nga Hari sang Juda

¹ Ang nagbulos kay Asa bilang hari amo ang iya anak nga si Jehoshafat. Ginpabakod ni Jehoshafat ang iya ginharian para makabato siya sa Israel.

² Ginbutangan niya sang mga soldado ang tanan nga napaderan nga mga banwa sang Juda, kag ginbutangan niya sang mga kampo sang mga soldado ang Juda kag ang mga banwa sang Efraim nga naagaw sang iya amay nga si Asa.

³ Ginaupdan sang GINOO si Jehoshafat tungod kay sa una nga mga tinuig sang iya paghari gin-sunod niya ang pagkabuhi sang iya katigulangan nga si David. Wala siya magdangop sa mga *imahen ni Baal*

⁴ kundi nagdangop siya sa Dios sang iya amay kag nagsunod sa iya kasuguan sa baylo nga mag-sunod sa pagginawi sang mga taga-Israel.

⁵ Ginpabakod sang GINOO ang ginharian sa idalom sang iya paghari. Nagdala sang mga regalo

ang tanan nga taga-Juda sa iya, gani nagmang-garanon gid siya kag nagdungganon.

⁶ Matutom siya sa pagsunod sa mga pamaagi sang GINOO. Ginpaguba niya sa Juda ang mga simbahan sa mataas nga mga lugar kag ang mga *hulohaligi nga simbolo sang diosa nga si Ashera*.

⁷ Sang ikatatlo nga tuig sang iya paghari, ginpadala niya ang iya mga opisyal nga sila ni Ben Hail, Obadias, Zacarias, Netanel, kag Micaya sa pagtudlo sa mga banwa sang Juda.

⁸ Kaupod nila ang iban nga mga Levita nga sila ni Shemaya, Netania, Zebadia, Asahel, Shemiramot, Jehonatan, Adonia, Tobija, Tob Adonia, kag ang mga pari nga sila ni Elishama kag Jehoram.

⁹ Gindala nila ang Libro sang Kasuguan sang GINOO kag naglibot sila sa tanan nga banwa sang Juda kag nagpanudlo sa mga tawo.

¹⁰ Ginpahadlok sang GINOO ang tanan nga gin-harian sa palibot sang Juda, gani wala sa ila sing may nagpakig-away kay Jehoshafat.

¹¹ Ang iban nga mga Filistinhon nagdala kay Jehoshafat sang mga regalo kag pilak bilang buhis, kag ang mga Arabo nagdala man sa iya sang 7,700 ka karnero kag 7,700 ka kanding.

¹² Gani naggamhanan pa gid si Jehoshafat. Nagpatindog siya sa Juda sang mabakod nga mga kuta kag sang mga banwa nga bulutangan sang mga bodega.

¹³ Madamo nga kinahanglanon ang gintipon niya sa mga banwa sang Juda. Nagbutang man siya sang maayo nga mga soldado sa Jerusalem.

¹⁴ Ang iya mga soldado nalista suno sa ila mga pamilya.

Halin sa *mga kaliwat ni Juda*:

Si Adnah nga kumander sang 300,000 ka maayo nga mga soldado nga gin-grupo sa tag-1,000.

¹⁵ Ang sunod sa iya amo si Jehohanan nga kumander sang 280,000 *ka soldado*.

¹⁶ Sunod amo si Amasia nga anak ni Zicri, nga kumander sang 200,000 ka maayo nga mga soldado. Nagbuluntar siya para sa buluhaton sang GINOO.

¹⁷ Halin sa *mga kaliwat ni Benjamin*:

Si Eliada nga isa ka maayo nga soldado. Siya ang kumander sang 200,000 ka soldado nga may mga taming kag mga pana.

¹⁸ Ang sunod sa iya amo si Jehozabad nga kumander sang 180,000 ka armado nga mga soldado.

¹⁹ Amo ini sila ang mga nag-alagad kay Haring *Jehoshafat* luwas sa mga soldado nga iya ginbutang sa napaderan nga mga banwa sa bilog nga Juda.

18

Ginpaandaman ni Micaya si Ahab
(1 Har. 22:1-28)

¹ Karon, nagmanggaranon kag nagdungganon na gid si Jehoshafat, kag nangin maayo ang iya relasyon kay *Haring Ahab sang Israel* tungod sa pag-asawahay sang miyembro sang ila pamilya.

² Pagkaligad sang pila ka tuig, nagbisita si Jehoshafat kay Ahab sa Samaria. Nag-ihaw si Ahab

sang madamo nga karnero kag baka sa pagpapun-
syon para kay Jehoshafat kag sa iya mga tinawo.
Dayon ginhagad niya si Jehoshafat sa pagsalakay
sa Ramot Gilead.

³ Nagsiling siya kay Jehoshafat, “Maupod ka
bala sa amon sa pagpakig-away sa Ramot Gilead?”
Nagsabat si Jehoshafat, “Handa ako nga mag-upod
sa imo, kag handa ako nga ipagamit sa imo ang
akon mga soldado. Huo, maupod kami sa inyo sa
pagpakig-away.

⁴ Pero pamangkuton ta anay ang GINOO kon ano
ang iya masiling.”

⁵ Gani ginpatawag ni Ahab* ang mga propeta—
400 sila tanan—kag ginpamangkot, “Malakat bala
kami sa pagpakig-away sa Ramot Gilead ukon
indi?” Nagsabat sila, “Lakat, kay padaugon ka
sang Dios!”

⁶ Pero nagpamangkot si Jehoshafat, “Wala na
bala diri sang iban pa nga propeta sang GINOO nga
aton mapamangkutan?”

⁷ Nagsabat si Ahab kay Jehoshafat, “May isa
pa nga puwede ta mapamangkutan kon ano ang
isiling sang GINOO—si Micaya nga anak ni Imla.
Pero akig ako sa iya kay wala gid siya sing gi-
napropesiya nga maayo parte sa akon kundi puro
lang malain.” Nagsabat si Jehoshafat, “Indi ka
dapat maghambal sang subong sina.”

⁸ Gani ginpatawag ni Ahab ang isa sa iya mga
opisyal kag ginsilingan, “Dal-a ninyo diri gilayon
si Micaya nga anak ni Imla.”

* **18:5** *Ahab*: sa Hebreo, *hari sang Israel*. Amo man sa bersikulo 7,
8, 17, 25, 29.

⁹ Karon, si Haring *Ahab* sang Israel kag si Haring Jehoshafat sang Juda, nga nagabayong sang ila harianon nga mga bayo, nagapungko sa ila tagas ka trono sa atubangan sang linasan nga ara dampi sa puwertahan sang Samaria. Kag nagapamati sila sa ginasiling sang mga propeta.

¹⁰ Si Zedekia nga *isa sa mga propeta*, nga anak ni Kenaana, may ginhimo nga sulosungay nga salsalon. Nagsiling siya, “Amo ini ang ginasiling sang GINOO: ‘Paagi sa sini nga sungay, laglagon mo, *Haring Ahab*, ang mga Arameanhon hasta nga maubos sila.’”

¹¹ Amo man ang ginsiling sang tanan nga propeta. Siling nila, “Salakaya ang Ramot Gilead, Haring *Ahab*, kag magadaog ka, kay itugyan ini sang GINOO sa imo.”

¹² Sa pihak nga bahin, ang ginsugo sa pagkuha kay Micaya nagsiling sa iya, “Ang tanan nga propeta palareho nga nagsiling nga magadaog ang hari, gani amo man dapat ang imo isiling.”

¹³ Pero nagsiling si Micaya, “Nagasumpa ako sa buhi nga GINOO nga akon Dios nga ihambal ko lang ang ginapahambal niya sa akon.”

¹⁴ Pag-abot ni Micaya kay Haring *Ahab* nagpamangkot ang hari sa iya, “Micaya, salakayon bala namon ang Ramot Gilead ukon indi?” Nagsabat si Micaya, “Salakaya ninyo kag magadaog kamo, kay itugyan ini sa inyo.”

¹⁵ Pero nagsiling ang hari kay Micaya, “Pila gid bala ka beses nga pasumpaon ko ikaw nga sugiran mo ako sing matuod sa ngalan sang GINOO?”

¹⁶ Gani nagsiling si Micaya, “Nakita ko sa *palanan-awon* nga naglalapta ang mga Israelin-

hon sa mga kabukiran pareho sa mga karnero nga wala sing manugbantay, kag nagsiling ang GINOO, 'Ini nga mga tawo wala na sing pangulo. Papulia sila nga may kalinong.'"

¹⁷ Nagsiling si Ahab kay Jehoshafat, "Indi bala ginsilingan ko na ikaw nga wala gid siya sing maayo nga ginapropesiya parte sa akon kundi puro lang malain?"

¹⁸ Nagsiling pa si Micaya, "Pamatii ang mensahi sang GINOO! Nakita ko ang GINOO nga nagapungko sa iya trono, kag may nagatindog nga mga langitnon nga mga tinuga sa iya tuo kag wala.

¹⁹ Kag nagsiling ang GINOO, 'Sin-o ang magaganyat kay Haring Ahab nga magsalakay sa Ramot Gilead para mapatay siya didto?' Lain-lain ang sabat sang langitnon nga mga tinuga.

²⁰ Sang ulihi may espiritu nga nagpalapit sa GINOO kag nagsiling, 'Ako ang magaganyat sa iya.' Nagpamangkot ang GINOO, 'Sa ano nga paagi?'

²¹ Nagsabat siya, 'Malakat ako kag pahambalon ko sing binutig ang mga propeta ni Ahab.' Nagsiling ang GINOO, 'Lakat kag himua ina. Magamadinalag-on ka sa pagganyat sa iya.'"

²² *Nagsiling dayon si Micaya*, "Amo ato ang natabo. Ginpadal-an sang GINOO ang imo mga propeta sang espiritu nga nagpahambal sa ila sing binutig. Ginbuot sang GINOO nga malaglag ka."

²³ Nagpalapit si Zedekia kay Micaya kag gintampa siya. Kag nagsiling si Zedekia, "Paano ka makasiling nga ang Espiritu sang GINOO naghalin sa akon kag nagpakighambal sa imo?"

²⁴ Nagsabat si Micaya, "Mahibaluan mo ini sa adlaw nga *mapierdi kamo sa inaway kag manago*

ka sa pinakasulod nga kuwarto *sang balay*.”

²⁵ Nagmando dayon si Ahab, “Dakpa ninyo si Micaya kag dal-a pabalik kay Amon nga pangulo sang banwa kag kay Joash nga akon anak.

²⁶ Kag silinga ninyo sila nga nagmando ako nga prisohon ini nga tawo kag hatagan siya sang tinapay lang kag tubig hasta makabalik ako *halin sa inaway* nga wala maano.”

²⁷ Nagsiling si Micaya, “Kon makabalik ka pa nga wala maano, ti, ang GINOO wala naghambal paagi sa akon.” Dayon nagsiling si Micaya sa tanan nga tawo didto, “Tandai ninyo ang akon ginsiling!”

Napatay si Ahab

(1 Har. 22:29-35)

²⁸ Gani nagsalakay sa Ramot Gilead si Haring *Ahab* sang Israel kag si Haring Jehoshafat sang Juda.

²⁹ Nagsiling si Ahab kay Jehoshafat, “Sa tion sang inaway indi ako magpakilala nga ako ang hari, pero ikaw ya magsuksok sang imo harianon nga bayo.” Gani nagpakuno-kuno si Ahab, kag nagpakig-away sila.

³⁰ Karon, nagmando ang hari sang Aram[†] sa mga kumander sang iya mga karwahe, “Indi ninyo pagsalakayon si bisan sin-o, kundi ang hari lang sang Israel.”

³¹ Pagkakita sang mga kumander sang mga karwahe kay Jehoshafat, naghunahuna sila nga siya ang hari sang Israel, gani ginsalakay nila siya. Pero nagpangayo sang bulig sa GINOO si

[†] **18:30** *Aram: ukon, Syria*

Jehoshafat, kag ginbuligan niya siya paagi sa pagpalikaw sang iya mga kaaway sa iya.

³² Kay sang matalupangdan sang mga kumander sang mga karwahe nga indi gali siya ang hari sang Israel, nag-untat sila sa paglagas sa iya.

³³ Pero sang nagapamana ang isa ka Arameanhon nga soldado sa mga soldado sang Israel, nalagpatan nga naigo niya si Haring *Ahab* sang Israel sa tinabuan sang iya panagang sa dughan. Nagsiling si Haring *Ahab* sa nagadala sang iya karwahe, “Ipalayo ako sa inaway! Kay napilasan ako.”

³⁴ Puwerte na gid ang inaway sadto nga adlaw, kag ang hari sang Israel nagasandig na lang sa iya karwahe nga nagaatubang sa mga Arameanhon hasta maghapon. Kag sang nagasalop na ang adlaw, napatay siya.

19

¹ Sang pagbalik ni Haring Jehoshafat sa iya palasyo sa Jerusalem nga wala maano,

² ginsugata siya ni Propeta Jehu nga anak ni Hanani kag ginsilingan, “Ngaa ginbuligan mo ang malain kag ginhigugma ang nagakontra sa GINO? Tungod sini, nangakig ang GINO sa imo.

³ Pero may ara man nga maayo sa imo. Ginpakuha mo sa Juda ang mga *hulohaligi nga simbolo sang diosa nga si Ashera* kag ginhandom mo ang pagdangop sa Dios.”

Nagpili si Jehoshafat sang mga Manughukom

⁴ Nag-estar si Jehoshafat sa Jerusalem, pero nagalibot-libot siya sa mga tawo halin sa Beer-sheba pakadto sa kabukiran sang Efraim sa pag-pabalik sa ila sa GINOO, ang Dios sang ila mga katigulangan.

⁵ Nagbutang siya sang mga manughukom sa kada napaderan nga banwa sang Juda.

⁶ Ginsilingan niya sila, “Hunahunaa gid ninyo sing maayo antes kamo maghukom kay wala kamo nagahukom para sa tawo kundi para sa GINOO. Kag magaupod ang GINOO sa inyo sa inyo paghukom.

⁷ Magtahod kamo sa GINOO, kag maghukom sing maayo kay indi gusto sang GINOO nga aton Dios ang pagpatiko sang hustisya, ang paghukom nga may pinilian, kag ang pagbaton sang lagay.”

⁸ Nagbutang man sa Jerusalem si Jehoshafat sang mga Levita, mga pari, kag mga pangulo sang mga pamilya sang mga Israelinhon sa paghusay sang mga kaso nga may kaangtanan sa kasuguan sang GINOO kag sa paghusay sang mga pag-ilinaway. Kag didto sila nag-estar sa Jerusalem.

⁹ Amo ini ang iya mando sa ila: “Kinahanglan nga mag-alagad kamo nga matutom kag tinagipusuon, nga may pagtahod sa GINOO.

¹⁰ Kon may kaso nga mag-abot sa inyo halin sa inyo mga kasimanwa sa bisan diin nga banwa nga may kaangtanan sa pagpatay ukon sa iban pa nga klase sang pagsupak sa mga sugo kag mga pagsulundan, paandami ninyo sila nga indi mag-pakasala sa GINOO, kay kon indi, ipaagom niya ang iya kaakig sa inyo kag sa ila. Himua ninyo ini para indi kamo makasala.

¹¹ Kon may mga kaso parte sa GINOO nga indi ninyo mahusay, si Amaria nga pangulo nga pari amo ang maghusay sina. Kag kon may kaso parte sa gobyerno nga indi ninyo mahusay, si Zebadia nga anak ni Ishmael kag pangulo sang tribo sang Juda amo ang maghusay sina. Ang mga Levita magabulig sa inyo para masiguro nga may ara sang hustisya. Magpakaisog kamo sa paghimo sang inyo obligasyon. Kabay pa nga updan sang GINOO ang mga tawo nga nagahimo sing husto.”

20

Ginpierdi ni Jehoshafat ang Moab kag Ammon

¹ Sang ulihi naglakat ang mga Moabnon kag mga Ammonhon, kaupod sang iban nga Meunhon* sa pagpakig-away kay Jehoshafat.

² May mga tawo nga nagkadto kay Jehoshafat kag nagsiling, “May nagapadulong nga madamo gid nga mga soldado nga magasalakay sa imo. Ini sila halin sa Edom† sa pihak nga parte sang *Patay nga Dagat*. Ara na sila sa Hazazon Tamar” (nga amo ang En Gedi).

³ Hinadlukan si Jehoshafat, kag nagdangop siya sa GINOO. Dayon nagmando siya nga magpuasa ang tanan nga taga-Juda.

⁴ Gani nagtipon ang mga tawo halin sa tanan nga banwa sang Juda sa pagpangayo sang bulig sa GINOO.

* **20:1** *Meunhon*: Amo ini sa iban nga mga kopya sang Septuagint. Sa Hebreo, *Ammonhon*. † **20:2** *Edom*: Amo ini sa isa ka kopya sang Hebreo. Sa kalabanan nga kopya sang Hebreo kag sa Septuagint, *Aram*.

⁵ Nagtindog si Jehoshafat sa atubangan sang komunidad sang Juda kag Jerusalem didto sa atubangan sang bag-o nga ugsaran sang templo sang GINOO

⁶ kag nagsiling, “O GINOO, Dios sang amon mga katigulangan, indi bala ikaw ang Dios nga ara sa langit? Ikaw ang nagagahom sa tanan nga ginharian sa kalibutan. Gamhanan ka gid kag wala sing may makabato sa imo.

⁷ O Dios namon, indi bala nga ginpatabog mo ang mga pumuluyo sang sini nga duta sa imo katawhan nga mga Israelinhon? Kag indi bala nga ginhatag mo ini sa *ila*, nga mga kaliwat ni Abraham nga imo abyan, *para mangin ila* hasta san-o?

⁸ Gin-estaran nila ini kag ginpatindugan sang templo para sa imo kadunggan. Nagsiling sila,

⁹ ‘Kon may kalamidad nga mag-abot sa amon pareho sang inaway, baha,‡ kahalitan, ukon gutom, magatindog kami sa imo presensya sa atubangan sang sini nga templo nga sa diin ginapadunggan ka. Magapangayo kami sa imo sang bulig sa amon kalisod, kag pamatian mo kami kag luwason.’

¹⁰ “Karon ginasalakay kami sang mga tawo halin sa Ammon, Moab, kag Bukid sang Seir. Sadto anay ang ila mga teritoryo wala mo gintugot nga sakupon sang mga Israelinhon sang pagguwa nila sa Egypt. Gani naglikaw ang mga Israelinhon sa ila kag wala nila sila paglaglaga.

¹¹ Pero karon, tan-awa kon ano ang ila ginabalos

‡ **20:9** *baha*: Amo ini sa isa ka kopya sang Griego. Sa Hebreo, *paghukom*.

sa amon. Ginasalakay nila kami para palayason kami sa duta nga imo ginhatag sa amon bilang palanublion.

¹² O Dios namon, indi mo bala sila pagsilutan? Kay wala kami sang ikasarang sa pag-atubang sa sinang madamo nga soldado nga nagasalakay sa amon. Indi kami kahibalo kon ano ang amon himuon, pero nagasalig kami sa imo.”

¹³ Samtang nagatindog didto ang tanan nga lalaki sang Juda upod sang ila mga asawa kag mga anak, pati ang ila magagmay nga kabataan,

¹⁴ gin-gamhan sang Espiritu sang GINOO si Jahaziel nga nagatindog didto sa komunidad. Si Jahaziel anak ni Zacarias. Si Zacarias anak ni Benaya. Si Benaya anak ni Jiel. Kag si Jiel anak ni Matania nga Levita kag kaliwat ni Asaf.

¹⁵ Nagsiling si Jahaziel, “Haring Jehoshafat, kag tanan kamo nga nagaestar sa Juda kag Jerusalem, pamati kamo! Amo ini ang ginasiling sang GINOO sa inyo, ‘Indi kamo magkahadlok ukon magkaluya tungod sa sining madamo nga soldado, kay indi kamo ang magapakig-away kundi ang Dios.

¹⁶ Buwas magdulhog kamo pakadto sa ila. Makita ninyo sila nga nagataklad sa taklaran sang Ziz, sa punta sang ililigan sang tubig nga nagapakadto sa kamingawan sang Jeruel.

¹⁷ Indi kinahanglan nga magpakig-away kamo. Magpreparar lang kamo kag magpakabakod, kag tan-awa ninyo ang kadalag-an nga himuon sang GINOO para sa inyo. Kamo nga mga taga-Juda kag taga-Jerusalem, indi kamo magkahadlok ukon

magkaluya. Atubanga ninyo sila buwas kag ang GINOO magaupod sa inyo.’”

¹⁸ Nagluhod si Jehoshafat kag ang tanan nga taga-Juda kag taga-Jerusalem sa pagsimba sa GINOO.

¹⁹ Dayon nagtindog ang iban nga mga Levita nga halin sa mga pamilya ni Kohat kag ni Kora kag nagdayaw sa GINOO, ang Dios sang Israel, sa mabaskog gid nga tingog.

²⁰ Aga pa gid sang sunod nga adlaw, nagkadto sila *ni Jehoshafat* sa kamingawan sang Tekoa. Samtang nagalakat sila, nagpundo si Jehoshafat kag nagsiling, “Pamatii ninyo ako, kamo nga taga-Juda kag taga-Jerusalem! Magtuo kamo sa GINOO nga inyo Dios, kag mangin mabakod kamo. Magtuo kamo sa iya mga propeta, kag mangin madinalag-on kamo.”

²¹ Pagkatapos nagpangayo siya sang laygay sa mga tawo. Dayon nagpili siya sang mga manugkanta nga magauna sa ila kag magkanta sang mga pagdayaw sa GINOO tungod sa iya makatilingala nga pagkabalaan. Amo ini ang ila ginakanta: “Pasalamat ang GINOO kay ang iya gugma wala sing katapusan.”

²² Kag sang pagsugod nila kanta sang mga pagdayaw, ginpaaway sang GINOO ang mga Ammonhon, mga Moabnon, kag mga taga-Bukid sang Seir nga nagasalakay sa Juda. Nagkalalaglag sila

²³ *kay* ginsalakay sang mga Ammonhon kag Moabnon ang mga soldado sang mga taga-Bukid sang Seir kag ginlaglag sila sing bug-os. Pagkatapos nila pamatay, sila naman ang nagpinatyanay.

²⁴ Pag-abot sang mga soldado sang Juda sa

mataas nga lugar nga sa diin makita ang kamin-gawan sa ubos, nakita nila ang mga bangkay sang ila mga kaaway nga nagahamyang sa duta. Wala sing bisan isa nga buhi.

²⁵ Gani ginkadtuan ini ni Jehoshafat kag sang iya mga tinawo kag ginpanguha ang ila mga pagkabutang. Madamo ang ila nakuha nga mga kagamitan, mga bayo,[§] kag iban pa nga malahalón nga mga butang nga indi na nila masarangan sa pagdala. Tatlo ka adlaw gid ang ila pagpanipon tungod sa puwerte kadamo nga mga pagkabutang.

²⁶ Sang ikaapat nga adlaw nagtipon sila sa Kapatagan sang Beraca kag nagdayaw sila didto sa GINOO. Amo ina kon ngaa ginatawag ini nga Kapatagan sang Beraca* hasta subong.

²⁷ Dayon nagbalik sila sa Jerusalem nga ginapangunahan ni Jehoshafat. Malipayon gid sila tungod ginpadaog sila sang GINOO sa ila mga kaaway.

²⁸ Pag-abot nila sa Jerusalem, nagderetso sila sa templo sang GINOO, nga nagatukar sang mga arpa, lira, kag mga trumpeta.

²⁹ Sang mabatian sang tanan nga ginharian kon paano nagpakig-away ang GINOO sa mga kaaway sang Israel, hinadlukan sila sa Dios.†

³⁰ Gani may kalinong ang ginharian ni Jehoshafat kay ginhatagan siya sang iya Dios sang kalinong sa *iya mga kaaway sa palibot*.

§ 20:25 *mga bayo*: Amo ini sa iban nga mga kopya sang Hebreo.

Sa kalabanan nga mga kopya, *mga bangkay*. *

20:26 *Beraca*: buot silingon, *pagdayaw* † 20:29 *hinadlukan sila sa Dios*: ukon, *hinadlukan sila sing puwerte gid*

*Ang Katapusan sang Paghari ni Jehoshafat
(1 Har. 22:41-50)*

³¹ Amo ato ang paghari ni Jehoshafat sa Juda. Nagaedad siya sang 35 ka tuig sang nanging hari siya. Sa Jerusalem *siya nag-estar*; *kag* naghari siya sa sulod sang 25 ka tuig. Ang iya iloy amo si Azuba nga anak ni Shilhi.

³² Ginsunod niya ang pagginawi sang iya amay nga si Asa kag wala siya nagtalikod sa sini nga pagginawi. Matarong ang iya ginhimo sa panulok sang GINOO.

³³ Pero wala niya pagkuhaa ang *tanang* nga mga simbahan sa mataas nga mga lugar; kag ang mga tawo wala gihapon nagmatutom sa pagsunod sa Dios sang ila mga katigulangan.

³⁴ Ang iban pa nga estorya parte sa paghari ni Jehoshafat, halin sa umpisa hasta sa katapusan, nasulat sa Kasaysayan ni Jehu nga Anak ni Hanani, nga nalakip sa Libro sang Kasaysayan sang mga Hari sang Juda.

³⁵ Pero sang ulihi nga bahin sang paghari ni Jehoshafat sa Juda, nagpakigdampig siya kay Har-ing Ahazia sang Israel, nga isa ka malain nga tawo.

³⁶ Nagsugtanay sila nga magpahimo sang mga barko nga pangnegosyo.[‡] Ginpahimo nila ini sa Ezion Geber.

³⁷ Pero nagsiling si Eliezer nga anak ni Dodavahu nga taga-Maresa sa kay Jehoshafat, “Tungod nga nagpakigdampig ka kay Ahazia, gubon sang GINOO ang inyo ginpaobra.” Gani naguba

[‡] **20:36** pangnegosyo: sa Hebreo, *pa-Tarshish*

ang mga barko kag wala ini makabiyahe para magnegosyo. §

21

¹ Sang napatay si Jehoshafat, ginlubong siya sa ginlubngan sang iya mga katigulangan sa Banwa ni David. Kag si Jehoram nga iya anak amo ang nagbulos sa iya bilang hari.

² Ang mga utod ni Jehoram amo sila ni Azaria, Jehiel, Zacarias, Azariah, Micael, kag Shefatia. Ini sila tanan mga anak ni Haring Jehoshafat sang Juda.*

³ Ginhatagan sila ni Jehoshafat sang madamo nga regalo nga pilak kag bulawan, malahalon nga mga pagkabutang, kag napaderan nga mga banwa sa Juda. Pero si Jehoram ang iya ginpabulos bilang hari kay siya ang kamagulangan.

Ang Paghari ni Jehoram sa Juda (2 Har. 8:16-24)

⁴ Sang mabakod na gid ang paghari ni Jehoram sa ginharian sang iya amay, ginpapatay niya ang tanan niya nga mga utod, pati ang iban nga mga opisyal sang Juda.

⁵ Nagaedad si Jehoram sing 32 ka tuig sang nangin hari siya. Sa Jerusalem *siya nag-estar*, kag naghari siya sa sulod sang walo ka tuig.

⁶ Nagsunod siya sa pagginawi sang mga hari sang Israel, pareho sa ginhimo sang panimalay ni Ahab, kay ang iya napangasawa anak ni Ahab. Malain ang iya ginhimo sa panulok sang GINOO.

§ 20:37 para magnegosyo: sa Hebreo, *pa-Tarshish* * 21:2 Juda: sa Hebreo, *Israel*

⁷ Pero tungod sa kasugtanan sang GINOO kay David, wala niya paglaglaga ang mga kaliwat ni David. Kay nagpromisa ang GINOO kay David nga hasta san-o indi siya madulaan sang kaliwat nga magahari.[†]

⁸ Sang panahon sang paghari ni Jehoram, nagrebelde ang Edom sa Juda, kag nagpili sila sang ila kaugalingon nga hari.

⁹ Gani nagkadto si Jehoram kag ang iya mga opisyal sa Edom dala ang tanan niya nga mga karwahe. Ginlibutan siya kag ang mga kumander sang iya mga karwahe sang mga Edomnon. Pero pagkagab-i ginsalakay nila ang mga Edomnon, *kag nakapalagyo sila.*

¹⁰ Hasta subong nagarebelde pa ang Edom sa Juda.

Sa amo man sadto nga tion, nagrebelde man ang Libna sa Juda, tungod kay ginsikway ni Jehoram ang GINOO, ang Dios sang iya mga katigulangan.

¹¹ Nagpatindog siya sang mga simbahan sa mga kabukiran sang Juda nga amo ang kabangdanan sang pagsimba sang mga taga-Jerusalem kag taga-Juda sa mga dios-dios.

¹² Ginpadal-an ni Propeta Elias si Jehoram sang sulat nga nagasiling:

“Amo ini ang ginasiling sang GINOO, ang Dios sang imo katigulangan nga si David: Wala mo

[†] **21:7** *Kay nagpromisa...magahari:* sa literal, *Nagpromisa siya nga hatagan niya si David kag ang iya mga kaliwat sang suga hasta san-o.*

ginsunod ang pagkabuhi sang imo amay nga si Jehoshafat ukon sang *imo lolo nga si Asa nga nangin hari man* sang Juda.

¹³ Sa baylo, ginsunod mo ang pagkabuhi sang mga hari sang Israel. Gin-ganyat mo ang mga taga-Juda kag mga taga-Jerusalem sa pagsimba sa mga dios-dios pareho sa ginhimo ni Ahab. Ginpa-matay mo man ang imo mismo mga utod nga mas maayo pa sang sa imo.

¹⁴ Gani karon laglagon sang GINOO ang imo katawhan, mga anak, mga asawa, kag ang tanan mo nga pagkabutang. Puwerte gid nga kalaglagan ang ipadala niya sa inyo.

¹⁵ Ikaw mismo magaantos sa grabe nga balatian sa tiyan hasta nga magguluwa ang imo tinai.”

¹⁶ Dayon ginpaakig sang GINOO kontra kay Jehoram ang mga Filistinhon kag ang mga Arabo, nga nagaestar malapit sa mga taga-Ethiopia.‡

¹⁷ Ginsalakay nila ang Juda, kag ginpanguha ang mga pagkabutang sa palasyo sang hari, pati ang iya mga asawa kag mga anak. Ang kamanghuran lang niya nga anak nga si Ahazia§ ang wala madala.

¹⁸ Pagkatapos sadto, ginpaantos sang GINOO si Jehoram sang balatian sa tiyan nga wala sing kaayuhan.

¹⁹ Pagkaligad sang mga duha ka tuig, nagguwa ang iya tinai tungod sa balatian, kag napatay siya sa puwerte nga kasakit. Wala nagdabok sang kalayo ang iya katawhan sa pagpadungog sa iya, subong sa ila ginhimo sa iya mga katigulangan.

‡ **21:16** *taga-Ethiopia:* sa Hebreo, *taga-Cush* § **21:17** *Ahazia:* ukon, *Jehoahaz*

²⁰ Nagaedad si Jehoram sang 32 ka tuig sang naghari siya. Sa Jerusalem *siya nag-estar, kag* naghari siya sa sulod sang walo ka tuig. Wala gid sang may nasubuan sang napatay siya. Ginlubong siya sa Banwa ni David, pero indi sa lulubngan sang mga hari.

22

Ang Paghari ni Ahazia sa Juda (2 Har. 8:25-29; 9:21-28)

¹ Si Ahazia nga kamanghuran nga anak ni Jehoram amo ang ginhimo sang katawhan sang Jerusalem nga ila hari. Kay ang iban nga mga anak ni Jehoram ginpamatay sang mga Arabo nga nagsalakay sa Juda. Gani naghari sa Juda si Ahazia nga anak ni *Haring* Jehoram.

² Nagaedad si Ahazia sang 22* ka tuig sang nangin hari siya. Sa Jerusalem *siya nag-estar, kag* naghari siya sa sulod sang isa ka tuig. Ang iya iloy amo si Atalia nga apo ni Omri.

³ Nagsunod man si Ahazia sa pagginawi sang pamilya ni Ahab, kay gin-ganyat siya sang iya iloy sa paghimo sang malain.

⁴ Malain ang iya ginhimo sa panulok sang GINOO pareho sang ginhimo sang pamilya ni Ahab, kay pagkatapos nga napatay ang iya amay, nangin manuglaygay niya ang mga miyembro sang pamilya ni Ahab.

⁵⁻⁶ Ginsunod niya ang ila laygay sa pagpakig-dampig kay Joram nga anak ni *Haring* Ahab sang

* **22:2** 22: Amo ini sa iban nga mga kopya sang Septuagint kag sa Syriac. Sa Hebreo, 42.

Israel. Nag-upod siya kay Joram sa pagpakig-away kay Haring Hazael sang Aram. Nag-inaway sila sa Ramot Gilead, kag napilasan si Joram. Gani nagpuli si Joram sa Jezreel sa pagpaayo sang iya mga pilas. Kag sang didto siya, nagbisita sa iya si Haring Ahazia sang Juda.

⁷ Ini nga pagbisita ni Ahazia kay Joram gin-gamit sang Dios sa paglaglag kay Ahazia. Sang didto si Ahazia sa *Jezreel*, ginbuligan niya si Joram sa pagpakig-away kay Jehu nga anak ni Nimshi. Si Jehu ang ginpili sang GINOO sa paglaglag sa panimalay ni Ahab.

⁸ Samtang ginalaglag ni Jehu ang pamilya ni Ahab, nakita niya ang mga opisyal sang Juda kag ang mga anak sang mga paryente[†] ni Ahazia nga nag-upod kay Ahazia. Kag ginpamatay niya sila.

⁹ Dayon ginpapangita ni Jehu sa *iya mga tinawo* si Ahazia, kag nakita nila siya nga nagapanago sa Samaria. Gindala nila siya kay Jehu kag ginpatay. Pero ginlubong nila ang iya bangkay *tungod sang ila pagtahod sa iya lolo nga si Jehoshafat*, kay siling nila, “Apo siya ni Jehoshafat, ang *tawo nga* nag-dangop sa GINOO sa bug-os niya nga tagipusuon.”

Karon wala gid sing bisan isa sa mga nabilin nga miyembro sang pamilya ni Ahazia nga makasarang maghari.

Si Atalia kag si Joash

(2 Har. 11:1-16)

¹⁰ Sang pagkahibalo[‡] ni Atalia nga patay na ang iya anak nga si Ahazia, nagdesisyon siya nga

[†] **22:8** mga paryente: ukon, mga utod [‡] **22:10** pagkahibalo: sa literal, pagkakita

pamatyon niya ang tanan nga miyembro sang pamilya sang hari sang Juda.

¹¹ Pero ginluwas ni Jehosheba§ ang anak ni Ahazia nga si Joash sang palatyon na siya kag ang iban pa nga mga anak sang hari. Ining si Jehosheba utod ni Ahazia kag anak nga babayi ni Haring Jehoram, kag asawa sang pari nga si Jehoyada. Gintago niya si Joash kag ang iya yaya sa isa ka kuwarta sa templo, gani wala siya napatay ni Atalia.

¹² Sa sulod sang anom ka tuig, didto nagpanago sa templo sang Dios si Joash samtang si Atalia ang nagagahom bilang rayna sa Juda.

23

¹ Sang ikapito nga tuig, naghimo na sang tikang si Jehoyada. Naghimo siya sang kasugtanan sa lima ka kumander sang ginatos nga mga soldado. Sila amo si Azaria nga anak ni Jeroham, Ishmael nga anak ni Jehohanan, Azaria nga anak ni Obed, Maasea nga anak ni Adaya, kag Elishafat nga anak ni Zicri.

² Ini sila naglibot sa tanan nga banwa sang Juda sa pagtipon sa mga Levita kag sa mga pangulo sang mga pamilya.

Pag-abot nila tanan sa Jerusalem,

³ nagkadto sila sa templo sang Dios kag naghimo sang kasugtanan kay Joash nga anak sang hari. Nagsiling si Jehoyada sa mga tawo, “Amo na ini ang tion nga magahari ang anak sang hari, suno sa ginpromisa sang GINOO nga may ara permi sang kaliwat si David nga magahari.

§ 22:11 Jehosheba: ukon, Jehoshabeat

⁴ Karon amo ini ang inyo himuon: Ang isa sa tatlo ka parte sang mga pari kag mga Levita, nga nagaguwardya kon Adlaw nga Inugpahuway, magguwardya sa mga puwertahan *sang templo*.

⁵ Ang isa pa sa tatlo ka parte magguwardya sa palasyo sang hari. Kag ang isa pa gid sa tatlo ka parte magguwardya sa Puwertahan sang Pundasyon. Ang iban nga mga tawo didto sa mga ugsaran sang templo sang GINOO.

⁶ Wala sing may magsulod sa templo sang GINOO, luwas lang sa mga pari kag mga Levita nga nagaalagad sa sina nga tion. Puwede sila makasulod tungod gindedikar sila para sa sini nga buluhaton. Pero ang iban kinahanglan didto lang magguwardya sa guwa suno sa sugo sang GINOO.

⁷ Dapat guwardyahan maayo sang mga Levita ang hari, nga preparado ang ila mga armas, kag sundan nila siya bisan diin siya magkadto. Ang bisan sin-o nga magsulod sa templo *nga indi pari ukon Levita* dapat patyon.”

⁸ Ginhimo sang mga Levita kag sang tanan nga taga-Juda ang ginsugo ni Jehoyada nga pari. Gintipon sang mga kumander ang ila mga tinawo nga nagaguwardya kon Adlaw nga Inugpahuway, pati man ang wala nagaguwardya sa sina nga adlaw. Wala anay ginpapuli ni Jehoyada ang mga Levita bisan natapos na ang ila turno.

⁹ Dayon ginhatagan ni Jehoyada ang mga kumander sang mga bangkaw kag sang dalagko kag magagmay nga mga taming nga iya sadto ni Haring David, nga gintago didto sa templo sang Dios.

¹⁰ Ginpaplastar niya ang mga armado nga mga lalaki sa palibot sang templo kag sang halaran, sa

pagprotektar sa hari.

¹¹ Dayon ginpaguwa ni Jehoyada kag sang iya mga anak si *Joash nga* anak sang hari kag ginkoronahan. Ginhatagan niya siya sang kopya sang mga pagsulundan parte sa pagdumala sang hari,* kag ginproklamar niya siya nga hari. Ginhaplasan niya siya sang lana *bilang pagkilala sa iya nga hari*, kag nagsininggit dayon ang mga tawo, “Mabuhay ang hari!”

¹² Sang pagkabati ni Atalia sang ginahod sang mga tawo nga nagadinalagan kag nagasinggit sa pagdayaw sa hari, nagkadto siya sa ila didto sa templo sang GINOO.

¹³ Kag nakita niya didto ang *bag-o nga* hari nga nagatindog malapit sa haligi nga masami nga ginatindugan sang mga hari sa may puwertahan *sang templo*. Ara sa tupad sang hari ang mga kumander kag ang mga manugtrumpeta, kag ang tanan nga tawo nagahinugyaw kag nagapatunog sang mga trumpeta. Ang mga manugkanta nga may mga instrumento nagapanguna sa pagdayaw sa Dios. Sang makita ini tanan ni Atalia, gin-gisi niya ang iya bayo sa *kalain sang iya buot*, kag nagsinggit, “Mga traidor! Mga traidor!”

¹⁴ Ginmanduan ni Jehoyada ang mga kumander sang mga soldado, “Dal-a ninyo sa guwa si Atalia. Indi ninyo siya pagpatya diri sa sulod sang templo sang GINOO. Kag patya ninyo ang bisan sin-o nga gusto magluwas sa iya.”

* **23:11** mga pagsulundan parte sa pagdumala sang hari: ukon, mga kasuguan sang Dios

¹⁵ Gani gindakop nila siya kag gindala sa samputan sang Puwertahan sang mga Kabayo nga pasulod sa palasyo, kag didto ginpatay nila siya.

*Ang mga Pagbag-o nga Ginhimo ni Jehoyada
(2 Har. 11:17-20)*

¹⁶ Naghimo sang kasugtanan si Jehoyada upod sa mga tawo kag sa hari nga sila mangin katawhan sang GINOO.

¹⁷ Nagkadto dayon ang tanan nga tawo sa templo ni Baal kag gin-guba nila ini. Gindugmok nila ang mga halaran kag ang mga dios-dios sini, kag ginpatay nila si Matan nga pari ni Baal sa atubangan sang mga halaran.

¹⁸ Dayon gintugyan ni Jehoyada sa mga pari nga mga kaliwat ni Levi ang pagdumala sa templo sang GINOO pareho sadto sa ginhimo ni David. Magahalad sila sang mga halad nga ginasunog suno sa nasulat sa Kasuguan ni Moises, kag magahinugyaw kag magakanta suno sa ginmando ni David.

¹⁹ Nagpabutang man si Jehoyada sang mga manugbantay sa mga puwertahan sang templo sang GINOO para wala sing may makasulod nga tawo nga ginakabig nga mahigko.

²⁰ Dayon gin-upod niya ang mga kumander, ang mga dungganon nga mga tawo, ang mga opisyal kag ang tanan nga tawo, kag ila gindul-ong ang hari sa palasyo halin sa templo sang GINOO. Didto sila nag-agi sa puwertahan sa north. Dayon gin-papungko nila ang hari sa iya trono.

²¹ Nagkinalipay ang mga tawo, kag malinong na ang siyudad sa tapos ginpatay si Atalia.

24

Ang Paghari ni Joash sa Juda

(2 Har. 12:1-16)

¹ Nagaedad si Joash sang pito ka tuig sang naghari siya. Sa Jerusalem *siya nag-estar*, kag naghari siya sa sulod sang 40 ka tuig. Ang iya iloy amo si Zibia nga taga-Beersheba.

² Maayo ang ginhimo ni Joash sa panulok sang GINOO sa bilog nga pagkabuhi ni Jehoyada nga pari.

³ Ginpangitaan siya ni Jehoyada sang duha ka asawa, kag may mga anak siya nga lalaki kag babayi.

⁴ Sang ulihi nagdesisyon si Joash sa pagpakay-o sang templo sang GINOO.

⁵ Ginpatawag niya ang mga pari kag mga Levita kag ginsilingan, “Magkadto kamo sa mga banwa sang Juda kag kolektaha ninyo ang mga balayran sang mga Israelinhon kada tuig, para mapakay-o ta ang templo sang aton Dios. Himua ninyo ini gilayon.” Pero wala gilayon magtuman ang mga Levita.

⁶ Gani ginpatawag ni Haring *Joash* ang pangulo nga pari nga si Jehoyada kag ginpamangkot, “Ngaa wala mo ginpakolekta sa mga Levita ang balayran sang mga taga-Juda kag taga-Jerusalem? Indi bala nga nagsugo si Moises nga alagad sang GINOO sa komunidad sang Israel nga ihatag nila ini para sa Tolda nga sa diin nabutang ang Kasug-uan?”

⁷ (Sadto anay, ang mga anak sang malain nga babayi nga si Atalia nakasulod sa templo sang Dios kag nagpanguha sang mga balaan nga

kagamitan para gamiton sa pagsimba sa mga *imahan ni Baal.*)

⁸ Gani nagsugo si Haring *Joash* nga maghimo sang kahon nga bulutangan sang kuwarta, kag ibutang ini sa guwa sang puwertahan sang templo sang GINOO.

⁹ Dayon naghatag siya sang pahibalo sa Juda kag Jerusalem nga kinahanglan dal-on sang mga tawo sa GINOO ang ila balayran suno sa ginsugo ni Moises nga alagad sang Dios sa katawhan sang Israel sang didto sila sa kamingawan.

¹⁰ Malipayon nga naghatag ang tanan nga opisyal kag ang mga tawo. Ginhulog nila ang ila kuwarta sa kahon hasta nga napuno ini.

¹¹ Kon puno na gani ang kahon, ginadala ini sang mga Levita sa mga opisyal sang hari. Dayon ginaisip ini sang sekretaryo sang hari kag sang opisyal sang pangulo nga pari, kag pagkatapos ginabalik nila liwat ang kahon didto sa puwertahan sang templo. Amo ini ang ila ginahimo kada adlaw hasta nga nagdamo ang koleksyon.

¹² Dayon ginhatag ni Haring *Joash* kag ni Jehoyada ang kuwarta sa mga tawo nga nagadumala sa pagpakay-o sang templo. Kag nagpanguha sila sang mga panday kag sang mga trabahador nga maayo sa salsalon kag saway.

¹³ Mapisan gid ang mga nagadumala sa trabaho, gani madasig ang pagtrabaho. Nakay-o nila ang templo sang Dios suno sa orihinal nga desinyo sini, kag ginpabakod pa gid nila.

¹⁴ Pagkatapos sang obra, gin-uli nila sa hari kag kay Jehoyada ang sobra nga kuwarta. Kag

gin-gamit ini sa pagpahimo sang mga kagamitan sa templo sang GINOO—ang mga ginagamit sa pagsimba, sa paghalad sang mga halad nga ginasonog, pati na ang mga yahong kag mga suludlan nga bulawan kag pilak. Kag samtang buhi si Jehoyada, padayon ang paghalad sang mga halad nga ginasonog sa templo sang GINOO.

¹⁵ Nagkabuhi si Jehoyada sing malawig nga mga tinuig, kag napatay siya sa edad nga 130 ka tuig.

¹⁶ Ginlubong siya sa lulubngan sang mga hari sa Banwa ni David, tungod sa maayo nga mga ginhimo niya sa Israel para sa Dios kag sa iya templo.

¹⁷ Pero pagkatapos nga napatay si Jehoyada, nagkadto ang mga opisyal sang Juda kay Haring *Joash*. Nagluhod sila sa hari *bilang pagtahod*, kag dayon ginkombinsi nila siya nga magpamati sa ila.

¹⁸ Nagdesisyon sila nga pabay-an na lang ang templo sang GINOO, ang Dios sang ila mga katigulangan, kag magsimba sa mga *hulohaligi nga simbolo sang diosa nga si Ashera* kag sa iban pa nga mga dios-dios. Tungod sa ila ginhimo, nangakig ang Dios sa Juda kag Jerusalem.

¹⁹ Nagpadala ang GINOO sang mga propeta sa mga tawo para pabalikon sila sa iya. Kag bisan ginpaandaman sila sang mga propeta, wala sila magpamati.

²⁰ Dayon gin-gamhan sang Espiritu sang Dios si Zacarias nga anak ni Jehoyada nga pari. Nagtingog siya sa atubangan sang mga tawo kag nagsil-ing, “Amo ini ang ginasiling sang Dios: Ngaa wala ninyo ginatuman ang mga sugo sang GINOO? Indi

gid kamo mag-uswag. Tungod nga ginsikway ninyo ang GINOO, ginsikway man niya kamo.”

²¹ Nagplano ang mga opisyal sa pagpatay kay Zacarias. Kag sa sugo mismo sang hari, ginbato nila si Zacarias sa ugsaran sang templo sang GINOO, kag napatay siya.

²² Ginkalimtan ni Haring Joash ang kaayo nga ginpakita sa iya ni Jehoyada, nga amay ni Zacarias. Sa baylo, ginpapatay niya si Zacarias. Amo ini ang ginsiling ni Zacarias sang nagahimugto na siya, “Kabay pa nga talupangdon sang GINOOang *inyo ginahimo*, kag sukton niya kamo.”

²³ Sang pagsugod sang bag-o nga tuig, ginsalakay sang mga soldado sang Aram* ang Juda. Napierdi nila ang Juda kag Jerusalem, kag ginpamatay nila ang mga opisyal sang Juda. Dayon gindala nila sa ila hari sa Damascus ang mga pagkabutang nga ila naagaw.

²⁴ Diutay lang ang mga soldado sang Aram nga nagsalakay kon ikomparar sa mga soldado sang Juda. Pero ginpapierdi sang GINOO sa ila ang Juda, tungod ginsikway nila ang GINOO, ang Dios sang ila mga katigulangan. Gani nag-abot ini nga silot kay Joash.

²⁵ Paghalin sang mga taga-Aram, grabe gid ang mga pilas ni Joash. Pero tungod sa iya nga pagpatay sa anak ni Jehoyada nga pari, nagplano ang iya mga alagad nga patyon siya. Ginpatay nila siya sa iya hiligdaan. Ginlubong siya sa Banwa ni David, pero indi sa lulubngan sang mga hari.

* **24:23** *Aram: ukon, Syria*

²⁶ Ang mga nagpatay sa iya amo si Zabad[†] nga anak sang isa ka Ammonhon nga babayi nga si Shimeat, kag si Jehozabad nga anak sang isa ka Moabnon nga babayi nga si Shimrit.[‡]

²⁷ Ang mga estorya parte sa mga anak ni Joash, sa mga propesiya parte sa iya, kag sa pagpakayo sang templo sang Dios nasulat sa Komentaryo Parte sa Estorya sang Mga Hari. Si Amazia nga iya anak amo ang nagbulos sa iya bilang hari.

25

Ang Paghari ni Amazia sa Juda

(2 Har. 14:1-20)

¹ Nagaedad si Amazia sing 25 ka tuig sang nan-gin hari siya. Sa Jerusalem *siya nag-estar*, kag naghari siya sa sulod sang 29 ka tuig. Ang iya iloy amo si Jehoadan* nga taga-Jerusalem.

² Maayo ang ginhimo ni Amazia sa panulok sang GINOO, pero indi gid bug-os ang pagsunod niya sa GINOO.

³ Sang mabakod na ang paghari ni Amazia, gin-papatay niya ang mga opisyal nga nagpatay sa iya amay nga hari.

⁴ Pero wala niya ginpapatay ang ila mga anak, kay suno sa nasulat sa Libro sang Kasuguan ni Moises, nagsiling ang GINOO, “Indi dapat pag-patyon ang mga ginikanan tungod sa sala sang ila mga anak, kag ang mga anak indi man dapat pagpatyon tungod sa sala sang ila mga ginikanan.

[†] **24:26** *Zabad:* ukon, *Jozabad* [‡] **24:26** *Shimrit:* ukon, *Shomer*

* **25:1** *Jehoadan:* ukon, *Jehoadin*

Patyon lang ang tawo tungod sa iya kaugalingon nga sala.”†

⁵ Gin-organisar ni Amazia ang iya mga soldado nga halin sa Juda kag Benjamin. Gin-grupo niya sila suno sa ila pamilya kag ginbutangan sang mga kumander nga magadumala sang tag-100 kag tag-1,000 ka soldado. Dayon gin-isip niya ang iya mga soldado nga nagaedad 20 ka tuig paibabaw, kag ang kadamuon 300,000. Ini sila maayo sa bangkaw kag taming.

⁶ Nagkuha man siya sang 100,000 ka maayo nga mga soldado halin sa Israel. Nagbayad siya sing mga 3,500 ka kilo nga pilak bilang suhol sa sini nga mga soldado.

⁷ Pero may isa ka alagad sang Dios nga nagkadto kay Amazia kag nagsiling, “Mahal nga Hari, indi ka magkuha sang mga soldado halin sa Israel, kay wala na nagaupod ang GINOO sa Israel. Ining katawhan sang Efraim wala na ginabuligan sang GINOO.

⁸ Kon paupdon ninyo sila sa inaway, mapierdi gid kamo bisan mag-away pa kamo sing maayo. Ang Dios lang ang makapadaog ukon maka-palaglag sa inyo.”

⁹ Nagsiling si Amazia sa alagad sang Dios, “Ti paano na lang ang ginbayad ko nga mga 3,500 ka kilo nga pilak?” Nagsabat siya, “Mas sobra pa dira ang ihatag sang GINOO sa imo.”

¹⁰ Gani ginpapuli ni Amazia ang mga soldado nga taga-Efraim. Nagpuli sila nga akig gid sa Juda.

¹¹ Nagpangisog si Amazia sa pagsalakay, kag ginpanguluhan niya ang iya mga soldado sa

† 25:4 Deu. 24:16

pagkadto sa kapatagan nga ginatawag Asin, nga sa diin nakapatay sila sang 10,000 ka Edomnon.‡

¹² Nakadakop pa gid sila sang 10,000 ka soldado, kag gindala nila ini sa isa ka pil-as kag ginhulog, kag nagkaladugmok ang mga lawas sini.

¹³ Sa pihak nga bahin, ang mga soldado nga ginpapuli ni Amazia kag wala ginpaupod sa in-away nagsalakay sa mga banwa sang Juda halin sa Samaria pakadto sa Bet Horon. Nakapatay sila sang 3,000 ka tawo, kag madamo nga pagkabutang ang ila ginpanguha.

¹⁴ Pagbalik ni Amazia halin sa ila pagpamatay sa mga Edomnon, gindala niya ang mga dios-dios sang mga Edomnon.§ Ginhimo niya ini nga iya kaugalingon nga mga dios, ginsimba, kag ginhalaran sang mga halad.

¹⁵ Gani nangakig gid ang GINOO kay Amazia. Nagpadala siya sang propeta kay Amazia sa pagsiling, “Ngaa nagadangop ka sa mga dios-dios nga indi gani makaluwas sa ila katawhan sa imo kamot?”

¹⁶ Samtang nagahambal ang propeta, nagsabat ang hari, “Ngaa ginalaygayan mo ako? Ginhimo ko bala ikaw nga manuglaygay? Maghipos ka, kay kon indi ipapatay ko ikaw.” Gani naghapos ang propeta pagkatapos niya hambal sini: “Sigurado gid nga laglagon ka sang Dios tungod nga nagsimba ka sa mga dios-dios kag wala ka nagpamati sa akon.”

¹⁷ Pagkatapos estorya ni Haring Amazia sa iya mga manuglaygay, nagpadala siya sang mensahi

‡ 25:11 Edomnon: sa Hebreo, *mga kaliwat ni Seir* § 25:14 Edomnon: Tan-awa ang footnote sa 25:11.

sa hari sang Israel nga si Jehoash nga anak ni Jehoahaz kag apo ni Jehu. Ginhangkat niya si Jehoash nga mag-inaway sila.

¹⁸ Pero ginsabat siya ni Haring Jehoash: “Didto sa Lebanon may tunukon nga tanom nga nag-padala sang sini nga mensahi sa kahoy nga sedro: ‘Ipaasawa ang imo anak nga babayi sa akon anak nga lalaki.’ Pero may nag-agi nga talunon nga sapat kag gintasak-tasak niya ang tunukon nga tanom.

¹⁹ *Amazia*, matuod nga napierdi mo ang Edom kag ginapabugal mo ina. Pero magpabilin ka na lang sa imo lugar. Ngaa gusto mo gid ang gamo nga magadala lang sang kalaglagan sa imo kag sa Juda?”

²⁰ Pero indi magpamati si Amazia, kay nag-panghikot ang Dios nga malaglag siya ni Jehoash tungod sa iya pagsimba sa mga dios sang Edom.

²¹ Gani ginsalakay siya ni Haring Jehoash *kag sang iya mga soldado*. Nag-away sila sa Bet Shemesh nga sakop sang Juda.

²² Napierdi ang Juda sa Israel, kag ang tagsa ka soldado sang Juda nagpalagyo puli.

²³ Nadakpan ni Haring Jehoash si Haring Amazia didto sa Bet Shemesh, kag gindala niya siya sa Jerusalem. Dayon gin-guba ni Jehoash ang mga pader sang Jerusalem halin sa Puwertahan sang Efraim pakadto sa Pamusod nga Puwertahan, nga mga 600 feet ang kalabaon.

²⁴ Ginpanguha niya ang tanan nga bulawan, pilak, kag kagamitan nga iya nakita sa templo sang Dios nga ginaatipan sadto ni Obed Edom. Ginpanguha man niya ang mga manggad sa palasyo.

Gindala niya ini kag ang mga bihag sa iya nga pagbalik sa Samaria.

²⁵ Nagkabuhi pa si Haring Amazia sang Juda sang 15 ka tuig sa tapos nga mapatay si Haring Jehoash sang Israel.

²⁶ Ang iban pa nga estorya parte sa paghari ni Amazia, halin sa umpisa hasta sa katapusan, nasulat sa Libro sang Kasaysayan sang mga Hari sang Juda kag Israel.

²⁷ Pagkatapos nga nagtalikod si Amazia sa GINO, may mga tawo nga nagplano sa pagpatay sa iya sa Jerusalem, gani nagpalagyo siya sa Lakish. Pero ginpasundan nila siya sa Lakish, kag ginpatay siya didto.

²⁸ Ang iya bangkay ginkarga sa kabayo kag gindala pabalik sa Jerusalem kag ginlubong sa ginlubngan sang iya mga katigulangan sa Banwa ni David.*

26

Ang Paghari ni Uzia sa Juda

(2 Har. 14:21-22; 15:1-7)

¹ Ang ginbulos sang katawhan sang Juda kay Amazia bilang hari amo ang iya anak nga si Uzia* nga nagaedad sang 16 ka tuig.

² Siya ang nagbawi sang Elat† kag nagpatindog liwat sini sa tapos mapatay ang iya amay nga si Amazia.

³ Nagaedad si Uzia sang 16 ka tuig sang nanging hari siya. Sa Jerusalem *siya nag-estar, kag* naghari

* **25:28** *Banwa ni David:* sa iban nga mga kopya sang Hebreo, *Banwa sang Juda* * **26:1** *Uzia:* ukon, Azaria † **26:2** *Elat:* ukon, Elot

siya sa sulod sang 52 ka tuig. Ang iya iloy amo si Jecolia nga taga-Jerusalem.

⁴ Maayo ang ginhimo ni Uzia sa panulok sang GINOO, pareho sang ginhimo sang iya amay nga si Amazia.

⁵ Nagdangop siya sa Dios sang panahon ni Zacarias, nga amo ang nagtudlo sa iya sa pagtahod sa Dios. Samtang nagapadayon siya sa pagdangop sa GINOO, ginapauswag siya sang Dios.

⁶ Nagpakig-away siya sa mga Filistinhon kag gin-guba niya ang mga pader *nga nagapalibot sa mga banwa* sang Gat, Jabne, kag Ashdod. Dayon nagpatindog siya sang bag-o nga mga banwa malapit sa Ashdod kag sa iban pa nga mga lugar sang Filistia.

⁷ Ginbuligan siya sang Dios sa iya nga pagpakig-away sa mga Filistinhon, mga Meunhon, kag sa mga Arabo nga nagaestar sa Gur Baal.

⁸ Nagabayad sang buhis ang mga Ammonhon sa iya, kag nangin bantog siya hasta sa Egypt, tungod nga naggamhanan na gid siya.

⁹ Ginpabakod pa gid ni Uzia ang Jerusalem paagi sa pagpatindog sang mga tore sa Pamusod nga Puwertahan, sa Puwertahan nga Nagaatubang sa Pulopatag, kag sa likuan sang pader.

¹⁰ Nagpatindog man siya sang mga tore sa kamingawan kag nagpakutkot sang madamo nga buho nga pulunduhan sang tubig tungod madamo ang iya mga kasapatan sa mga bulobukid sa west kag sa kapatagan. Mahilig man siya magpanguma. May mga tinawo siya nga nagaatipan sa iya uma kag talamnan sang ubas sa kabukiran kag sa matambok nga kapatagan.

¹¹ May maayo gid nga mga soldado si Uzia nga handa sa pagpakig-away. Ini sila gin-organisar kag gin-grupo-grupo ni Jiel nga sekretaryo kag ni Maasea nga opisyal, sa idalom sang pagdumala ni Hanania nga isa sa mga opisyal sang hari.

¹² Ang mga kumander sang maayo nga mga soldado amo ang mga pangulo sang mga pamilya nga 2,600 tanan.

¹³ Ang kadamuon sang mga soldado mga 307, 500. Ini sila eksperiensyado sa pagpakig-away, kag preparado sa pagbulig sa hari kontra sa iya mga kaaway.

¹⁴ Ginhatagan sila ni Uzia sang mga taming, bangkaw, helmet, bayo nga panagang sa lawas, pana, kag labyog.

¹⁵ Nagpahimo man si Uzia sang mga kagamitan[‡] sa mga eksperto nga mga manug-obra para gamiton sa pagpana kag sa paghaboy sang dalagko nga mga bato halin sa mga tore kag sa mga corner sang mga pader. Nangin bantog si Uzia bisan diin, tungod kay ginbuligan siya sang GINOO hasta nga naggamhanan siya.

¹⁶ Pero sang nangin gamhanan na siya, nagbugalon siya. Kag amo ini ang nakapalaglag sa iya. Wala siya nagtuman sa GINOO nga iya Dios, kay nagsulod siya sa templo sang GINOO kag personal nga nagsunog sang insenso sa halaran.

¹⁷ Ginsunod siya ni Azaria *nga pangulo* nga pari kag sang 80 pa ka maisog nga mga pari sang GINOO,

¹⁸ kag ginsabdong. Siling nila, “Uzia, indi ka

[‡] **26:15** *kagamitan: ukon, makinarya*

dapat magsunog sang insenso para sa GINOO. Ina nga buluhaton iya lang sang mga pari nga mga kaliwat ni Aaron. Sila ang ginpili *sang GINOO* nga magsunog sang insenso. Magguwa ka sa templo, kay wala ka magtuman sa GINOO. Indi ka pagpadunggan sang GINOONG Dios.”

¹⁹ Naakig gid si Uzia sa mga pari. Kag samtang ginauyatan niya ang suludlan sang insenso sa may halaran didto sa templo, gintubuan sang delikado nga balatian sa panit§ ang iya agtang.

²⁰ Sang makita ni Azaria nga pangulo nga pari kag sang kaupod niya nga mga pari nga gintubuan sang balatian sa panit ang agtang ni Uzia, ginpadali-dali nila siya paguwa *sa templo*. Siya mismo gusto magguwa gilayon, tungod kay ginsilutan siya sang GINOO.

²¹ May balatian sa panit si Haring Uzia hasta sa adlaw nga napatay siya. Nag-estar siya sa isa ka naseparar nga balay, kag wala siya gintugutan nga makasulod sa templo. Si Jotam nga iya anak amo ang nagpangulo sa palasyo kag sa katawhan sang Juda.

²² Ang iban pa nga estorya parte sa paghari ni Uzia, halin sa umpisa hasta sa katapusan, ginsulat ni Propeta Isaias nga anak ni Amoz.

²³ Sang napatay si Uzia, ginlubong siya malapit sa ginlubngan sang mga hari nga iya mga katigulangan. *Wala siya ginsimpon sa ila*, kay may

§ **26:19** *delikado nga balatian sa panit*: sa iban nga mga translations, *aro*. Ang Hebreo nga pulong sini ginagamit sa pila ka klase sang balatian sa panit nga ginakabig nga mahigko, suno sa Lev. 13.

balatian siya sa panit. Si Jotam nga iya anak amo ang nagbulos sa iya bilang hari.

27

Ang Paghari ni Jotam sa Juda

(2 Har. 15:32-38)

¹ Nagaedad si Jotam sang 25 ka tuig sang nanging hari siya. Sa Jerusalem *siya nag-estar*, kag naghari siya sa sulod sang 16 ka tuig. Ang iya iloy amo si Jerusha nga anak ni Zadok.

² Maayo ang ginhimo ni Jotam sa panulok sang GINOO, pareho sa ginhimo sang iya amay nga si Uzia. Pero wala niya ginsunod *ang sala sang iya amay nga amo* ang pagsunog sang insenso sa templo sang GINOO. Sa pihak *sang maayo nga pagkabuhi ni Jotam*, padayon gihapon ang mga tawo sa ila malain nga mga buluhaton.

³ Si Jotam ang nagpatindog sang puwertahan sang templo sang GINOO sa north, kag madamo ang iya ginpakay-o sa pader sang *bulobukid sang Ofel*.

⁴ Siya man ang nagpatindog sang mga banwa sa kabukiran sang Juda, kag nagpatindog sang mabakod nga mga kuta kag sang mga tore sa mga kakahuyan.

⁵ Nagpakig-away si Jotam sa mga Ammonhon kag sa ila hari, kag napierdi niya sila. Sa sina mismo nga tuig, naghatag sa iya ang mga Ammonhon sing mga 3,500 ka kilo nga pilak, 30,000 ka sako nga trigo, kag 30,000 ka sako nga barley. Ginhimo nila ini hasta sa ikatlo nga tuig.

⁶ Naggamhanan pa gid si Jotam tungod kay nagsunod siya sing matutom sa GINOO nga iya Dios.

⁷ Ang iban pa nga estorya parte sa paghari ni Jotam, pati ang tanan niya nga pagpakig-away kag mga hinimuan, nasulat sa Libro sang Kasaysayan sang mga Hari sang Israel kag Juda.

⁸ Nagaedad si Jotam sang 25 ka tuig sang nanging hari siya. Sa Jerusalem *siya nag-estar*; kag naghari siya sa sulod sang 16 ka tuig.

⁹ Sang napatay si Jotam, ginlubong siya sa Banwa ni David. Kag si Ahaz nga iya anak amo ang nagbulos sa iya bilang hari.

28

Ang Paghari ni Ahaz sa Juda (2 Har. 16:1-4)

¹ Nagaedad si Ahaz sang 20 ka tuig sang nanging hari siya. Sa Jerusalem *siya nag-estar*; kag naghari siya sa sulod sang 16 ka tuig. Malain ang iya ginhimo sa panulok sang GINOO, indi pareho sa ginhimo sang iya katigulangan nga si David.

² Nagsunod siya sa mga pagginawi sang mga hari sang Israel, kag naghimo sang metal nga mga imahen ni Baal.

³ Nagsunog siya sang mga halad sa Pulopatag sang Ben Hinom, kag ang iya mismo mga anak ginhalad niya sa kalayo. Ginsunod niya ang makangilil-ad nga mga ginahimo sang mga nasyon nga ginpatabog sang GINOO sa mga Israelinhon.

⁴ Naghalad siya sang mga halad kag nagsunog sang mga insenso sa mga simbahan sa mataas nga mga lugar, sa ibabaw sang mga bukid kag sa idalom sang tagsa ka madabong nga kahoy.

⁵ Gani gintugyan siya sang GINOO nga iya Dios sa hari sang Aram.* Ginpierdi siya sang mga Arameanhon kag madamo sa iya katawhan ang ginbihag pa-Damascus. Gintugyan man siya sa hari sang Israel, nga nagpatay sang madamo niya nga katawhan.

⁶ Sa isa lang ka adlaw 120,000 ka soldado sang Juda ang napatay ni *Haring Peka sang Israel*, nga anak ni Remalia. Natabo ini sa mga taga-Juda tungod kay ginsikway nila ang GINOO, ang Dios sang ila mga katigulangan.

⁷ Ginpatay ni Zicri, nga isa ka maisog nga soldado sang Israel,† si Maasea nga anak ni Haring Ahaz, si Azrikam nga administrador sang palasyo, kag si Elkana nga ikaduha sa hari.

⁸ Ginbihag sang mga taga-Israel ang 200,000 ka babayi kag kabataan halin sa ila mga kadugo nga mga taga-Juda. Ginpanguha man nila ang mga pagkabutang sang mga taga-Juda kag gindala puli sa Samaria.

⁹ Pero sang pag-abot sang mga soldado sa Samaria, ginsugata sila ni Oded nga propeta sang GINOO, kag ginsilingan, “Gintugyan sa inyo sang GINOO nga inyo Dios ang Juda tungod sa iya kaakig sa ila. Pero sobra ang inyo ginhimo; ginpamatay ninyo sila nga wala sing luoy-luoy, kag nahibaluan ini sang GINOO didto sa langit.

¹⁰ Kag karon gusto pa ninyo nga ulipunon ining mga lalaki kag babayi nga halin sa Juda kag

* **28:5** *Aram*: ukon, *Syria* † **28:7** *Israel*: sa Hebreo, *Efraim*. Isa sa mga tribo sa ginharian sang Israel kag diri nagarepresentar ini sang bilog nga ginharian sang Israel. Amo man sa bersikulo 12.

Jerusalem. Pero indi bala nga may sala man kamo sa GINOO nga inyo Dios?

¹¹ Pamati kamo sa akon! Akig gid ang GINOO sa inyo. Gani papulia ninyo ang inyo mga kadugo nga inyo ginbihag.”

¹² Amo man ini ang ginsiling sang iban nga mga pangulo sang Israel sa mga soldado nga nag-abot halin sa inaway. Ini nga mga pangulo amo sila ni Azaria nga anak ni Jehohanan, Berekia nga anak ni Meshilemot, Jehizkia nga anak ni Shalum, kag Amasa nga anak ni Hadlai.

¹³ Siling nila, “Indi ninyo pagdal-a diri ina nga mga bihag, kay salabton ta gid ini sa GINOO. Dugangan pa bala ninyo ang aton sala? Madamo na gani ang aton sala, kag akig na gid ang GINOO sa Israel.”

¹⁴ Gani gintugyan sang mga soldado sa mga pangulo kag sa bilog nga komunidad ang mga bihag kag ang mga pagkabutang nga naagaw nila sa inaway.

¹⁵ Dayon nagpalapit sa mga bihag atong apat ka pangulo nga ginmitlang ang ila mga ngalan, kag gin-asikaso nila ang mga bihag. Nagkuha sila sang mga bayo halin sa mga pagkabutang nga naagaw sang mga soldado, kag ginpasuksok ini sa mga hublas nga bihag. Ginhatagan nila ang mga bihag sang mga bayo, sandalyas, pagkaon, ilimnon, kag bulong. Ginpasakay nila sa mga donkey ang mga maluya, kag gindala nila pabalik ang tanan nga bihag sa ila mga kasimanwa. Didto nila sila ginbilin sa Jerico, sa Banwa sang mga Palma, kag pagkatapos nagpuli sila sa Samaria.

*Nagpangayo sang Bulig si Ahaz sa Assyria
(2 Har. 16:7-9)*

¹⁶ Sadto nga tion nagpangayo sang bulig si Haring Ahaz sa hari sang Assyria.

¹⁷ Kay ginsalakay liwat kag gindaog sang mga Edomnon ang Juda kag ginbihag ang iban nga mga pumuluyo sini.

¹⁸ Wala labot sini, ginsalakay man sang mga Filistinhon ang mga banwa sang Juda nga ara sa mga bulobukid sa west kag sa Negev. Naagaw nila ang Bet Shemesh, Ayalon, Gederot, Soco, Timnah, kag Gimzo, pati ang mga baryo sa palibot sini; kag didto na sila nag-estar.

¹⁹ Ginpaubos sang GINOO ang Juda tungod kay gin-ganyat ni Haring Ahaz ang mga pumuluyo sa paghimo sang kalautan, kag nagluib gid siya sa GINOO.

²⁰ Gani pag-abot ni Haring Tiglat Pileser sang Assyria, ginpabudlayan niya si Ahaz imbes nga buligan.

²¹ Nagpanguha si Ahaz sang mga pagkabutang sa templo sang GINOO, sa palasyo, kag sa mga balay sang mga opisyal, kag ginhatag niya ini sa hari sang Assyria. Pero wala ini nakabulig kay Ahaz.

²² Kon mag-abot ang mga kalisod kay Haring Ahaz, mas masinupakon pa gid siya sa GINOO.

²³ Naghalad siya sang mga halad sa mga dios sang Damascus nga nagpierdi sa iya. Kay siling niya, “Ang mga hari sang Aram ginbuligan sang ila mga dios. Gani mahalad man ako sa sini nga mga dios para buligan man nila ako.” Pero amo ini ang nakapalaglag sa iya kag sa bilog nga Israel.

²⁴ Ginpanguha ni Ahaz ang mga kagamitan sa templo sang Dios kag ginpangdugmok. Ginsira niya ang mga puwertahan sang templo, kag nagpatindog siya sang mga halaran sa tagsa ka kanto sang Jerusalem.

²⁵ Nagpatindog man siya sang mga simbahan sa mataas nga mga lugar sa tanan nga banwa sang Juda, para maghalad sa iban nga mga dios. Kag nakapaakig gid ini sa GINOO, ang Dios sang iya mga katigulangan.

²⁶ Ang iban pa nga estorya parte sa paghari ni Ahaz kag sa iya pagginawi, halin sa umpisa hasta sa katapusan, nasulat sa *Libro sang Kasaysayan sang mga Hari sang Juda kag Israel*.

²⁷ Sang napatay si Ahaz, ginlubong siya sa siyudad sang Jerusalem, pero indi sa lulubngan sang mga hari sang Israel. Kag si Hezekia nga iya anak amo ang nagbulos sa iya bilang hari.

29

Ang Paghari ni Hezekia sa Juda (2 Har. 18:1-3)

¹ Nagaedad si Hezekia sang 25 ka tuig sang nangin hari siya. Sa Jerusalem siya *nag-estar*, kag naghari siya sa sulod sang 29 ka tuig. Ang iya iloy amo si Abia nga anak ni Zacarias.

² Maayo ang ginhimo ni Hezekia sa panulok sang GINOO, pareho sa ginhimo sang iya katigulangan nga si David.

³ Sang nahauna nga bulan sang nahauna nga tuig sang iya paghari, ginpabuksan niya *liwat* ang

mga puwertahan sang templo sang GINOO kag ginpakay-o ini.

⁴ Ginpatawag niya ang mga pari kag ang mga Levita kag ginpatipon sa ugsaran sa east *sang templo*.

⁵ Nagsiling siya sa ila, “Pamatii ninyo ako, kamo nga mga kaliwat ni Levi. Magpakatinlo kamo* subong, kag tinlui man ninyo ang templo sang GINOO, ang Dios sang inyo mga katigulangan. Kuhaa ninyo sa templo ang tanan nga butang nga ginakabig nga mahigko.

⁶ Indi matutom ang aton mga katigulangan. Malain ang ila ginhimo sa panulok sang GINOO nga aton Dios kag ginsikway nila siya. Gintalik-dan nila ang *templo nga ginaestaran* sang GINOO kag nagbiya sila sa iya.

⁷ Ginsiradhan nila ang mga puwertahan sa balkon sang templo kag ginpamatay ang mga suga. Wala sila magsunog sang insenso ukon maghalad sang mga halad nga ginasunog sa templo para sa Dios sang Israel.

⁸ Gani nangakig ang GINOO sa Juda kag Jerusalem. Kag tungod sa iya nga silot sa aton, ginkangidlisan, ginkangil-aran, kag gin-insulto kita sang mga tawo pareho sang inyo nakita subong.

⁹ Nagkalamatay ang aton mga katigulangan sa inaway, kag ginpangbihag ang aton mga asawa kag mga kabataan.

¹⁰ Pero karon desidido ako nga maghimo sang

* **29:5** *magpakatinlo kamo*: buot silingon, tumanon ninyo ang seremonya sang pagpakatinlo

kasugtanan sa GINOO, ang Dios sang Israel, para madula ang iya puwerte nga kaakig sa aton.

¹¹ Gani mga pinalangga ko,[†] indi na kamo magpatumbaya. Kamo ang ginpili sang GINOO sa pagtindog sa iya presensya, sa pag-alagad, kag sa paghalad.”[‡]

¹² Gani nagsugod dayon sa pag-obra ini nga mga Levita:

Sa pamilya ni Kohat: si Mahat nga anak ni Amasai kag si Joel nga anak ni Azaria.

Sa pamilya ni Merari: si Kish nga anak ni Abdi kag si Azaria nga anak ni Jehalelel.

Sa pamilya ni Gershon: si Joa nga anak ni Zima kag si Eden nga anak ni Joa.

¹³ Sa mga kaliwat ni Elizafan: si Shimri kag si Jiel.

Sa mga kaliwat ni Asaf: si Zacarias kag si Matania.

¹⁴ Sa mga kaliwat ni Heman: si Jehiel kag si Shimei.

Sa mga kaliwat ni Jedutun: si Shemaya kag si Uziel.

¹⁵ Gintipon nila ang ila kapareho nga mga Levita kag nagpakatinlo sila.[§] Dayon gintinluan nila ang templo sang GINOO suno sa ginmando sang hari. Ginsunod nila ang ginsiling sang GINOO.

¹⁶ Nagsulod ang mga pari sa templo sa pagtinlo sini. Ginpaguwa nila sa ugsaran sang templo ang tanan nga ila nakita *nga kagamitan nga ginakabig*

[†] 29:11 *mga pinalangga ko*: sa literal, *mga anak ko* [‡] 29:11 *sa paghalad*: ukon, *sa pagsunog sang insenso* [§] 29:15 *nagpakatinlo sila*: *buot silingon, naghimo sila sang seremonya nga para mangin takos sila sa Dios*

nga mahigko. Dayon gindala ini sang mga Levita sa Kidron nga ililigan sang tubig.

¹⁷ Nagsugod sila sa pagtinlo *sang templo* sa nahauna nga adlaw sang nahauna nga bulan, kag sang ikawalo nga adlaw nakaabot sila sa balkon sang templo. Ginpadayon nila ang pagtinlo sang templo sa sulod pa gid sang walo ka adlaw, kag natapos nila ini sang ika-16 nga adlaw sang amo nga bulan.

¹⁸ Pagkatapos nagkadto sila kay Haring Hezekia kag nagsiling, “Natinluan na namon ang bilog nga templo sang GINOO pati ang halaran sang halad nga ginasunog kag ang tanan nga kagamitan sini, kag ang lamisa nga ginabutangan sang tinapay nga ginahalad sa presensya sang Dios kag ang tanan man nga kagamitan sini.

¹⁹ *Nabalik man namon* ang tanan nga kagamitan nga ginkuha ni Haring Ahaz tungod sa iya pagluib sa Dios. Gintinluan namon ini kag handa na nga gamiton. Ara na ini subong sa atubangan sang halaran sang GINOO.”

²⁰ Aga pa sang masunod nga adlaw, gintipon ni Haring Hezekia ang mga opisyal sang siyudad kag nagkadto sila sa templo sang GINOO.

²¹ Nagdala sila sang pito ka turo nga baka, pito ka gulang nga karnero nga lalaki, pito ka bataon nga karnero nga lalaki, kag pito ka lalaki nga kanding bilang halad sa pagpakatinlo para sa ila ginharian, sa templo, kag sa *katawhan sang Juda*. Ginsugo ni Haring Hezekia ang mga pari nga mga kaliwat ni Aaron sa paghalad sang sina nga mga halad sa halaran sang GINOO.

²² Gani gin-ihaw sang mga pari ang mga turo nga baka kag ginwisik ang dugo sini sa halaran; sunod ang mga gulang nga karnero kag ginwisik man nila ang dugo sini sa halaran, dayon ang mga bataon nga karnero kag ginwisik man ang dugo sini sa halaran.

²³ Ang mga kanding nga halad sa pagpakatinlo gindala nila sa hari kag sa komunidad, kag gintungtong nila ang ila mga kamot sa mga kanding.

²⁴ Dayon gin-ihaw sang mga pari ang mga kanding kag gimbubo ang dugo sini sa halaran bilang halad sa pagpakatinlo para matinluan ang sala sang tanan nga Israelinhon. Kay nagsugo ang hari nga maghalad sang mga halad nga ginasunog kag mga halad sa pagpakatinlo para sa tanan nga Israelinhon.

²⁵ Dayon nagbutang si Hezekia sang mga Levita sa templo sang GINOO nga may mga cymbals, mga arpa, kag mga lira. Ini suno man sa mando sang GINOO kay Haring David paagi kay Gad nga propeta ni David kag kay Propeta Natan.

²⁶ Nagplastar ang mga Levita nga may mga instrumento ni *Haring* David, kag ang mga pari nga may mga trumpeta.

²⁷ Dayon nagmando si Hezekia nga ihalad sa halaran ang mga halad nga ginasunog. Kag samtang nagahalad, nagakanta ang mga tawo sa GINOO, nga ginatukaran sang mga trumpeta kag iban pa nga mga instrumento ni Haring David sang Israel.

²⁸ Ang bilog nga komunidad nagsimba sa *GINOO* samtang nagakanta ang mga manugkanta kag nagatrumpeta ang mga manugtrumpeta hasta nata-

pos ang tanan nga halad nga ginasunog.

²⁹ Pagkatapos sang mga halad, nagluhod si Haring *Hezekia* kag ang tanan nga kaupod niya kag nagsimba sa *GINOO*.

³⁰ Nagsugo si Haring *Hezekia* kag ang iya mga opisyal sa mga Levita sa pagdayaw sa *GINOO* paagi sa mga kanta nga ginhimo ni *Haring* David kag ni Asaf nga propeta. Gani nagkanta sila sang mga kanta sang pagdayaw nga may kalipay samtang nagaluhod sila sa pagsimba sa *Dios*.

³¹ Dayon nagsiling si *Hezekia*, “Karon nga nahalad na ninyo ang inyo kaugalingon sa *GINOO*, magdala kamo sang mga halad, lakip na ang mga halad sa pagpasalamat sa templo sang *GINOO*.” Gani nagdala ang komunidad sang sini nga mga halad sa templo sang *GINOO*, kag ang iban kabubut-on nga naghalad sang mga halad nga ginasunog.

³² Ang kadamuon sang mga halad nga ginasunog nga gindala sang komunidad 70 ka turo nga baka, 100 gulang nga karnero nga lalaki, kag 200 ka bataon nga karnero nga lalaki.

³³ Nagdala man sila sang iban pa nga mga halad nga 600 ka turo nga baka kag 3,000 ka karnero kag kanding.

³⁴ Pero kulang ang mga pari nga mag-ihaw sin-ing tanan nga sapat. Gani nagbulig sa ila ang ila mga kadugo nga mga Levita hasta nga nagdamo ang mga pari nga nagpakatinlo sang ila kaugalingon *para magbulig* kag hasta natapos ang amo nga obra. Kay mas matutom pa ang mga Levita sa pagpakatinlo sang ila kaugalingon sang sa mga pari.

³⁵ Madamo gid ang mga halad nga ginasunog,

pati mga tambok sang mga sapat nga halad para sa maayo nga relasyon, kag mga halad nga ilimnon nga ginahalad upod sa mga halad nga ginasunog. Sa sini nga paagi, nabalik liwat ang mga buluhaton sa templo sang GINOO.

³⁶ Nagkalipay gid si Hezekia kag ang mga tawo tungod nga sa bulig sang Dios nahimo nila ini tanan nga madali lang.

30

Ang Pagpreparar para sa Piesta sang Paglabay sang Anghel

¹ Karon, nagpadala si Hezekia sang mensahi sa tanan nga katawhan sang Israel kag Juda, pati na sa katawhan sang Efraim kag Manase. Ginimbitar niya sila sa pagkadto sa templo sang GINOO sa pagselebrar sang Piesta sang Paglabay sang Anghel *bilang pagpadungog* sa GINOO, ang Dios sang Israel.

² Nagdesisyon si Haring *Hezekia* kag ang iya mga opisyal, kag ang bilog nga komunidad sang Jerusalem, nga saulugon ang Piesta sang Paglabay sang Anghel sa ikaduha nga bulan.

³ Dapat kuntani nga saulugon ang ini nga piesta sa nahauna nga bulan, pero diutay lang ang mga pari nga nagpakatinlo sa sina nga tion kag wala makatipon ang mga tawo sa Jerusalem.

⁴ Ining plano sa pagselebrar sang piesta nagustuhan sang hari kag sang bilog nga komunidad,

⁵ gani naghatag sila sang pahibalo sa bilog nga Israel, halin sa Beersheba hasta sa Dan, nga

magkadto ang mga tawo sa Jerusalem sa pagselebrar sang Piesta sang Paglabay sang Anghel bilang pagpadungog sa GINOO, ang Dios sang Israel. Sang nagliligad nga mga selebrasyon, diutay lang ang nagatambong, pero indi dapat amo ini suno sa kasuguan.

⁶ Sa mando sang hari, naglakat ang mga mensahero sa bilog nga Israel kag Juda dala ang mga sulat halin sa hari kag sa iya mga opisyal. Amo ini ang ginasing sang sulat:

“Katawhan sang Israel, karon nga nakaluwas kamo sa kamot sang mga hari sang Assyria, tion na nga magbalik kamo sa GINOO, ang Dios sang inyo mga katigulangan nga sila ni Abraham, Isaac, kag Jacob,* para magbalik man siya sa inyo.

⁷ Indi ninyo pagsunda ang inyo mga katigulangan kag mga kadugo nga indi matutom sa GINOO nga ila Dios, nga tungod sini ginhimo sila sang GINOO nga makangilil-ad pareho sang inyo nakita sa ila.

⁸ Indi kamo magpakatig-a sang inyo ulo pareho sa inyo mga katigulangan, kundi magpasakop kamo sa GINOO. Magkadto kamo sa templo nga iya ginpakabalaan hasta san-o. Kag mag-alagad kamo sa GINOO nga inyo Dios, para madula ang iya puwerte nga kaakig sa inyo.

⁹ Kay kon magbalik kamo sa GINOO, kaluoyan ang inyo mga kabataan kag mga kaparyentihan sang mga nagbihag sa ila, kag pabalikon sila sa sini nga duta. Kay mabinalak-on kag maluluy-on ang GINOO nga inyo Dios. Indi gid siya magtalikod sa inyo kon magbalik kamo sa iya.”

* **30:6** *Jacob*: sa Hebreo, *Israel*

¹⁰ Nagkadto ang mga mensahero sa kada banwa sa bilog nga Efraim kag Manase hasta sa Zebulun, pero ginkadlawan lang sila kag ginyaguta sang mga tawo.

¹¹ Pero may ara nga halin sa Asher, Manase, kag Zebulun nga nagpaubos sang ila kaugalingon kag nagkadto sa Jerusalem.

¹² Nagpanghikot man ang Dios sa mga taga-Juda nga mag-isa sila sa pagtuman sang mando sang hari kag sang mga opisyal, suno sa sugo sang GINOO.

¹³ Gani sang ikaduha nga bulan, madamo gid nga mga tawo ang nagtipon sa Jerusalem sa pagselebrar sang Piesta sang Tinapay nga Wala sing Inugpahabok.

¹⁴ Ginpanguha nila ang mga halaran sa Jerusalem *nga ginahalaran para sa mga dios-dios*, pati ang mga halaran nga ginasunugan sang insenso, kag ginhaboy nila ini tanan sa Kidron nga ililigan sang tubig.

¹⁵ Sang ika-14 nga adlaw sang ikaduha nga bulan, gin-ihaw sang mga tawo ang ila mga karnero para sa Piesta sang Paglabay sang Anghel. Ang mga pari kag mga Levita *nga mahigko* nahuya, gani nagpakatinlo sila kag naghalad sang mga halad nga ginasunog sa templo sang GINOO.

¹⁶ Dayon nagplastar sila sa ila mga puwesto *sa templo*, suno sa pagsulundan sa Kasuguan ni Moises nga alagad sang Dios. Ginwisik dayon sang mga pari sa halaran ang dugo nga gindala sa ila sang mga Levita.

¹⁷ Tungod nga madamo sa mga tawo didto ang wala makapaninlo sang ila kaugalingon, ang mga

Levita amo ang nag-ihaw sang ila mga karnero para mahalad ini sa GINOO.

¹⁸ Kalabanan sa mga nagkadto sa Efraim, Manase, Isacar, kag Zebulun wala makapaninlo sang ila kaugalingon, pero nagkaon gihapon sila sang ginhalad para sa Piesta sang Paglabay sang Anghel, bisan supak ini sa kasuguan. Pero nagpangamuyo si *Haring* Hezekia para sa ila. *Siling niya*, “O GINOO, kabay pa nga sa imo kaayo patawaron mo ang tagsa ka tawo

¹⁹ nga nagahandom gid sa pagdangop sa imo, ang Dios sang iya mga katigulangan, bisan pa nga indi siya matinlo suno sa mga pagsulundan sa templo.”

²⁰ Ginpamatian sang GINOO si Hezekia kag ginpatawad niya ang mga tawo.

²¹ Sa sulod sang pito ka adlaw, ang mga Israelinhon nga didto sa Jerusalem nagselebrar sang Piesta sang Tinapay nga Wala sing Inugpahabok nga may dako nga kalipay. Adlaw-adlaw nagakanta ang mga Levita kag ang mga pari sang mga pagdayaw sa GINOO, nga ginatukaran sang matunog nga mga instrumento nga ginagamit sa pagdayaw sa GINOO.

²² Gindayaw ni Hezekia ang tanan nga Levita sa maayo nga trabaho nga ginpakita nila sa pag-alagad sa GINOO. Gani padayon ang ila pagselebrar sa sulod sang pito ka adlaw. Ginkaon nila ang ila parte sa mga halad, kag naghalad sila sang mga halad nga para sa maayo nga relasyon, kag nagdayaw sa GINOO, ang Dios sang ila mga katigulangan.

²³ Dayon nagdesisyon ang bilog nga komunidad

nga magselebrar pa gid sila sang pito pa ka adlaw. Gani ginhimo nila ini nga may dako nga kalipay.

²⁴ Naghatag si Haring Hezekia sa komunidad sang 1,000 ka turo nga baka kag 7,000 ka karnero kag kanding. Naghatag man ang mga opisyal sang 1,000 ka turo nga baka kag 10,000 ka karnero kag kanding. Madamo sa mga pari ang nagpakatinlo sang ila kaugalingon.

²⁵ Nagsinadya ang bilog nga komunidad sang Juda, ang mga pari, ang mga Levita, kag ang tanan nga nagtipon halin sa Israel, pati ang mga pangayaw nga nagaestar sa Israel kag Juda.

²⁶ Puwerte gid kasadya sa Jerusalem. Wala sing pareho sini nga natabo sa Jerusalem halin sang panahon nga si Solomon nga anak ni David ang hari sa Israel.

²⁷ Dayon nagtindog ang mga pari kag ang mga Levita kag ginbendisyunan nila ang mga tawo. Kag ginpamatian ini sang Dios sa iya balaan nga puluy-an sa langit.

31

Ang mga Pagbag-o nga Ginhimo ni Hezekia

¹ Pagkatapos sang piesta, ang mga Israelinhon nga nagtambong didto nagkadto sa mga banwa sang Juda kag ginpangdugmok nila ang handumanan nga mga bato kag ginpang-utod ang mga *hulohaligi nga simbolo sang diosa nga si Ashera*. Ginpangguba nila ang mga simbahan sa mataas nga mga lugar kag ang mga halaran sa bilog nga Juda kag Benjamin, kag sa Efraim kag Manase. Pagkatapos nila tanan pangguba nagpuli sila sa ila mga banwa kag duta.

² Gin-grupo-grupo ni *Haring Hezekia* ang mga pari kag ang mga Levita suno sa tagsa nila ka buluhaton—sa paghalad sang mga halad nga gin-asunog kag mga halad nga para sa maayo nga relasyon, sa pag-alagad *sa templo sang GINOO*, sa pagpasalamat kag sa pagkanta sang mga pag-dayaw sa mga puwertahan sang templo.

³ Naghatag si *Haring Hezekia* sang iya kaugalingon nga mga sapat para sa mga halad nga gin-asunog aga kag hapon, kag para man sa mga Ad-law nga Inugpahuway, sa Piesta sang Pag-umpisa sang Bulan, kag sa iban pa nga natalana nga mga piesta, suno sa nasulat sa Kasuguan sang GINOO.

⁴ Ginmanduan man niya ang mga tawo nga nagaestar sa Jerusalem nga maghatag sang parte sang mga pari kag mga Levita para makaalagad sila sing bug-os sa Kasuguan sang GINOO.

⁵ Sang mapahibalo na ini sa mga tawo, maalwan nga naghatag ang mga Israelinhon sang nahauna nga parte sang patubas sang ila mga uyas, duga sang ubas, lana, honey, kag sang iban pa nga mga produkto sang duta. Ginhatag nila ang ikanapulo sang tanan nila nga produkto.

⁶ Ang mga taga-Israel nga nagsaylo sa Juda, kag ang mga taga-Juda mismo, naghatag man sang ikanapulo sang ila mga baka, karnero kag kanding, kag ikanapulo sang mga butang nga ila gindedikar sa GINOO nga ila Dios. Kag ila ini gintumpok.

⁷ Nag-umpisa sila sa pagtumpok sini sang ikatatlo nga bulan, kag natapos sang ikapito nga bulan.

⁸ Sang makita ni Hezekia kag sang iya mga

opisyal ang mga tinumpok, gindayaw nila ang GINOO kag ang iya katawhan nga mga Israelinhon.

⁹ Ginpamangkot ni Hezekia ang mga pari kag ang mga Levita parte sa mga tinumpok.

¹⁰ Nagsabat si Azaria, ang pangulo nga pari nga kaliwat ni Zadok, “Halin sang magsugod dala ang mga tawo sang ila mga halad sa templo sang GINOO bastante ang amon pagkaon kag madamo pa ang sobra, tungod kay ginpakamaayo sang GINOO ang iya katawhan.”

¹¹ Nagsugo si Hezekia sa paghimo sang mga bodega sa templo sang GINOO, kag natuman ini.

¹² Kag matutom nga gindala didto sang mga tawo ang ila mga halad, mga ikanapulo, kag ang mga butang nga gindedikar nila sa GINOO. Si Conania nga isa ka Levita amo ang gintugyanan sini nga mga butang, kag ang iya kabulig amo ang iya utod nga lalaki nga si Shimei.

¹³ Nagbulig man sa pagdumala sa idalom nila sanday Jehiel, Azazia, Nahat, Asahel, Jerimot, Jozabad, Eliel, Ismakia, Mahat, kag Benaya. Ginpili sila ni Haring Hezekia kag ni Azaria nga pinakamataas nga opisyal sang templo sang Dios.

¹⁴ Si Kore nga anak ni Imna nga Levita, nga guwardya sa east nga puwertahan sang templo, amo ang gintugyanan sa pagdumala sa mga halad nga kinabubut-on sa Dios. Responsibilidad niya ang pagpanagtag *sa mga pari kag mga Levita* sang mga butang nga gindedikar sa GINOO kag sang mga balaan nga halad.

¹⁵ Ang iya matutom nga mga kabulig amo sila ni Eden, Miniamin, Jeshua, Shemaya, Amaria, kag Shecania. Nagkadto sila sa mga banwa nga

ginaestaran sang mga pari nga ila kadugo kag ginpanagtag sa ila ang ila parte sa mga halad, suno sa ila grupo, bata man ukon tigulang.

¹⁶ Ginhatagan ang tanan nga pari *pati ang ila nga mga anak nga lalaki* nga nagaedad tatlo ka tuig paibabaw, nga nagakadto sa templo sa paghimo sang ila adlaw-adlaw nga buluhaton suno sa responsibilidad sang tagsa nila ka grupo. Nalakip man diri ang mga pari nga wala malista sa listahan sang mga kaliwat sang mga pari.

¹⁷ *Ini sila kag* ang mga pari nga ara sa listahan ginhatagan sang ila parte, kag amo man ang mga Levita nga nagaedad 20 ka tuig paibabaw, nga nagaalagad suno sa responsibilidad sang tagsa nila ka grupo.

¹⁸ Ginhatagan man ang mga pamilya sang mga Levita—ang ila mga asawa, mga anak, pati ang ila magagmay nga mga kabataan. Ginhimo ini sa tanan nga Levita nga nalista sa listahan sang mga kaliwat, kay matutom sila sa pagpakatinlo sang ila kaugalingon.

¹⁹ Kon parte sa mga pari nga kaliwat ni Aaron nga nagaestar sa mga uma sa palibot nga mga banwa, may mga tawo nga gintugyanan sa pagpanagtag sang ila parte kag sang parte sang tanan nga Levita nga nalista sa listahan sang mga kaliwat.

²⁰ Amo ato ang ginhimo ni *Haring Hezekia* sa bilog nga Juda. Ginhimo niya ang maayo kag husto, kag matutom siya sa atubangan sang GINOO nga iya Dios.

²¹ Nagmadinalag-on siya, tungod kay sa tanan niya nga ginhimo para sa templo sang Dios kag sa

pagtuman niya sang kasuguan, nagdangop siya sa iya Dios sa bug-os niya nga tagipusuon.

32

*Ginsalakay sang Assyria ang Juda
(2 Har. 18:13-37; Isa. 36:1-22)*

¹ Pagkatapos nga nahimo ni Hezekia ang iya mga buluhaton nga may katutom, ginsalakay ni Haring Senakerib sang Assyria ang Juda. Ginpalibutan niya *kag sang iya nga soldado* ang napaderan nga mga banwa, kay naghunahuna siya nga madaog niya ini para sa iya kaugalingon.

² Sang makita ni Hezekia nga pati ang Jerusalem salakayon ni Senakerib,

³ nagpakig-estorya siya sa iya mga opisyal kag sa mga pangulo sang iya mga soldado. Nagdesisyon sila nga pauntaton nila ang pag-ilig sang mga tuburan sa guwa sang siyudad.

⁴ Gani nagtipon sila sang madamo gid nga mga tawo kag gintabunan nila ang mga ginaagyan sang tubig halin sa mga tuburan nga nagailig sa kadutaan. Kay siling nila, “Pag-abot diri sang mga hari sang Assyria, wala sila sang may makuhaan sang tubig.”

⁵ Dayon ginpapag-on pa gid ni Hezekia ang iya mga depensa paagi sa pagpakay-o sang mga pader kag pagpatindog sang mga tore. Ginpalibutan pa gid niya sang isa pa ka pader ang siyudad sa guwa sang daan nga pader, kag ginpatumpukan niya ang manubo nga parte* sang Banwa ni David.

* **32:5** *manubo nga parte:* sa Hebreo, *Millo*. Indi klaro ang buot silingon sini.

Nagpahimo man siya sang madamo nga armas kag taming.

⁶ Nagbutang siya sang mga kumander sa mga tawo, kag ginpatipon niya sila sa plasa, sa may puwertahan dampi sang siyudad. Ginpabakod niya sila nga nagasiling,

⁷ “Magpakabakod kamo kag magpakaisog. Indi kamo magkahadlok ukon magkaluya tungod sa hari sang Assyria ukon sa iya madamo nga soldado. Kay may mas gamhanan nga nagaupod sa aton sang sa iya.

⁸ Mga tawo lang ang iya kaupod, pero ang aton iya, ang GINOO nga aton Dios. Siya ang magabulig sa aton kag magapakig-away para sa aton.” Gani nagbakod ang mga tawo tungod sa ginsiling ni Haring Hezekia sang Juda.

⁹ Samtang ginapalibutan ni Haring Senakerib kag sang iya mga soldado ang *banwa sang* Lakish, ginpadala niya ang iya mga opisyal sa Jerusalem sa pagsiling sini kay Haring Hezekia kag sa mga katawhan didto:

¹⁰ “Amo ini ang ginsiling ni Haring Senakerib sang Assyria: Ano bala ang inyo ginasaligan, nga nagapabilin gihapon kamo sa Jerusalem bisan ginapalibutan na kamo?

¹¹ Nagsiling si Hezekia sa inyo nga luwason kamo sang GINOO nga inyo Dios sa kamot sang hari sang Assyria. Pero ginapatalang lang niya kamo, *kay kon magpabilin kamo sa Jerusalem* magakalamatay kamo sa gutom kag kauhaw.

¹² Indi bala nga si Hezekia mismo ang nagpaguba sang mga simbahan sang GINOO sa mataas

nga mga lugar, pati sang mga halaran sini? Nag-sugo pa siya sa inyo nga mga taga-Juda kag taga-Jerusalem nga dapat magsimba kamo kag mag-sunog sang mga halad sa isa lang ka halaran.

¹³ “Nahibaluan ninyo kon ano ang ginhimo ko kag sang akon mga katigulangan sa mga katawhan sa iban nga mga nasyon. Ti, naluwas bala sila sang ila mga dios sa akon kamot?

¹⁴ Wala gid sing bisan isa sa mga dios sang mga nasyon nga ginlaglag *ko ukon* sang akon mga katigulangan nga nakaluwas sa iya katawhan sa akon kamot. Ti, makaluwas man bala sa inyo ang inyo dios sa akon kamot?

¹⁵ Indi kamo magpatalang ukon magpatunto kay Hezekia. Indi kamo magpati sa iya, kay wala sing dios sa bisan diin nga nasyon ukon ginharian nga nakaluwas sa iya katawhan sa akon kamot ukon sa kamot sang akon mga katigulangan. Kag labi na gid ang inyo dios!”

¹⁶ May gindugang pa gid nga malain nga mga pulong ang mga opisyal ni Senakerib kontra sa GINOONG Dios kag sa iya alagad nga si Hezekia.

¹⁷ Nagpadala pa gid si Haring Senakerib sang mga sulat nga nagainsulto sa GINOO, ang Dios sang Israel. Amo ini ang iya sulat: “Ang mga dios sang iban nga mga nasyon wala makaluwas sang ila katawhan sa akon kamot. Gani ang dios ni Hezekia indi man makaluwas sang iya katawhan sa akon kamot.”

¹⁸ Ginhambal ini sing mabaskog sang mga opisyal ni Senakerib sa Hebreo nga linguahe para pakulbaan ang mga pumuluyo sang Jerusalem nga nagatipon sa may pader. Kay kon

mahadlok na ang mga tawo, madali nila maagaw ang siyudad.

¹⁹ Ini nga mga opisyal naghambal *sing malain kontra* sa Dios sang Jerusalem pareho *sa ila gin-hambal kontra* sa mga dios sang iban nga mga nasyon nga hinimo lang sang tawo.

²⁰ Nagpanawag *sa Dios* sa langit si Haring Hezekia kag si Propeta Isaias nga anak ni Amoz.

²¹ Kag nagpadala ang GINOO sang anghel nga naglaglag sang maayo nga mga soldado, mga kumander, kag mga opisyal sang Assyria didto sa kampo sang hari sang Assyria. Gani nagpuli si Haring Senakerib nga nahuy-an gid. Kag sang pagsulod niya sa templo sang iya dios, ginpatay siya sang iban niya nga mga anak paagi sa espada.

²² Gani ginluwas sang GINOO si Hezekia kag ang katawhan sang Jerusalem sa kamot ni Haring Senakerib sang Assyria kag sa kamot sang iban pa nila nga mga kaaway. Ginhatagan niya sila sang kalinong[†] *sa ila mga kaaway sa palibot*.

²³ Madamo nga tawo ang nagdala sang mga halad sa Jerusalem para sa GINOO. Nagdala man sila sang mga malahalon nga mga regalo para kay Haring Hezekia. Halin sadto ginpadunggan si Hezekia sang tanan nga nasyon.

*Ang Pagmasakit ni Hezekia
(2 Har. 20:1-11; Isa. 38:1-8)*

²⁴ Sadto nga tion nagmasakit si Hezekia kag daw mapatay na siya. Nagpangamuyo siya sa GINOO,

[†] **32:22** *Ginhatagan...kalinong*: Amo ini sa Septuagint kag sa Latin Vulgate. Sa Hebreo, *Gin-atipan niya sila*.

kag ginhatagan siya sang GINOO sang isa ka tanda nga magaayo siya.

²⁵ Pero nagpabugal si Hezekia kag ginbaliwala niya ang kaayo nga ginpakita sang GINOO sa iya. Gani nangakig ang GINOO sa iya kag sa mga taga-Juda kag taga-Jerusalem.

²⁶ Dayon naghinulsol si Hezekia sa iya nga pagpabugal, kag amo man ang katawhan sang Jerusalem. Gani wala ginpaagom sang GINOO ang iya kaakig sa ila samtang buhi pa si Hezekia.

²⁷ Manggaranon kag dungganon gid si Hezekia. Nagpahimo siya sang mga bodega para sa iya mga pilak, bulawan, malahalon nga mga bato, panakot, taming, kag iban pa nga malahalon nga mga butang.

²⁸ Nagpahimo man siya sang mga bodega para sa iya mga uyas, duga sang ubas, kag lana. Luwas sini, nagpahimo man siya sang mga toril para sa iya mga kasapatan,

²⁹ kay puwerte gid kadamo sang iya mga kasapatan. Nagpatindog man siya sang mga banwa, tungod nga ginhatagan siya sang Dios sang madamo gid nga manggad.

³⁰ Si Hezekia ang nagsugo nga tabunan ang guluwaan sang tubig sa ibabaw nga parte sang tuburan sang Gihon kag pailigon ini pakadto sa west sang Banwa ni David. Nagmadinalag-on si Hezekia sa tanan nga iya ginhimo.

³¹ Pero ginpabay-an siya sang Dios sang pag-abot sang mga opisyal halin sa Babilonia nga nag-usisa parte sa makatilingala nga natabo sa Juda. Ginhimo ini sang Dios para mahibaluan gid kon ano ang ara sa tagipusuon ni Hezekia.

Ang Katapusan sang Paghari ni Hezekia
(2 Har. 20:20-21)

³² Ang iban pa nga estorya parte sa paghari ni Hezekia kag sa iya paghigugma[‡] sa GINOO nasulat sa Palanan-awon ni Propeta Isaias nga Anak ni Amoz, nga parte sang Libro sang Kasaysayan sang mga Hari sang Juda kag Israel.

³³ Sang napatay si Hezekia, ginlubong siya sa ibabaw nga parte sang lulubngan sang mga kaliwat ni David. Ginpadunggan siya sang tanan nga katawhan sang Juda kag Jerusalem sang pagkapatay niya. Kag ang iya anak nga si Manase amo ang nagbulos sa iya bilang hari.

33

Ang Paghari ni Manase sa Juda
(2 Har. 21:1-18)

¹ Nagaedad si Manase sang dose ka tuig sang nangin hari siya. Sa Jerusalem *siya nag-estar, kag* naghari siya sa sulod sang 55 ka tuig.

² Malain ang iya ginhimo sa panulok sang GINOO. Nagsunod siya sa makangilil-ad nga mga buluhaton sang mga nasyon nga ginpatabog sang GINOO sa mga Israelinhon.

³ Ginpatindog niya liwat ang mga simbahan sa mataas nga mga lugar nga ginpaguba sadto sang iya amay nga si Hezekia. Nagpatindog man siya sang mga halaran para sa mga *imahen ni Baal* kag nagpahimo sang mga *hulohaligi nga simbolo sang diosa nga si Ashera*. Nagluhod siya kag nagsimba sa tanan nga butang sa kalangitan.

[‡] **32:32** *paghigugma: ukon, katutom*

⁴ Nagpahimo pa gid siya sang mga halaran sa templo sang GINOO, nga suno sa GINOO ang *templo* sa Jerusalem amo ang lugar nga sa diin padunggan siya hasta san-o.

⁵ Ginbutang niya ini nga mga halaran sa duha ka ugsaran sang templo sang GINOO sa pagsimba sa tanan nga butang sa kalangitan.

⁶ Ginhalad niya ang iya mga bata sa kalayo* sa Pulopatag sang Ben Hinom. Ginhimo man niya ang mga ginahimo sang mga babaylan, manugpakot kag manughiwit, kag nagpamangkot siya sa mga espiritista nga nagapakig-estorya sa kalag sang mga patay. Puwerte gid ang iya pagpakasala sa GINOO, kag nakapaakig ini sa GINOO.

⁷ Ginbutang niya sa templo sang Dios ang imahen nga iya ginpahimo. Kon parte sa sini nga templo, nagsiling ang Dios kay David kag sa iya anak nga si Solomon, “Padunggan ako hasta san-o sa sini nga templo kag sa Jerusalem, ang lugar nga akon ginpili sa tanan nga tribo sang Israel.

⁸ Kon tumanon lang sang katawhan sang Israel ang tanan ko nga kasuguan kag pagsulundan nga ginhatag sa ila ni Moises, indi ko pagtugutan nga pahalinon sila sa sini nga duta nga ginhatag ko sa ila mga katigulangan.”

⁹ Pero gin-ganyat ni Manase ang katawhan sang Juda kag Jerusalem sa paghimo sang malain, kag ang ila ginhimo mas malain pa sang sa ginhimo sang mga nasyon nga ginpalaglag sang GINOO sa mga Israelinhon.

* **33:6** *Ginhalad...kalayo:* ukon, *Ginpaagi niya ang iya mga bata sa kalayo.*

¹⁰ Bisan ginpaandaman sang GINOO si Manase kag ang iya katawhan, wala gihapon sila magpamati sa iya.

¹¹ Gani ginpasalakay sila sang GINOO sa mga soldado sang Assyria. Ginbihag nila si Manase, ginkaw-itan sa *ilong*, ginkadenahan sang saway, kag gindala sa Babilonia.

¹² Sa iya kalisod, nagpaubos gid siya sang iya kaugalingon kag nagpakitluoy sa GINOO nga iya Dios, nga Dios man sang iya mga katigulangan.

¹³ Kag sang nagpangamuyo siya, ginpamatian siya sang GINOO. Natandog ang GINOO sa iya nga pagpakitluoy. Gani ginpabalik siya sang GINOO sa Jerusalem kag sa iya ginharian. Dayon nareyalisar ni Manase nga ang GINOO lang ang Dios.

¹⁴ Umpisa sadto, ginpakay-o ni Manase ang pangguwa nga pader sang Banwa ni David, halin sa west sang *tuburan sang* Gihon sa may ililigan sang tubig hasta sa Puwertahan sang mga Isda,[†] paliko sa *bulobukid sang* Ofel. Ginpataasan man niya ini. Dayon nagbutang siya sang mga kumander sa tanan nga napaderan nga mga banwa sang Juda.

¹⁵ Ginpakuha niya ang mga dios-dios sang taga-iban nga nasyon kag ang imahen sa templo sang GINOO. Ginpakuha man niya ang mga halaran sa bukid nga ginatindugan sang templo kag ang mga halaran sa iban nga parte sang Jerusalem, kag ginpahaboy ini sa guwa sang siyudad.

¹⁶ Dayon ginpakay-o niya ang halaran sang GINOO kag ginhalaran sang mga halad nga para sa

[†] **33:14** *Puwertahan sang mga Isda*: Siguro diri ginapaagi ang mga isda nga ginadala sa siyudad.

maayo nga relasyon kag mga halad sa pagpasalamat. Ginhambalan niya ang mga pumuluyo sang Juda nga mag-alagad sa GINOO, ang Dios sang Israel.

¹⁷ Sa gihapon nagahalad ang mga tawo sa mga simbahan sa mataas nga mga lugar, pero ginahallad na nila ini sa GINOO nga ila Dios.

¹⁸ Ang iban pa nga estorya parte sa paghari ni Manase, pati ang iya pangamuyo sa Dios kag ang mga ginhambal sang mga propeta sa iya sa ngalan sang GINOO, ang Dios sang Israel, nasulat sa Libro sang Kasaysayan sang mga Hari sang Israel.

¹⁹ Ang pangamuyo ni Manase kag ang sabat sang GINOO sa iya, pati ang tanan niya nga sala kag pagluib sa GINOO, nasulat sa Libro sang mga Propeta. Nalista man diri ang mga lugar nga ginpatindugan niya sang mga simbahan, sang mga *hulohaligi nga simbolo sang diosa nga si Ashera*, kag sang iban pa nga mga dios-dios sa wala pa siya makapaubos sang iya kaugalingon sa Dios.

²⁰ Sang napatay si Manase, ginlubong siya sa iya palasyo. Kag si Amon nga iya anak amo ang nagbulos sa iya bilang hari.

Ang Paghari ni Amon sa Juda
(2 Har. 21:19-26)

²¹ Nagaedad si Amon sang 22 ka tuig sang nan- gin hari siya. Sa Jerusalem *siya nag-estar*, kag naghari siya sa sulod sang duha ka tuig.

²² Malain ang ginhimo ni Amon sa panulok sang GINOO, pareho sa ginhimo sang iya amay nga si Manase. Ginsimba kag ginhalaran niya ang mga dios-dios nga ginpahimo ni Manase.

²³ Pero indi siya pareho sa iya amay, kay wala siya nagpaubos sang iya kaugalingon sa GINOO. Sa baylo, gindugangan pa gid niya ang iya pagpakasala.

²⁴ Karon, nagplano sing malain ang mga opisyal ni Amon kontra sa iya, kag ginpatay nila siya sa iya palasyo.

²⁵ Pero ginpamatay sang katawhan sang Juda ang tanan nga nagpatay kay Haring Amon. Kag gimbulo nila si Josia nga anak ni Amon bilang hari.

34

Ang Paghari ni Josia sa Juda (2 Har. 22:1-2)

¹ Nagaedad si Josia sang walo ka tuig sang nan-gin hari siya. Sa Jerusalem *siya nag-estar*, kag naghari siya sa sulod sang 31 ka tuig.

² Maayo ang iya ginhimo sa panulok sang GINOO kag nagsunod siya sa pagginawi sang iya katigulangan nga si David. Ginsunod gid niya ang husto.

³ Sang ikawalo nga tuig sang iya paghari, sam-tang bata pa siya, nagsugod siya sa pagdangop sa Dios sang iya katigulangan nga si David. Kag sang ikadose nga tuig sang iya paghari, nagsugod siya sa pagtinlo sa Juda kag Jerusalem *paagi sa pagpaguba* sang mga simbahan sa mataas nga mga lugar, sang mga *hulohaligi nga simbolo sang diosa nga si Ashera*, sang mga dios-dios kag sang mga imahen.

⁴ Ginpaguba man niya ang mga halaran para sa mga *imahen ni Baal* kag ang mga halaran nga

ginasunugan sang insenso sa tupad sini. Ginpadugmok niya ang mga *hulohaligi nga simbolo sang diosa nga si Ashera*, ang mga dios-dios kag ang mga imahen, kag dayon ginsabwag niya ini sa mga lulubngan sang mga tawo nga naghalad sa sini nga mga butang.

⁵ Ginpasunog man niya ang mga tul-an sang mga pari *sang sini nga mga dios-dios* sa mga halaran nga ila ginahalaran. Sa sini nga paagi gintinluan niya ang Juda kag Jerusalem.

⁶ Amo man ini ang ginhimo niya sa mga banwa sang Manase, Efraim, kag Simeon, kag hasta sa Naftali, pati sa mga guba nga mga banwa sa palibot sini.

⁷ Ginpaguba niya ang mga halaran kag ang mga *hulohaligi nga simbolo sang diosa nga si Ashera*, kag ginpadugmok ang mga dios-dios kag ang mga halaran nga ginasunugan sang insenso. Pagkatapos nga nahimo niya ini sa bilog nga Israel, nagpuli siya sa Jerusalem.

*Nakita ang Libro sang Kasuguan sa Templo
(2 Har. 22:3-20)*

⁸ Sang ika-18 nga tuig sang paghari ni Josia, pagkatapos nga natinluan niya ang duta kag ang templo, nagdesisyon siya sa pagpakay-o sang templo sang GINOO nga iya Dios. Gintugyan niya ini nga obra kay Shafan nga anak ni Azalia, sa gobernador sang Juda nga si Maasea, kag sa manugdumala sang mga kasulatan sang ginharian nga si Joa, nga anak ni Joahaz.

⁹ Ini sila nagkadto kay Hilikia nga pangulo nga pari sa paghatag sang kuwarta nga gindala

sang mga tawo sa templo sang Dios. Ini nga kuwarta ginkolekta sang mga Levita nga naga-bantay sang puwertahan sang templo halin sa mga katawhan sang Manase, Efraim, kag sa nabilin nga katawhan sang Israel, kag sa mga katawhan sang Juda kag Benjamin, pati na sa mga nagaestar sa Jerusalem.

¹⁰ Dayon ginhatag ang kuwarta sa mga tawo nga gintugyanan sa pagdumala sang pagpakay-o sang templo sang GINOO, kag gin-gamit nila ini sa pagsuhol sa mga manug-obra.

¹¹ Ang iban nga kuwarta ginhatag nila sa mga manug-obra para ibakal sang mga bato nga nabasbasan na kag sang mga kahoy para sa bal-ayan sang templo* nga ginpabay-an sang mga hari sang Juda nga maguba.

¹² Matutom gid ang mga manug-obra sa ila tra-baho. Gindumalahan sila sang *apat ka* mga Levita nga sila ni Jahat kag Obadias, nga mga kaliwat ni Merari, kag Zacarias kag Meshulam, nga mga kaliwat ni Kohat. Ini nga mga Levita maayo magtukar sang mga instrumento.

¹³ Sila ang gintugyanan sa pagdumala sa mga manug-obra nga may nagkalain-lain nga trabaho. Ang iban nga mga Levita nag-alagad bilang mga sekretaryo, mga eksperto sa pagsulat sang mga dokumento, kag mga manugbantay sang mga puwertahan sang templo.

¹⁴ Samtang ginakuha ang kuwarta nga ginkolekta sa templo sang GINOO, nakita ni Hilikia

* **34:11** templo: ukon, mga building

nga pari ang Libro sang Kasuguan sang GINOO nga ginhatag sa *mga Israelinhon* paagi kay Moises.

¹⁵ Ginbalita niya kay Shafan, nga sekretaryo sang *hari*, nga nakita niya ang Libro sang Kasuguan sa templo sang GINOO. Dayon ginhatag niya ini kay Shafan,

¹⁶ kag gindala ini ni Shafan sa hari. Nagsiling dayon siya sa hari, “Ginhimo namon nga mga opisyal ang tanan nga ginpahimo mo sa amon.

¹⁷ Ginkuha namon ang kuwarta sa templo sang GINOO kag ginhatag sa mga gintugyanan sa pagpakay-o sang templo.”

¹⁸ Nagsiling pa gid siya sa hari, “May ginhatag sa akon nga libro si Hilikia nga pari.” Kag ginbasa niya ini sa atubangan sang hari.

¹⁹ Pagkabati sang hari sang nasulat sa Kasuguan, gin-gisi niya ang iya bayo sa *kasubo*.

²⁰ Nagmando dayon siya kay Hilikia, kay Ahikam nga anak ni Shafan, kay Abdon nga anak ni Micas, kay Shafan nga sekretaryo, kag kay Asaya nga iya personal nga alagad. *Siling niya*,

²¹ “Magpamangkot kamo sa GINOO para sa akon kag para sa nabilin nga katawhan sang Israel kag Juda parte sining nasulat sa libro nga nakita. Puwerte gid ang kaakig sang GINOO sa aton tungod kay wala nagtuman ang aton mga katigulangan sa ginsiling sang GINOO nga sundon ang mga nasulat sa sini nga libro.”

²² Gani naglakat si Hilikia kag ang *mga ginsugo* sang hari nga *mag-upod sa iya* sa isa ka propeta nga babayi nga si Hulda sa pagpamangkot sa iya. Ining si Hulda nagaestar sa bag-o nga parte sang

Jerusalem kag asawa siya ni Shalum nga anak ni Tokhat kag apo ni Hasra. Si Shalum amo ang nagaatipan sang mga bayo sa templo.

²³⁻²⁴ Nagsiling si Hulda sa ila, “Silinga ninyo ang tawo nga nagpadala sa inyo sa akon nga amo ini ang ginasiling sang GINOO, ang Dios sang Israel: Laglagon ko ang ini nga lugar kag ang mga pumuluyo sini. *Matabo* ang tanan nga pagpakamalaot nga nasulat sa libro nga ginbasa sa imo atubangan.

²⁵ Ipakita ko gid ang akon kaakig sa sini nga lugar kag indi ini mauntat, kay ginsikway ako sang akon katawhan kag nagsunog sila sang insenso sa *pagsimba* sa iban nga mga dios. Ginpaakig gid nila ako sa ila mga ginhimo.[†]

²⁶ “Pero silinga ninyo ang hari sang Juda nga nagpadala sa inyo sa pagpamangkot sa GINOONGA *indi siya matublag* sa ato nga mensahi, kay amo ini ang ginasiling sang GINOO, ang Dios sang Israel:

²⁷ Ginpamatian ko ang imo pangamuyo, kay naghinulsol ka kag nagpaubos sang imo kaugalingon sa akon atubangan sang mabatian mo ang akon ginsiling kontra sa sini nga lugar kag sa mga pumuluyo sini. Gin-gisi mo pa gani ang imo bayo kag naghibi sa akon atubangan sa *paghinulsol*. *Gani ako*, ang GINOO, nagsiling nga

²⁸ samtang buhi ka pa, indi mag-abot ang kalaglagan nga ipadala ko sa sini nga lugar kag sa mga pumuluyo sini. Mapatay ka nga may kalinong.”

[†] **34:25** sa ila mga ginhimo: ukon, sa mga dios-dios nga ila ginhimo

Kag ginsugiran nila ang hari sang sabat ni Hulda.

Nagpromisa si Josia nga Tumanon Niya ang mga Sugo sang Dios

(2 Har. 23:1-20)

²⁹ Dayon ginpatawag ni Haring *Josia* ang tanan nga manugdumala sang Juda kag Jerusalem.

³⁰ Nagkadto siya sa templo sang GINOO upod ang tanan nga katawhan sang Juda kag Jerusalem halin sa pinakadungganon hasta sa pinakakubos. Nag-upod man ang mga pari kag mga Levita. Ginbasa ni Josia sa ila ang tanan nga nasulat sa Libro sang Kasugtanan, nga nakita sa templo sang GINOO.

³¹ Dayon nagtindog si Josia sa kilid sang haligi.‡ Kag naghimo siya sang kasugtanan sa presensya sang GINOO nga magsunod siya sa GINOO paagi sa pagtuman sa iya mga sugo, pagpanudlo, kag pagsulundan sa bug-os niya nga tagipusuon kag kalag. Nagpromisa siya nga tumanon niya ang mga ginapatuman sang kasugtanan *sang Dios* nga nasulat sa sini nga libro.

³² Kag ginpapromisa man niya ang mga katawhan sang Jerusalem kag Benjamin nga magtuman sa kasugtanan *sang Dios*. Gani nagtuman sila sa kasugtanan sang Dios, ang Dios sang ila mga katigulangan.

³³ Dayon ginpakuha ni Josia ang tanan nga makangilil-ad nga mga dios-dios sa bilog nga duta sang Israel, kag ginpaalagad ang mga tawo sa GINOO nga ila Dios. Samtang buhi siya, ginsunod

‡ **34:31** *haligi* nga masami nga ginatindugan sang hari

gid nila ang GINOO, ang Dios sang ila mga katigulangan.

35

Ginselebrar ni Josia ang Piesta sang Paglabay sang Anghel

(2 Har. 23:21-23)

¹ Sang ika-14 nga adlaw sang nahauna nga bulan, nagselebrar si *Haring* Josia sa Jerusalem sang Piesta sang Paglabay sang Anghel bilang pagpadungog sa GINOO. Nag-ihaw sila para sa sini nga piesta.

² Ginhatagan ni Josia ang mga pari sang ila responsibilidad sa templo sang GINOO, kag ginpabaskog niya sila sa ila pag-alagad.

³ Ginhatagan man niya sang mga responsibilidad ang mga Levita nga mga manunudlo sang Israel, nga gindedikar sa pag-alagad sa GINOO. Siling niya sa ila, “Nabutang na ang balaan nga kahon sa templo nga ginpatindog ni Solomon nga anak ni David, kag indi na kinahanglan nga dalon pa ninyo. Gamita na ninyo ang inyo tion sa pag-alagad sa GINOO nga inyo Dios kag sa iya katawhan nga mga Israelinhon.

⁴ Himua na ninyo ang inyo mga trabaho sa templo suno sa responsibilidad sang tagsa ninyo ka pamilya. Sunda ninyo ang nasulat nga mga pagsulundan ni Haring David sang Israel, kag sang iya anak nga si Solomon.

⁵ Magplastar kamo sa templo suno sa inyo grupo, kag magbulig kamo sa mga pamilya nga nagahalad, nga gintugyan sa inyo.

⁶ Magpakatinlo kamo* kag magpreparar sang inyo kaugalingon sa pag-alagad sa inyo mga kasi-manwa. Dayon ihawa ninyo ang mga karnero kag kanding para sa Piesta sang Paglabay sang Anghel. Sunda ninyo ang mga sugo sang GINOO sa inyo paagi kay Moises.”

⁷ Personal nga naghatag si Josia sang 30,000 ka karnero kag kanding, kag 3,000 ka baka, para sa halad sang mga tawo sa tion sang Piesta sang Paglabay sang Anghel.

⁸ Naghatag man sing kinabubut-on ang mga opisyal ni Josia sa mga tawo, mga pari, kag mga Levita. Ang mga administrador sang templo nga sila ni Hilkia, Zacarias, kag Jehiel naghatag sa ila kapareho nga mga pari sang 2,600 ka karnero kag kanding, kag 300 ka baka, bilang halad sa piesta.

⁹ Ang mga pangulo sang mga Levita nga sila ni Conania, ang iya mga utod nga si Shemaya kag Netanel, si Hashabia, Jiel, kag Jozabad naghatag sa ila kapareho nga mga Levita sang 5,000 ka karnero kag kanding, kag 500 ka baka, bilang halad sa piesta.

¹⁰ Sang handa na ang tanan para sa piesta, nagplastar ang mga pari kag mga Levita sa templo, suno sa responsibilidad sang tagsa nila ka grupo, kay amo ini ang sugo sang hari.

¹¹ Gin-ihaw sang mga Levita ang mga karnero kag mga kanding, kag ginhatag ang dugo sa mga pari. Ginwisik-wisik ini sang mga pari sa halaran samtang ginapanitan sang mga Levita ang mga sapat.

* 35:6 *magpakatinlo kamo*: Tan-awa ang footnote sa 29:5.

¹² Dayon ginpartida nila sa tagsa ka grupo sang mga pamilya ang mga halad nga ginasunog para ihalad sa GINOO, suno sa nasulat sa Libro ni Moises. Amo man ang ginhimo nila sa mga baka.

¹³ Dayon ginlitson nila ang mga sapat nga pangpiesta, suno sa nasulat sa kasuguan, kag ginlaga ang balaan nga mga halad sa mga kolon, mga kaldero, kag mga kawa, kag ginpanagtag gilayon sa mga tawo.

¹⁴ Sang ulihi nagpreparar ang mga Levita sang pagkaon para sa ila kaugalingon kag sa mga pari, tungod kay ang mga pari nga mga kaliwat ni Aaron masako sa paghalad sang mga halad nga ginasunog kag sang mga tambok sang sapat hasta maggab-i.

¹⁵ Ang mga musikero nga mga kaliwat ni Asaf ara sa ila puwesto *sa templo*, suno sa pagsulundan nga ginhatag ni David, Asaf, Heman, kag Jedutun nga propeta sang hari. Ang mga guwardya sang tagsa ka puwertahan *sang templo* wala na naghalin sa ila puwesto kay ang ila kapareho nga mga Levita amo ang nagpreparar sang ila pagkaon.

¹⁶ Natapos sadto nga adlaw ang bilog nga seremonya para sa Piesta sang Paglabay sang Anghel nga ginselebrar para sa GINOO, pati ang paghalad sang mga halad nga ginasunog sa halaran sang GINOO, suno sa ginsugo ni Haring Josia.

¹⁷ Ginsaulog sang mga nagtambong nga mga Israelinhon ang ina nga piesta, pati ang Piesta sang Tinapay nga Wala sing Inugpahabok sa sulod sang pito ka adlaw.

¹⁸ Halin sang panahon ni Samuel, wala masel-
ebrar ang Piesta sang Paglabay sang Anghel nga
pareho sini. Wala gid makaselebrar ang mga
nagligad nga mga hari pareho sang pagselebrar
ni *Haring* Josia kag sang mga pari, mga Levita,
mga pumuluyo sang Jerusalem, kag sang mga
katawhan sang bilog nga Juda kag Israel.

¹⁹ Ginselebrar ang ina nga piesta sang ika-18
nga tuig sang paghari ni Josia.

Ang Katapusan sang Paghari ni Josia
(2 Har. 23:28-30)

²⁰ Pagkatapos sining mga ginhimo ni Josia para
sa templo, ginpangunahan ni Haring Neco sang
Egypt *ang iya mga soldado* sa pagpakig-away
didto sa Carkemish, sa may *Suba sang Euphrates*.
Nagkadto didto si Josia *kag ang iya mga soldado* sa
pagpakig-away kay Neco.

²¹ Pero nagpadala si Neco sang mga mensahero
kay Josia sa pagsiling, “Ano ang labot mo sa akon,
Hari sang Juda? Indi ikaw ang akon ginasalakay
kundi ang nasyon nga nagapakig-away sa akon.
Kag nagsiling ang Dios sa akon nga dali-dalion ko
ang pagsalakay. Gani indi pagkontraha ang Dios
nga kaupod ko, kay basi kon laglagon ka niya.”

²² Pero wala mag-atras si Josia kay Neco. Wala
siya magpamati kay Neco nga ginhambalan gid
man sang Dios. Sa baylo, nagpakuno-kuno siya
kag naglakat para magpakig-away kay Neco sa
patag sang Megido.

²³ Ginpana si Josia *kag napilasan siya*. Siling
niya sa iya mga opisyal, “Kuhaa ninyo ako diri, kay
grabe gid ang akon pilas.”

²⁴ Gani ginkuha nila siya sa iya karwahe kag ginkarga sa isa pa niya ka karwahe kag gindala sa Jerusalem. Napatay siya didto kag ginlubong sa lulubngan sang iya mga katigulangan. Nagpangasubo para sa iya ang tanan nga *katawhan sang Juda* kag Jerusalem.

²⁵ Naghimo si Jeremias sang mga panalambiton para kay Josia, kag hasta subong ginakanta ini sang mga manugkanta sa pagdumdom sa iya. Ini nga mga panalambiton masami nga ginakanta sa Israel, kag nasulat sa Mga Panalambiton.

²⁶⁻²⁷ Ang iban pa nga mga estorya parte sa paghari ni Josia, halin sa umpisa hasta sa katapusan, nasulat sa Libro sang Kasaysayan sang mga Hari sang Israel kag Juda. Nasulat man diri ang parte sa paghigugma ni Josia sa *GINOO* nga ginpakita niya paagi sa pagtuman sa Kasuguan sang *GINOO*.

36

Ang Paghari ni Jehoahaz sa Juda (2 Har. 23:30-35)

¹ Ang anak ni Josia nga si Jehoahaz amo ang ginbulos sang mga tawo nga hari sa Jerusalem.

² Nagaedad si Jehoahaz sang 23 ka tuig sang nangin hari siya. Sa Jerusalem *siya nag-estar, kag* naghari siya sa sulod sang tatlo ka bulan.

³ Sang ulihi ginpahalin siya sa trono sang hari sang Egypt *nga si Neco*, kag ginpabayad ni Neco ang Juda sang buhis nga mga 3,500 ka kilo nga pilak kag 35 ka kilo nga bulawan.

⁴ Ginbihag ni Neco si Jehoahaz sa Egypt, kag ginhimo niya si Eliakim nga utod ni Jehoahaz nga

hari sang Juda kag Jerusalem. Gin-ilisan ni Neco ang ngalan ni Eliakim nga Jehoyakim.

Ang Paghari ni Jehoyakim sa Juda

(2 Har. 23:36-24:7)

⁵ Nagaedad si Jehoyakim sang 25 ka tuig sang nangin hari siya. Sa Jerusalem *siya nag-estar, kag* naghari siya sa sulod sang 11 ka tuig. Malain ang iya ginhimo sa panulok sang GINOO nga iya Dios.

⁶ Ginsalakay siya ni Haring Nebucadnezar sang Babilonia kag ginkadenahan, kag gindala sa Babilonia.

⁷ Gindala man ni Nebucadnezar sa Babilonia ang iban nga mga kagamitan sang templo sang GINOO kag ginbutang sa iya palasyo.*

⁸ Ang iban pa nga estorya parte sa paghari ni Jehoyakim kag ang mga makangilil-ad kag malain nga mga butang nga iya ginhimo nasulat sa Libro sang Kasaysayan sang mga Hari sang Israel kag Juda. Kag si Jehoyakin nga iya anak amo ang nagbulos sa iya bilang hari.

Ang Paghari ni Jehoyakin sa Juda

(2 Har. 24:8-17)

⁹ Nagaedad si Jehoyakin sang 18 ka tuig sang nangin hari siya. Sa Jerusalem *siya nag-estar, kag* naghari siya sa sulod sang tatlo ka bulan kag napulo ka adlaw. Malain ang iya ginhimo sa panulok sang GINOO.

¹⁰ Pagsugod sang bag-o nga tuig, ginbihag ni Haring Nebucadnezar si Jehoyakin sa Babilonia. Ginpanguha niya ang malahalaton nga mga pagkabutang sa templo sang GINOO, kag ginhimo niya

* **36:7** *palasyo: ukon, templo*

ang tiyo ni Jehoyakin nga si Zedekia nga hari sang Juda kag Jerusalem.

*Ang Paghari ni Zedekia sa Juda
(2 Har. 24:18-20; Jer. 52:1-3)*

¹¹ Nagaedad si Zedekia sang 21 ka tuig sang nangin hari siya. Sa Jerusalem *siya nag-estar, kag* naghari siya sa sulod sang 11 ka tuig.

¹² Malain ang iya ginhimo sa panulok sang GINOO nga iya Dios kag wala siya nagpaubos sang iya kaugalingon kay Propeta Jeremias nga manughambal sang GINOO.

¹³ Nagrebelde man siya kay Haring Nebucadnezar, bisan ginpasumpa niya siya sa ngalan sang Dios *nga indi siya magtraidor sa iya*. Matig-a gid ang tagipusuon ni Zedekia. Indi gid siya magbalik sa GINOO, ang Dios sang Israel.

¹⁴ Wala labot sa iya, ang tanan nga pangulo sang mga pari kag sang katawhan nangin maluibon pa gid *sa Dios*. Ginsunod nila ang makangililad nga mga ginahimo sang iban nga mga nasyon kag gindagtaan nila ang templo sang GINOO, nga ginpakabalaan niya sa Jerusalem.

*Ang Pagkalaglag sang Jerusalem
(2 Har. 24:20b-25:21; Jer. 52:3b-11)*

¹⁵ Permi nagapakighambal sa ila ang GINOO, ang Dios sang ila mga katigulangan, paagi sa iya mga mensahero, tungod kay naluoy siya sa ila kag sa iya templo.

¹⁶ Pero ginyaguta nila ang mga mensahero sang Dios. Ginbaliwala nila iya mga mensahi kag gininsulto ang iya mga propeta. Gani nangakig ang

GINOO sa ila, kag wala sing may makapugong sa iya.

¹⁷ Ginpasalakay niya ang mga taga-Babilonia[†] sa ila. Ginpamatay sang mga taga-Babilonia ang ila bataon nga mga lalaki bisan sa templo. Wala gid sila sing kaluoy sa kay bisan sin-o, lalaki man ukon babayi, bata man ukon tigulang, masakiton man ukon indi. Gintugyan sang Dios ang tanan niya nga katawhan kay Nebucadnezar.

¹⁸ Gindala ni Nebucadnezar sa Babilonia ang tanan nga kagamitan sa templo sang Dios, gagmay kag dalagko, kag ang tanan nga manggad sang templo, sang hari, kag sang iya mga opisyal.

¹⁹ Ginsunog nila ang templo sang Dios kag gin-rumpag ang pader sang Jerusalem. Ginsunog man nila ang tanan nga mabakod nga parte sang siyudad, kag gin-guba ang tanan nga malahalon nga mga butang.

²⁰ Ginbihag ni Nebucadnezar sa Babilonia ang mga Israelinhon nga wala mapatay, kag nangin mga ulipon niya sila kag sang iya mga anak hasta nga naggahom ang ginharian sang Persia.

²¹ Gani natuman ang ginsiling sang GINOO paagi kay *Propeta* Jeremias nga mangin mamingaw ang duta kag makapahuway ini sa sulod sang 70 ka tuig.

*Ginpabalik ni Cyrus ang mga Israelinhon sa Ila
Duta
(Ezr. 1:1-4)*

[†] **36:17** *taga-Babilonia*: sa literal, *Kaldeanhon*. Amo ini kon kaisa ang tawag sa mga taga-Babilonia.

²² Sang nahauna nga tuig sang paghari ni Cyrus sa Persia, gintandog sang GINOO ang tagipusuon ni Cyrus nga magsulat sang isa ka pahibalo nga isugid sa bilog niya nga ginharian. *Natabo ini para matuman ang ginsiling sang GINOO paagi kay Jeremias.*[‡]

²³ Amo ini ang pahibalo ni Haring Cyrus sang Persia:

“Ginhatag sa akon sang GINOO, ang Dios sang langit,[§] ang tanan nga ginharian diri sa kalibutan, kag gintugyanan niya ako sa pagpatindog sang templo para sa iya didto sa Jerusalem nga sakop sang Juda. Kamo tanan nga katawhan sang Dios, magbalik na kamo sa inyo duta. Kag kabay pa nga updan niya kamo.”

[‡] **36:22** *para matuman ang ginsiling sang GINOO paagi kay Jeremias nga mahilway ang mga Israelinhon sa pagkabihag sa Babilonia pagkaligad sang 70 ka tuig. (Tan-awa ang Jer. 25:11; 29:10.)*

[§] **36:23** *Dios sang langit: ukon, Dios nga ara sa langit; ukon, Dios nga naghimo sang langit; ukon, Dios nga labaw sa tanan*

**Biblica® Libre Ang Pulong Sang Dios
Hiligaynon: Biblica® Libre Ang Pulong Sang Dios
(Bible) for the Philippines**

copyright © 1996, 2006, 2011, 2022 Biblica, Inc.

Language: Ilonggo

Contributor: Biblica, Inc.

Biblica® Libre Ang Pulong Sang Dios™

Copyright © 1996, 2006, 2011, 2022 sang Biblica, Inc.

Biblica® Open Hiligaynon Contemporary Bible™

Copyright © 1996, 2006, 2011, 2022 by Biblica, Inc.

Ang “Biblica”, kag ang Biblica logo mga trademark nga ginrehistro sang Biblica, Inc sa United States Patent and Trademark Office. Gin-gamit nga may permiso.

“Biblica” is a trademark registered in the United States Patent and Trademark Office by Biblica, Inc. Used with permission.

Creative Commons License

Magamit sang tanan ini nga obra/translation paagi sa Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (CC BY-SA). Agod makita ang kopya sang ini nga license, bisitahi ang <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0> ukon magpadala sang sulat sa Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Ang Biblica® amo ang trademark nga rehistrado para sa Biblica, Inc., ang paggamit sang sini (Biblica®) nga trademark ginakinahanglan sang permiso halin sa Biblica, Inc. Suno sa polisiya nga ginbutyag didto sa CC BY-SA license, mahimo nga kopyahon kag idistribute ining orihinal nga obra/translation basta nga ipabilin ang trademark nga Biblica® suno sa orihinal sini nga pagkasulat. Kon yara ikaw nga ginbag-o ukon ginhimo nga modipikasyon sa sini nga kopya, kinahanglan ipahibalo kon ano ini kag butangan sang sini nga impormasyon: “Ang orihinal nga obra/translation iya sang Biblica Inc. magamit ini nga wala sing bayad, bisitahi lang ang www.biblica.com kag ang open.bible.”

Ang impormasyon bahin sa copyright kinahanglan makita sa Title ukon copyright page sang obra/translation. Amo ini ang dapat masulat:

Biblica® Libre Ang Pulong Sang Dios™

Copyright © 1996, 2006, 2011, 2022 sang Biblica, Inc.

Biblica® Open Hiligaynon Contemporary Bible™

Copyright © 1996, 2006, 2011, 2022 by Biblica, Inc.

Ang “Biblica”, kag ang Biblica logo mga trademark nga ginrehistro sang Biblica, Inc sa United States Patent and Trademark Office. Gin-gamit nga may permiso.

“Biblica” is a trademark registered in the United States Patent and Trademark Office by Biblica, Inc. Used with permission.

Kon may yara ikaw nga ginbag-o sa kopya, kinahanglan nga mahibal-an ini paagi sa paggamit sang pareho gihapon nga license (CC BY-SA).

Kon kinahanglan nga ipahibalo mo sa Biblica Inc., ang imo ginhimo nga pagbag-o ukon modipikasyon sa sini nga kopya, palihog bisitahi kami sa <https://open.bible/#feedback>.

This work is made available under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (CC BY-SA). To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Biblica® is a trademark registered by Biblica, Inc., and use of the Biblica® trademark requires the written permission of Biblica, Inc. Under the terms of the CC BY-SA license, you may copy and redistribute this unmodified work as long as you keep the Biblica® trademark intact. If you modify a copy or translate this work, thereby creating a derivative work, you must remove the Biblica® trademark. On the derivative work, you must indicate what changes you have made and attribute the work as follows: “The original work by Biblica, Inc. is available for free at www.biblica.com and open.bible.”

Notice of copyright must appear on the title or copyright page of the work as follows:

Biblica® Libre Ang Pulong Sang Dios™

Copyright © 1996, 2006, 2011, 2022 sang Biblica, Inc.

Biblica® Open Hiligaynon Contemporary Bible™

Copyright © 1996, 2006, 2011, 2022 by Biblica, Inc.

Ang “Biblica”, kag ang Biblica logo mga trademark nga ginrehistro sang Biblica, Inc sa United States Patent and Trademark Office. Gin-gamit nga may permiso.

“Biblica” is a trademark registered in the United States Patent and Trademark Office by Biblica, Inc. Used with permission.

You must also make your derivative work available under the same license (CC BY-SA).

If you would like to notify Biblica, Inc. regarding your translation of this work, please contact us at <https://open.bible/#feedback>.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.

- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 2 May 2025 from source files dated 3 May 2025

84488a6a-84c1-596e-af6b-5a0f432656b4